

ЗМІСТ

НАША ОБКЛАДИНКА

- 1-а сторінка.* Павла Рогова, директор ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського, цьогорічна ювілярка
- 2-а сторінка.* Борис Жебровський. Початкова школа — це початок серйозних перетворень в українській освіті.
- 3-я сторінка.* Передплата на українські та зарубіжні періодичні видання на 2013 рік розпочалася: залишайтеся з нами!
- 4-а сторінка.* Гімназії НПУ імені М.П. Драгоманова — 20!

Інноваційна школа

Освітнянські події: звернімо увагу!

- Ольга Виговська.* Міністерство стало працювати цікавіше. Реферативно-аналітичний огляд матеріалів підсумкової колегії та сайту МОНмолодьспорт України, ексклюзивних інтерв'ю 4
- Оксана Войтко.* Українські проекти на ярмарку конкурсу Intel ISEF 13
- Пошуки ефективної моделі школи*
- Олександр Остапчук.* Навчання через служіння суспільству: шкільний проект 22
- Віталій Бакалюк.* Школа індивідуальних досягнень 26
- Оптимальне рішення Epson для інтерактивної освіти 28

Педагогіка школи

Конкурс „Первоцвіт” у новому форматі — долучайтесь!

- Ольга Виговська.* Всеукраїнський конкурс наставників обдарованої молоді — „Первоцвіт”: новий формат 34
- Микола Кот.* Спеціальний корекційний заклад освіти — шлях до розвитку дитини з особливими потребами 42
- Катерина Тараненко.* Свято добра та милосердя 46
- Лариса Пономаренко.* Нове біобібліографічне видання „Микола Іванович Пирогов — видатний хірург, педагог і громадський діяч” у серії „Видатні педагоги світу” 49

Управління школою

- Наталія Дорохова.* Освітній простір створюємо разом! 52
- Олена Онаць.* Теоретико-прикладна модель формування педагогічної культури керівника ЗНЗ 57
- Ганна Кільова.* Сутність оцінювання педагогічних працівників у загальноосвітніх навчальних закладах... 66
- Людмила Паращенко.* Розвиток загальної середньої освіти як проблема теорії і практики управління освітою 71

ДИРЕКТОР ШКОЛИ ЛІЦЕЮ ГІМНАЗІЇ

МОН, АПН, ВАК

Всеукраїнський
науково-
практичний
журнал

Свідоцтво про державну реєстрацію
Серія КВ № 3826 від 22 листопада 1999 р.
Серія КВ № 3826 від 9 березня 2004 р.

ФАХОВЕ ВИДАННЯ З ПЕДАГОГІЧНИХ,
ПСИХОЛОГІЧНИХ ТА ФІЛОСОФСЬКИХ НАУК

Постанови Президії

ВАК

У К Р А І Н И

№ 5 — 05/4 від 11 квітня 2001 року
№ 1 — 05/1 від 26 січня 2011 року
№ 1 — 05/2 від 23 лютого 2011 року

Головний та науковий редактор
Ольга ВИГОВСЬКА

Відповідальний редактор
Тетяна ГОДЕЦЬКА

Коректура
Людмила КУХ

Анотації англійською
Оксана ВОЙТКО

Бібліографічна індексація
Наталія ТАРАСОВА

Передвидавнича підготовка
Олексій ВИГОВСЬКИЙ

© О. Виговська, ідея та концепція
© О. Виговський, дизайн та оформлення
© „Директор школи, ліцею, гімназії”, 2012

ЗАСНОВНИКИ

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ
І НАУКИ, МОЛОДІ ТА СПОРТУ
УКРАЇНИ

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ
ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ

НАЦІОНАЛЬНИЙ
ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ім. М.П. ДРАГОМАНОВА

ВИДАВНИЦТВО
„ПЕДАГОГІЧНА ПРЕСА“

ЦЕНТР СПРИЯННЯ
СУСПІЛЬНОМУ РОЗВИТКУ
ім. МИКОЛИ ПИРОГОВА

Передплатні індекси:

22953

23974

Редакційна рада

Голова **Василь КРЕМЕНЬ**

Віктор **АНДРУЩЕНКО**
Ірина **БАРМАТОВА**
Володимир **БЕХ**
Іван **БЕХ**
Оксана **БЕЛКІНА**
Надія **БІБІК**
Володимир **БОНДАР**
Тетяна **БОРЗЕНКОВА**
Маріана **БОСЕНКО**
Людмила **ВАЩЕНКО**
Ольга **ВИГОВСЬКА**
Микола **ГУЗИК**
Ірина **ГОРЕЦЬКА**
Ольга **ГРИВА**
Петро **ДМИТРЕНКО**
Лілія **ДОНСЬКА**
Олександра **ДУБОГАЙ**
Галина **ЕЛЬНІКОВА**
Олег **ЄРСЬКО**
Валентин **ЗАЙЧУК**
Іван **ЗЯЗЮН**
Людмила **КАЛІНІНА**
Людмила **КАРАМУШКА**
Володимир **ЛУГОВИЙ**
Олександр **ЛЯШЕНКО**
Василь **МАДЗИГОН**
Сергій **МАКСИМЕНКО**
Юрій **МАЛЬОВАННИЙ**
Валентин **МОЛЯКО**
Віктор **ОГНЕВ'ЮК**
Віктор **ОЛІЙНИК**
Іван **ОСАДЧИЙ**
Надія **ОСТРОВЕРХОВА**
Людмила **ПАРАЩЕНКО**
Павла **РОГОВА**
Світлана **РУДАКІВСЬКА**
Олександра **САВЧЕНКО**
Ганна **САЗОНЕНКО**
Василина **ХАЙРУЛІНА**
Наталія **ЧЕПЕЛЄВА**
Олена **ЧИНОК**
Микола **ШКІЛЬ**

<i>Ігор Синячев. Самоврядування та управління в УВК.....</i>	77
<i>Ігор Синячев. Дидактичний код навчально-виховного комплексу</i>	80
<i>Гімназії НПУ імені М.П. Драгоманова – 20!</i>	94
<i>Світлана Балаба. Умови розвитку професійної успішності вчителя</i>	96
Новий проект – запрошуємо!	
<i>Ольга Виговська, Павла Рогова, Людмила Заліток. „Інформаційна підтримка школи” – новий проект ДНПБ України та нашого журналу.....</i>	101
<i>Ольга Виговська. Пам'яті Друга</i>	111
<i>Наші ювіляри</i>	112

*Журнал рекомендовано до друку Вченою радою
Національного педагогічного університету
імені М.П. Драгоманова
(протокол № 1 від 25 вересня 2012 р.)*

УМОВИ ПУБЛІКАЦІЇ В ЖУРНАЛІ „Директор школи, ліцею, гімназії”

1. Статті мають бути написані спеціально для часопису „Директор школи, ліцею, гімназії” (ніде раніше не друкуються і не надіслані до інших видань). Наукові статті повинні відповідати вимогам ВАКУ до наукових праць, а за тематикою – інтересам директорів шкіл та керівників середньої освіти.
2. Редакція залишає за собою право скорочувати, редагувати, а також структурувати статті, вносити зміни в їх назву.
3. За достовірність фактів, дат, назв і точність цитування несуть відповідальність автори.
4. Статті приймаються у вигляді файлів текстового редактора MS Word for Windows електронною поштою або на інших носіях.
5. Фотографії подаються в оригінальному вигляді або в електронних графічних форматах tif та jpg.
6. Дискети, рукописи, малюнки, фотографії та інші матеріали, надіслані до редакції, не повертаються.
7. Стаття має бути підписана всіма авторами і супроводжуватися авторською довідкою (вказати повне ім'я, по батькові та посаду), обов'язково стислими анотаціями укр., рос. та англ. мовами з виокремленням ключових слів також трьома мовами та УДК.
8. Авторські статті друкуються мовою оригіналу.

Електронна пошта редакції: **director@oldbank.com**
Адреса редакції: 03037, м. Київ, вул. Освіти, 6, к. 12.
Наш сайт: <http://director-ua.info>
<http://director.npu.edu.ua>

*Повний або частковий передрук матеріалів журналу
„Директор школи, ліцею, гімназії” можливий лише за
письмовою згоди редакції.*

Підписано до друку 5.10.2012 р. Формат 70x100 1/16.
Папір офсетний. 9,5 умов. друк. арк. Наклад 1150.
Віддруковано на ЗАТ „Віпол”. Зам. 12-834
Свідоцтво про внесення до Державного реєстру:
серія ДК №752 від 27.12.2001 р.

Центр ССР ім. Миколи Пирогова
03037, м. Київ, вул. Освіти, 6, к. 12
Свідоцтво: ДК №1709 від 9.03.2004 р.

„Якщо ми не лише виговоримо гасла, то вже наступного року на 100 відсотків виконаємо програму „Шкільний автобус”, обладнаємо всі школи сучасними комп’ютерними класами й завершимо під’єднання всіх навчальних закладів до швидкісної мережі Інтернет”.

„За умови відповідального підходу до роботи, сміливих педагогічних рішень, спільних дій учителів, керівництва держави, батьків і громади нас чекає успішне майбутнє”.

Дмитро ТАБАЧНИК,
Міністр освіти і науки, молоді та спорту України

„Працювати буде цікаво, але складно”.

Борис ЖЕБРОВСЬКИЙ,
заступник Міністра

„Недарма відомі світові експерти, котрі допомагали урядам країн, що досягли проривних успіхів в освіті та економіці, чітко вказують: «Політика і стратегія, які не культивують сильну внутрішню мотивацію на всіх рівнях, нездатні стати джерелом реформування цілісної системи»”.

Майкл ФУЛЛАН,
Директор Інституту освітніх студій Торонтського університету в Канаді

Інноваційна школа

МІНІСТЕРСТВО СТАЛО ПРАЦЮ- ВАТИ ЦІКАВІШЕ РЕФЕРАТИВНО- АНАЛІТИЧНИЙ ОГЛЯД

Що ж в епіцентрі уваги головного ініціатора змін в освіті – МОН молодьспорт України?

Якість освіти! Темп обрано надзвичайно швидкий, але ж і зроблено багато корисного. Держстандарт, програми, підручники. Початок покладено. Втримати і вести – набагато складніше, але ця команда довела свою дієздатність.

Саме за роботою Міністерства Уряд оцінює всю галузь загалом. В освітній сфері, особливо там, де обласні управління освіти активно підтримують ініціативи міністерства, вже відчутні „хвилі” позитиву.

Цього року МОНМС вперше провело Всеукраїнську акцію „Новій школі – нові стандарти”. Її метою було вивчити стан готовності шкіл до впровадження нового стандарту.

В Акції взяли участь фактично усі районні та міські управління осві-

тою, які на один-два дні за чітким графіком відвідували своїх колег з інших областей, а потім зустрічали їх у себе. Понад 4,5 тисячі освітян поїхали в гості до міст і районів, де їх приймали більше 20 тисяч колег. Міністерство отримало актуальну інформацію й цікаві пропозиції з усіх регіонів.

ДАВАЙТЕ ПОЧНЕМО З ОСНОВНОГО – ЗІ ЗМІСТУ ОСВІТИ

440 тисяч першокласників України почали навчання за новими державними стандартами і програмами.

На серпневій колегії МОНмолодьспорту* міністр заявив: „Цій події передувала без перебільшення, надскладна і напружена праця... За 10 років світ невпізнанно змінився. Тому науковцям та кращим вчителям-практикам довелося напрацювати якісно нові державні стандарти дошкільної, початкової, базової та повної загальної

* Стан готовності навчальних закладів до 2012/2013 навчального року та впровадження нових стандартів початкової освіти / Доповідь Дмитра Табачника на підсумковій колегії МОНмолодьспорту, м. Київ, 28 серпня 2012 року.

УДК 37.014.5

Ольга ВИГОВСЬКА

Головний редактор журналу „Директор школи, ліцею, гімназії”, доцент, кандидат педагогічних наук

Директор школи, ліцею, гімназії № 4'2012

середньої освіти. А потім і навчальні плани, програми.

За кожним з цих документів – численні дискусії, суперечки, навіть, баталії, громадські захисти, з'їзди вчителів. Обговорення проходились не лише в Києві, а й в усіх регіонах країни. Мета була єдина – забезпечити нашим дітям якісно нову українську освіту: доступну, сучасну, конкурентоспроможну.

Всього за два роки „прискороного маршруту” пройдено шлях від стандарту до створення нових українських підручників**, перепідготовлено цілу армію вчителів початкової школи.

І ось ми на старті. Хвилює? Безумовно. А ще надзвичайно відповідально... Слід переконатися, що ми все зробили, щоб цей старт виявився і успішним, і організованим, і впевненим (Вріз 1).

Потрібно було наважитися припинити ігри в „косметичні реформи” в освіті. Ми рішуче завершили дискусії: скільки років слід навчатися, чи потрібна

Виступ президента Академії **Василя Кременя** на цьогорічній підсумковій Колегії МОНМС

** Наголосимо, що за нові підручники з більшості предметів, методичну літературу шкільна освіта має завдячувати НАПН України.

Вріз 1

У ПОЛІ ЗОРУ МОНМС*

МІНІСТЕРСТВОМ І УРЯДОМ ЗРОБЛЕНО ЧИМАЛО, АЛЕ Й ПОПЕРЕДУ – НЕ МАЛО

● **Приміщення нефункціонуючих дитячих садків.** За даними Держстату їх сьогодні налічується 813. Значну частину їх орендують державні установи.

На засіданні Уряду Прем'єр-міністр України М. Я. Азаров дав доручення усім міністерствам і державним комітетам, чії структури „оселились” у дитячих садках, звільнити їх.

● **Влаштування дитини до садка.** На сьогодні ще близько 80 тисяч наших громадян очікують своєї черги (найбільше в АРК – 14,5 тисяч, Хмельницькій області – 12 тис., Івано-Франківській – 8 тис. та Львівській – 6 тисяч).

● **Процеси ліквідації позашкільних закладів під виглядом реорганізації, злиття, перепрофілювання.** Так, за минулий рік за рішеннями місцевих органів влади мережа позашкільних закладів скоротилась на 14 одиниць: 5 закладів закрито у Харківській області, 3 – у Львівській, по 2 – у Донецькій та Черкаській областях, по 1 – у Тернопільській та Херсонській областях.

● **Проблемним залишається питання влаштування внутрішніх шкільних туалетів.** В окремих регіонах близько половини шкіл мають лише вуличні зручності. Тож на засіданні Уряду місцевим органам виконавчої влади надано доручення облаштувати внутрішні туалети у загальноосвітніх навчальних закладах, в яких вони відсутні.

ЩО ТУРБУЄ?

Турбує, безумовно, якість підручників, певною мірою застарілі методики і готовність вчителів (див. інтерв'ю на С. 11).

Вріз 2. Статистична довідка МОНМС

ЯКИЙ ТИ, ПЕРШОКЛАСНИКУ?

Дослідження, які проведено психологічними службами в багатьох областях, певною мірою дають нам узагальнений портрет нинішнього першокласника.

Який же він, першокласник цього року (а це майже півмільйона дітей)?

Готовність до школи: понад 90 % дітей мають середній і високий рівні. **Показники інтелектуальної зрілості** – понад 87 %.

Готовність до колективної діяльності, дотримання соціальних і етичних норм, уміння досягати поставленої мети у 51 % дітей сформовані на високому рівні, у 46 % – на середньому. Лише у трьох відсотків – на низькому.

Самооцінка: у 74 % дітей завищена (згадаймо яскравий приклад: телеміст „Останкіно – учні С. М. Лисенкової”, як ці діти відповідають на запитання: „Хто з них найскромніший?” – ліс рук, тобто всі!), у 26 % першокласників цей показник нормальний.

Низьку самооцінку в дітей XXI століття цього-річ майже не виявлено.

Вріз 3

ДНІПРОПЕТРОВЩИНА: КРОК У МАЙБУТНЄ***

Освітянам області є чим пишатися і у сфері впровадження інформаційних технологій:

- усі школи під'єднані до Інтернету, забезпечені комп'ютерною технікою й необхідною літературою, до початку нового навчального року школи області отримали 1 245 сучасних комп'ютерів, 83 заклади освіти придбали нову комп'ютерну техніку для оновлення технічної бази й забезпечення ефективного навчання школярів регіону;
- розпочала свою роботу „Обласна електронна школа”, до складу якої входять інтернет-школа для дітей з особливими потребами та інтернет-школа для обдарованих дітей. „Обласна електронна школа” – це сучасна інтерактивна форма навчання дітей, яка за допомогою всесвітньої мережі дає можливість одночасно зі шкільними заняттями отримувати додаткові нові знання незалежно від місця проживання і статусу дитини;
- стартував електронний проект „Логістика шкільного автобуса”, в рамках якого в усіх 302 шкільних автобусах області встановлено системи GPS-моніторингу. Тепер батьки зможуть переглянути рух транспорту через інтернет-сайт <http://monifor.carsat.od.ua>.

Цього року за підтримки Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України Дніпропетровщина отримала ще 37 нових шкільних автобусів.

*** За матеріалами Управління преси та інформації Дніпропетровщини /Освіта України. – 2012. – №36.

обов'язкова дошкільна освіта тощо. Суспільство повністю підтримало і 11-річний термін навчання, і „освіту п'ятирічок”.

А чи знаємо ми якими діти приходять до школи?

Вочевидь неможливо навчитися розуміти школярів без них самих (див. вріз 2).

Рішучий крок – впровадження в новому Державному стандарті початкової загальної освіти інформаційно-комунікаційних технологій, визначення необхідності навчити кожну дитину, починаючи з 2 класу, освоювати та використовувати їх у практичній діяльності і, таким чином, формувати інформаційну культуру учнів. Ми переконані – це дасть можливість вивести нашу країну у світові лідери у використанні ІКТ в навчанні (Вріз 3).

Ми повернули в початкову школу природознавство. Це навчить дитину жити у злагоді з природою.

Ще однією вимогою сучасності стало підвищення рівня знань іноземних мов, вивчення яких усі школярі України розпочинатимуть з першого класу. Це нововведення знімає напругу навколо поглибленого вивчення іноземних мов, особливо у сільській місцевості, дасть змогу реалізувати принцип рівного доступу до якісної освіти.

Хочу додати, що це нововведення протягом десяти років апробувалося в школах м. Києва та деяких інших регіонах”.

Дмитро Табачник підкреслив, що: „Освітній департамент Ради Європи, ознайомившись з новими

програмами української школи, а це крім першого класу і друга іноземна з п'ятого, і викладання іноземною мовою ряду предметів у старшій школі, – назвав українські плани „*лінгвістичною революцією*”.

ВИСНОВКИ ВАРТІ НАСЛІДУВАННЯ

Що може зробити ініціатива „зверху”?

Всеукраїнська акція МОНМС „Новій школі – нові стандарти” дала поштовх для багатьох позитивних ініціатив. Наприклад: проведення флеш-моб-акції на Луганщині „Подаруй книгу першокласнику”; організації алеї троянд першокласників на Вінниччині, проведення історичних подорожей на трамваї „Везунчик” із врученням Паспорта маленького вінничанина. Волинська область організувала в навчальних закладах „Школи майбутнього першокласника”. У Кіровоградській області усі 9 тисяч першокласників 1 вересня сіли за нові парти. Всього не перерахуєш.

А найголовніше – було живе спілкування, підписувались угоди про співпрацю. Хтось конструктивно позаздрив, а хтось підвищив власну самооцінку.

Окрім Всеукраїнської акції **Міністерство провело низку нарад* з управліннями різних рівнів:** з керівниками регіональних управлінь освіти і науки (окремі з яких вже з управлінням реорганізувалися в департаменти), з начальниками управлінь освіти обласних центрів, польських районів тощо. На нарадах відверто

обговорювалися освітянські проблеми, спільними зусиллями відшукувалися шляхи поліпшення ситуації, визначалися нові орієнтири розвитку української школи.

Більш того, підкреслюю, що ініціативи міністерства, за якими стоять отакі масштабні заходи, які до речі проведено з мінімальними фінансовими й людськими затратами, а отримано значні результати, тож дешево й результативно, – це, без перебільшення, зразки вищого управлінського пілотажу за актуальною для освітян темою „*Як працювати ефективно в умовах браку фінансування*”.

Обґрунтуйте виокремлену позицію МОНМС. Скільки треба було б залучити фахівців, щоб з'ясувати таку багатогранну готовність освітян і закладів до нового навчального року? Скільки витратити робочого часу, грошей? А результати були б набагато скромнішими, навіть, якщо б працювали першокласні спеціалісти. Одним заходом за ініціативою МОНМС отримали усі необхідні результати, а головне подякували колегам за роботу, перейняли для себе найкраще, підписали угоди про співпрацю – витратили час з надзвичайною щільністю й ефективністю для себе, для МОНМС, для всієї країни. Хіба це не вищий пілотаж?! *Ініціатива, що має вагомий результат, а зrealізована практично безкоштовно.*

**НЕ ЗНАЮЧИ ІНШИХ
МОВ,
ТИ НЕ ЗМОЖЕШ
ЗРОЗУМІТИ
ПРО ЩО МОВЧАТЬ
ІНОЗЕМЦІ**

Єжи Лец

* Шкільні проблеми обговорюються з замовниками освітніх послуг – батьками. Для цього МОНМС проводить Всеукраїнські батьківські Інтернет-збори. Найчастіше батьки порушують питання необхідності постійного підвищення кваліфікації як молодих, так і досвідчених учителів початкових класів, про належну оплату праці, достойне фінансування навчальних закладів, наповнення шкільних бібліотек літературою й періодичними виданнями. Не влаштовує батьків забезпечення шкіл сучасним обладнанням, необхідною технікою. Наголошується й на *необхідності роботи психолога з учнями перших класів та їхніми батьками.*

ЩОРІЧНІ ПРОФІЛАКТИЧНІ* ОГЛЯДИ ДІТЕЙ ШКІЛЬНОГО ВІКУ

Уже другий рік поспіль профогляди учнів проводять за новим порядком. Батьки раз на рік у зручний для них час протягом року проходять з дитиною медичний огляд та надають довідку до навчального закладу.

З цього року запроваджується додатковий компонент до профілактичного огляду. З метою раннього виявлення факторів ризику з алкогольних та наркотичних проблем у дітей, затверджено форму первинної облікової документації № 086-2/о „Карта профілактичної роботи з учнями загальноосвітніх навчальних закладів, їхніми батьками або законними представниками щодо виявлення факторів ризику алкогольних та наркотичних проблем” та Інструкцію щодо її заповнення.

Цим наказом передбачено під час обов’язкових профілактичних медичних оглядів проводити щорічне опитування учнів загальноосвітніх навчальних закладів, їхніх батьків (законних представників) щодо виявлення факторів ризику алкогольних та наркотичних проблем та щорічне інформування батьків з питань запобігання вживання спиртних напоїв та наркотичних засобів дітьми та підлітками. Також затверджено примірні переліки питань під час проведення вказаного опитування.

*http://www.moz.gov.ua/ua/portal/pre_20120830_3.html

Підтримка міжгалузевої взаємодії в системі охорони здоров'я школярів

1	Використання загального алгоритму скринінг-оцінки здоров'я учнів та чинників шкільного середовища
2	Системний підхід до навчальної діяльності учнів у зв'язку зі станом їх здоров'я
3	Формування прогнозу здоров'я школярів в єдиному медико-психолого-педагогічному інформаційному просторі
4	Забезпечення структурно-функціональної адекватності системи оцінювання
5	Відповідність до концепції активного моніторингу
6	Підтримка медико-психолого-педагогічної взаємодії в процесі розвитку моделі школи майбутнього
7	Сучасний дизайн, регламентованість у часі і просторі

ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНІ ТЕХНОЛОГІЇ – ОСНОВА НОВОГО СТАНДАРТУ

Дмитро Табачник: „Дуже серйозні зміни чекають зміст і форму проведення уроків фізичної культури. До того ж на першому місці буде здоров'я дітей, а не формальна оцінка.

Саме використання здоров'язбережувальних технологій стало основою нового стандарту. За даними психологів, просте збільшення кількості годин на фізичну культуру є дуже важливим, проте локальним заходом. Потребує змін організація проведення цих занять (секції за інтересами, різноманітні модулі, запровадження ритміки, дихальних уроків, уроків перебування на свіжому повітрі – обов'язково). Треба змінити всю організацію життєдіяльності дітей у школі, створити в ній і фізичний, і емоційний комфорт. Кожен урок у початковій школі, згідно з новим Державним стандартом, мусить мати дві фізичні паузи. Але не так просто буде „відучити” вчителя фізкультури від примусової, каральної ролі оцінки”.

Дмитро Табачник констатує: „Тому необхідно вже нині, поки є, принаймні, рік, а може, й більше, шукати оптимальні рішення при переході на заняття конкретними видами спорту”.

ЗАСТЕРЕЖЕННЯ МЕДИКІВ

Учасник цього річної Колегії **Георгій Даниленко**, завідувач відділу Інституту охорони здо-

ров'я дітей і підлітків Національної академії медичних наук України, зазначив: „нині кожен учитель початкової школи за будь-якого ресурсного й методологічного забезпечення повинен обов'язково враховувати і стан здоров'я дитини”.

„На жаль, за даними російських дослідників, педагогічні інновації дуже часто супроводжуються специфічними негативними змінами у здоров'ї дітей”, – зауважив він. Але навіть у Росії, де є хороша система співпраці вчителів і медиків, не завжди ефективно оцінюються педагогічні інновації, а психолого-педагогічна експертиза при формуванні учнівських колективів не завжди відображає те, що є насправді. Тому іноді до школи потрапляють не тільки діти, які готові до навчання і психічно, й фізично. Тому не всі першокласники можуть засвоїти навчальний матеріал вчасно і якісно.

Навіть у першому класі батьки часто перевагують дітей додатковими заняттями, тож дорослих треба навчити відстежувати стан здоров'я своїх дітей, працювати над цією проблемою. Також дуже важливо, щоб педагог був здоровим. Тільки за таких умов він зможе поліпшити здоров'я своїх учнів. Учитель і батьки повинні усвідомлювати, як саме їх діяльність відображається на здоров'ї дитини. І працювати над тим, аби цей вплив був позитивним (див. діаграму на цій сторінці).

„Уперше за останні п'ять років відбулося зниження показника порушень зору, постави та сколіозу у дітей”

(Прес-служба МОЗ України*)

За даними МОЗ України, у школярів, які в 2011/2012 навчальному році почали навчання з шести років, показник на 1000 оглянутих становив: з порушеннями органів зору – 48,12 (49,9 у 2010), зі сколіозами – 9,34 (9,56 у 2010), з порушеннями постави – 40,67 (39,08 у 2010).

У дітей, які в 2011/2012 навчальному році почали навчання з семи років, були такі показники: з порушеннями органів зору – 62,18 (проти 65,62 у 2010), зі сколіозами – 17,34 (проти 18,22 у 2010), з порушеннями постави – 58,52 (проти 58,46 у 2010).

Серед учнів других-восьмих класів: з порушеннями органів зору – 73,84 (проти 76,14 у 2010), зі сколіозами – 28,49 (проти 30,33 у 2010), з порушеннями постави – 71,01 (проти 75,40 у 2010).

В учнів 9-11 класів: з порушеннями органів зору – 78,70 (проти 80,58 у 2010), зі сколіозами – 45,92 (проти 49,60 у 2010), з порушеннями постави – 68,29 (проти 72,08 у 2010).

*http://www.moz.gov.ua/ua/portal/pre_20120830_3.html

ПРАВДА І ЗДОРОВ'Я: аналітична ремарка

Нещодавно газета „Освіта України”, офіційне видання МОНМС, надрукувала надзвичайно актуальний матеріал про стан здоров'я дітей, яке несподівано суттєво поліпшилося. Як повідомила газета, про це йшлося на прес-конференції МОЗ „Стан здоров'я українських школярів” (див. віз на С. 9).

Правда – це аксіома системи управління в країні, особливо це стосується освіти

Радісна звістка. У ШКОЛЯРІВ ПОЛІПШИВСЯ ЗІР І ПОСТАВА! *Але, завдяки чому такі досягнення?* У школах щось змінилося, але що саме? Батьки почали активно і масово користуватися спортзалами та плавальними басейнами?! Можемо сподіватися, що це результат великої організаційної роботи освітян: шкіл-здоров'я, рекомендацій наших авторів-новаторів і раціоналізаторів... То ж дай Боже! Це тягне на окрему постанову й винагороду тих, хто причетний до таких результатів.

Проте у виступі Міністра на останній колегії та у статтях заступника Міністра Б. М. Жебровського зауважується, що діти вважають, що вони у школах „стають гіршими”. Це свідчення про психологічний стан учнів, їх дискомфорт. Тож усім дорослим, а професіоналам від освіти тим більше, зрозуміло, що за таких обставин одна з найголовніших причин поліпшення здоров'я відсутня. Ще в пам'яті наших читачів спільна колегія двох Національних академій – педагогічної й медичної, де йшлося про тяжкий стан зі здоров'ям українських школярів і майбутніх матерів, зміни на краще якого потребують значних вкладень і матеріальних, і духовних. *Тож про здоров'я дітей треба говорити серйозно, відповідально й правдиво!*

За великим рахунком, для керівників „правда чи неправда” в питаннях

освіти має стати тестом на професійну здатність, чи може керівник обіймати цю посаду.

Але ж у нас в країні „правди” бояться, а те, що це унеможливило об'єктивний аналіз стану будь-чого й прийняття правильних рішень, щоб оптимально вирішити з'ясовані проблеми, – відходить на другий план, бо „своя сорочка ближче до тіла”. Микола Азаров минулого року зауважував на перекручуваннях, які мають місце у звітах чиновників. Цього року на це звернув увагу Міністр Дмитро Табачник, який зазначив: *„Прикро, що вибіркові перевірки Державної інспекції навчальних закладів і робочих груп Секретаріату Кабінету Міністрів України показали, що довіряти інформації з місць у повній мірі не слід... Правду краще знати зараз. Сподіваюся, що ми її знаємо і про неї не соромно буде говорити... Не заздрю тому, хто вводив керівництво і своє, і держави в оману”.*

Маю зазначити, що коли проблема гостра, так подавати матеріал, як це зроблено прес-службою МОЗ України і поширено, без належного аналізу, засобами масової інформації, в т. ч. і „Освітою України”, принаймні, не коректно.

Більш того, на сьогодні статистика свідчить про наявні проблеми в українському суспільстві з дитячим здоров'ям – збільшується кількість хворих дітей на рак і на інші важко виліковні хвороби. Про це освітяни б'ють на сполох, бо родини сам на сам не вирішать цих проблем – тут потрібна серйозна підтримка держави й громади (як допомагають освітяни розрадити цю біду – див. статтю К. Тараненко у цьому числі журналу на С. 46).

Тож чи готові ми до впровадження нового стандарту початкової школи стосовно запровадження здоров'язбережувальних технологій? На мою думку: треба ще „доростати” і як фахівцям, і як дбайливій громаді!

СИСТЕМА СТВОРЕННЯ ПІДРУЧНИКІВ*

Борис Жебровський: Можна мати стандарти, сучасні програми, але далі в цьому ланцюгу стоять підручники, автори. Слова одні, а мелодії різні. Не завжди ця пісня подобається... Кожне нове керівництво Міністерства намагається

все робити по-своєму. Добре, що ми вже навчилися вчасно їх друкувати.

Якщо професійно критикувати нові підручники за їх зміст, мову (чи доступна для дітей), цікавий матеріал, то ми й самі знаходимо багато недоліків. Але це ж переможці конкурсів, треба враховувати авторські права... Якщо трапляються недоліки, будемо доопрацьовувати і вилучати.

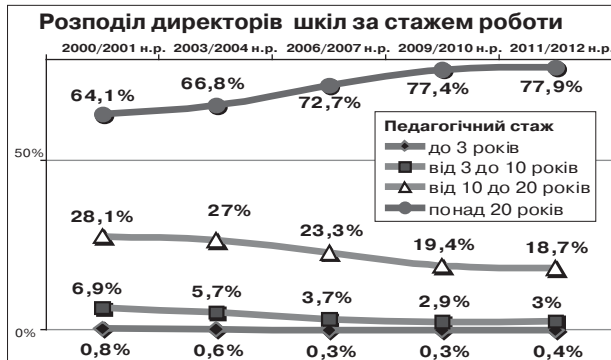
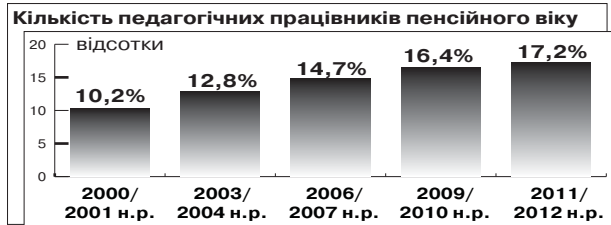
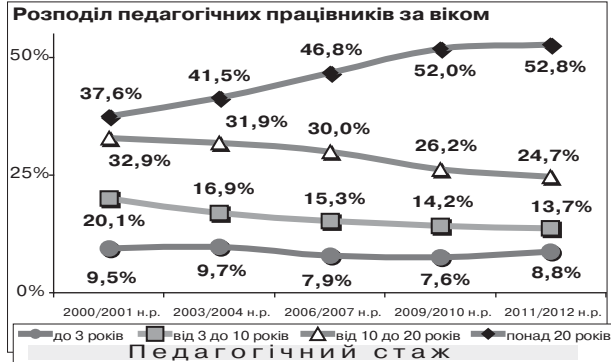
НАЙБІЛЬША ТРИВОГА – ВЧИТЕЛЬ!

О.В.: Центральна дієва фігура – Вчитель. Чи є провідником нових знань, людських стосунків, добрих справ? Який він сьогодні?

Б.Ж.: Зараз чуємо від учителів на радість експертів та преси: „От складна математика: в 1-ому, як в 5-ому”. Для кого складно: вчителям, які з року в рік переписують одні і ті ж плани, чи дітям, які за ці 10 років змінилися. Вже 5-річкам доступні планшетні комп'ютери, телеканали з вивченням іноземної, де діалоги ведуть популярні мультигерої.

А серед вчительства – молоді менше, більшість складають люди середнього віку,

*Інтерв'ю Бориса Жебровського, заступника Міністра МОНмолодьспорт України, Ользи Виговської.

ПРО ГАРАНТІЇ

Ольга Виговська: Заявлені прекрасні ініціативи щодо „справжнього”, як Міністром і Вами неодноразово наголошено в пресі, реформування школи, тож треба щоб вони впроваджувалися. Хтось має доводити розпочате до кінця.

За традицією, яка вже склалася в країні, новий Уряд – нові реформи в освіті. Але освіта, перебуваючи час від часу в стані маятника, не може виконувати ефективно свою місію. Що очікувати цього року: Міністр у передвиборчих списках, а це потягне усунення його з посади, з ним піде і його команда. Чи є наступники на сьогодні, чи є команда, яка довготривалий час буде цим опікуватися? Чим гарантовано доведення до кінця розпочатої реформи в освіті?

Борис Жебровський: Гарантія – найбільший обман, який може бути. Слово „гарантія” стосується лише однієї людини.

О.В.: Зрозуміло, гарант у нас – Президент України. А якщо не за поняттями, а за суттю?!

Б.Ж.: Створені програмні документи, які затверджено Урядом. Термін їх дії за Законом 10 років.

В ОСВІТІ РОЛЬ ДИРЕКТОРА ВИЗНАЧАЛЬНА

О.В.: Успіх нововведень залежить від керівництва школи! Як вони будуть упроваджуватися – залежить від директора школи. А вони різні. Добре, коли він цікавиться всім, хоче і знає як зробити найкраще і для вчителів, і дітей, їхніх батьків, тож і для держави. А є й ті, кому все одно, повна байдужість до всіх і справи. Коли обов'язковою стане відповідальність директора за справу, яку він очолює? Може, потрібен новий стандарт?

Б.Ж.: Роль директора в освіті визначальна. Готуємо зміни до Закону, де б працювали і директор, і вчитель на контрактній основі. Вік не буде мати значення: його люблять діти, поважають батьки, колеги – то хай працює, а якщо „ні”, то контракт дасть можливість попроситися без судової тяганини.

Це форма, яка дозволяє оцінювати „полюдьски” вчителів: пропрацював 30-40 років, заслуговуєш на нормальну винагороду – пенсія 80 % від заробітної плати. Це вимога профспілок, це позиція Міністерства.

О.В.: Борисе Михайловичу, бажаю Вам успіхів у завершенні того, що допоможе освіті, освітянам, школі ставати такими, яких потребує наше суспільство!

і їм складно опанувувати технології, яким діти легко вчаться. Найважче перенавчається саме вчительство (див. віз на С. 11).

Виникає питання: а хто його перенавчає? Обласні інститути післядипломної освіти вже стали вищими навчальними закладами. Значно менше стає тих, хто може допомогти вчителю. Потрібно перезавантажити методичну службу, повернути її до вчителя. Хочемо, щоб вона стала „швидкою методичною допомогою”, а в школи заїжджати лише тоді, коли попросять, бо не можуть самотужки впоратися з цими проблемами.

Щодо педагогічної освіти. Проблема в тому, що методу викладають у нас люди, які й не стояли біля вчительського столу. Ректори і самі могли б це вирішити, але кому потрібні такі надзусилля, щоб самому себе змінювати?!

Тож має втрутитися Міністерство і в програми, і у вимоги. Відповідне доручення Міністр вже дав щодо реформи педагогічної освіти. Створено робочу групу, в яку увійшли практики, директори – замовники цієї робочої сили, ті, хто знає, який вчитель їм потрібен у школі.

О.В.: Борисе Михайловичу, наостанок ще раз про роль директорів в країні – в чому вона?

Б.Ж.: 1000 прикладів наведу, коли приходять новий директор і з тими ж батьками, вчителями за кілька років робить школу невпізнаною.

Варто пам'ятати, що колектив школи – це те, що називається соціумом.

Сухомлинський не міг би досягнути всього того, якби був директором у великому місті.

УКРАЇНСЬКІ ПРОЕКТИ НА ЯРМАРКУ КОНКУРСУ INTEL ISEF

У статті розглянуто особливості організації та проведення найвідомішого міжнародного конкурсу науково-технічної творчості серед школярів 9–12 класів Intel ISEF. Учнівська команда у складі 7 старшокласників, яка представляла Україну 14–18 травня 2012 року на фіналі світового конкурсу в м. Пітсбург (США), виборола 4 нагороди. На конкурсі було представлено понад 1500 наукових проектів. Наукове журі конкурсу відзначило українські проекти за рівнем винахідництва та оригінальністю.

Ключові слова: конкурс Intel ISEF, дисципліни природничо-математичного циклу, інноваційне технічне рішення, науковий проект, наукове дослідження, науково-технічна освіта, новітні комп'ютерні технології, постер, презентація, ярмарок.

В епоху інформаційного суспільства невпинно зростає потреба у висококваліфікованих молодих вчених у сферах фізики, хімії, інженерії, комп'ютерних наук, біології тощо.

Однією з форм представлення наукових проектів є ярмарок, який надає можливість одночасно презентувати всі роботи конкурсантів на розгляд журі. Учасники демонстрували результати своєї наукової діяльності, а журі – ознайомилися з усіма проектами та повернулися до перегляду тих, які становлять найбільший інтерес.

Науковий проект, який демонструється на ярмарку, спрямований на вирішення певної проблеми і є науковим, оскільки у ньому використовуються наукові методи. Тут обов'язкові елементи гіпотеза, екс-

перимент, спостереження, аналіз, висновки. Для презентації роботи використовується *постер*, що у лаконічній формі містить всю інформацію щодо проекту. Саме він надає можливість швидко зрозуміти суть усієї доповіді і символізує, так би мовити, рекламу наукового проекту. Тому текст уривка повинен містити дуже яскраві та влучні фрази і речення, які якнайповніше відображують зміст висловлювання і несуть важливе смислове навантаження.

У конкурсі взяли участь 1549 школярів, які стали переможцями у 446 національних та регіональних раундах конкурсу, що проводився у 65 країнах. На розгляд авторитетного наукового журі було подано 1500 наукових проектів, серед яких –

Інноваційна
школа

УДК 37.091.27 : 004

**Оксана
ВОЙТКО**

Науковий співробітник відділу науково-педагогічних технологій і проектів Інституту інноваційних технологій і змісту освіти Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України

Директор школи, ліцею, гімназії № 42012

ВІЗИТКА КОНКУРСУ

Наукові ярмарки проводяться у різних країнах світу. Intel ISEF – це один з найвідоміших міжнародних учнівських конкурсів, що проводиться серед школярів 9-12 класів у США вже понад 60 років. Фінал конкурсу завжди відбувається у США у форматі ярмарку.

Метою проведення конкурсу Intel ISEF є зростання інтересу молоді до науки і техніки.

Організаторами конкурсу виступають корпорація Intel та організація Суспільство для науки (Society for Science & the Public). Призовий фонд конкурсу склав 4 мільйони доларів США (грошові премії, гранти на навчання, гранти на участь у міжнародних освітніх заходах з науково-технічної творчості молоді тощо).

14-18 травня 2012 року в місті Пітсбург (штат Пенсільванія, США) відбувся фінал конкурсу Intel ISEF 2012. Він є найвідомішим у США та традиційно привертає увагу десятків тисяч учнів, які змагаються на національному, а пізніше на міжнародному рівнях.

Усі судді конкурсу – це відомі вчені, науковці, фахівці-практики у своїх галузях, мають науковий ступінь або іншу відповідну кваліфікацію, та значний досвід професійної діяльності. До журі конкурсу входять лауреати Нобелівської премії, а також співробітники корпорації Intel і багатьох інших компаній, які виступають спонсорами конкурсу, урядових і неурядових організацій США, інших країн, які надають спеціальні нагороди. У 2012 році до наукового журі конкурсу увійшли 7 докторів наук, лауреатів Нобелівської премії: *Дж. Майкл Бішоп* (психологія і медицина, 1989 р.), Університет Каліфорнії; *Мартін Чалфі* (хімія, 2008 р.), Колумбійський університет; *Дудлі Р. Херібах* (хімія, 1986 р.), Гарвардський університет; *Роберт Хорвіц* (фізіологія і медицина, 2002 р.), Массачусетський університет технологій; *Джон С. Мазер* (фізика, 2006 р.), Космічний центр Годдарда Національного управління з аеронавтики та космонавтики США; *Дуглас Д. Ошерофф* (фізика, 1996 р.), Стенфордський університет; *Карл Е. Віман* (фізика, 2001 р.), Університет Колорадо; *Ада Е. Йонат* (хімія, 2009 р.), Науковий інститут Вайсмана; а також провідні науковці та фахівці у сферах фізики, біології, інженерії, комп'ютерних наук, члени професійних асоціацій США і потужних університетів світу. Загальна кількість членів журі становила 1200 осіб!

6 проектів українських школярів, переможців національного етапу конкурсу „*Intel-ЕкоУкраїна*”:

- **Анна Ємець**, Хіміко-екологічний ліцей м. Дніпропетровська, Дніпропетровський обласний екологонатуралістичний центр учнівської молоді, „*Отримання вольфрама і карбіда вольфрама селективною переробкою лома твердих сплавів*”;
- **Поліна Коваленко**, Хіміко-екологічний ліцей м. Дніпропетровська, Дніпропетровський обласний екологонатуралістичний центр учнівської молоді „*Smart Windows: синтез тонких плівок нікель гідроксиду для електрохромних пристроїв*”;
- **Михайло Рімель**, спеціалізована загальноосвітня школа № 45 м. Львова, Львівська обласна Мала академія наук, „*Віртуальний скрінінг біологічної активності похідних 3,4-дігідроізокумарина*”.

Конкурсу „Intel-ТехноУкраїна”:

- **Олександра Гуленко, Анастасія Іванова**, Природничо-науковий ліцей № 145 м. Києва, „*Підвищення ефективності роботи газових турбін на ГТС України*”;
- **Андрій Ситник**, Нетішинський загальноосвітній ліцей (Хмельницька обл.), „*Механічний евакуатор – принципово нова конструкція евакуатора, винесеного за межі будівлі. Механічний евакуатор не вимагає джерела енергії для живлення, є повністю*

автономним і швидкісним механічним ліфтом”;

- **Євгенія Сорока**, ліцей „Наукова зміна” Дарницького району м. Києва, „Кластери срібла з декількох атомів у флуоресцентних технологіях і біотехнологіях”.

Член журі та представник Американської асоціації вчителів з фізики Дональд Франклін (Хемптон, Джорджія) поділився враженнями від українського проекту: „На конкурс Intel ISEF 2012 надано дійсно інноваційні проекти, які варті значної уваги з боку науковців, держав світу та представників бізнесу. Український проект мені запам'ятався глибиною дослідження. Конкурсант не лише досконало володіє історією, а й зумів віднайти інноваційне технічне рішення. Безумовно, впровадження такого проекту може стати новим кроком у науці. Чудово, що сучасна молодь у ранньому віці проявляє свої таланти майбутніх науковців”.

Американська Фундація Алькоа, що займається проблемами захисту довкілля, відзначила спеціальним призом під час урочистої церемонії (Special Awards Ceremony) роботу **Поліни Коваленко**, учениці Хіміко-екологічного ліцею м. Дніпропетровська. „Мені дуже приємно отримати цю нагороду. Я вдячна організаторам конкурсу, моїм вчителям та тренерам, які допомогли вдосконалити проект”, — сказала задоволена переможниця.

У категорії фізичні науки (Physical Sciences) IV місце виборов **Андрій Ситник**, учень Нетішинського загальноосвітнього ліцею Хмельницької області. Його проект було відзначено за глибину дослідження і високий рівень винахідництва. „Я дуже задоволений, що отримав можливість змагатися з кращими із кращих. Адже тільки завдяки обміну ідеями та ознайомленню з провідним досвідом молоді можна досягти кращих результатів, вдосконалити свій проект, побачити свою роботу з іншого боку”, — зізнався Андрій.

Українські школярі поділилися своїми враженнями від конкурсу. „Для мене велика честь представляти

Україну на світовому конкурсі. Він перевершив мої сподівання, оскільки ніколи раніше я не змагався з такою великою кількістю учасників з різних країн світу”, — сказала Анна Ємець.

У свою чергу, Євгенія Сорока та Михайло Ріммель висловили переконання, що цей конкурс дійсно є важливим для світової спільноти завдяки високому рівню підготовки та організації заходу, а також обранню місця його проведення — Convention Centre, будівлі, в якій успішно поєднано найновітніші технічні рішення, так звані зелені технології. „Місто Пітсбург гостинно прийняло всіх учасників змагання. Здавалося, що протягом часу проведення конкурсу все місто ніби жило ним. З нами віталися перехожі та цікавилися, чи справді ми є учасниками відомого конкурсу Intel ISEF. Нам бажали успіхів навіть школярі, які проводжали нас поглядом із захопленнями і заздощами”, — підсумувала Олександра Гуленко.

Члени міжнародного журі конкурсу Intel ISEF 2012 висловили велике задоволення рівнем підготовки конкурсантів. „Цього року слід відзначити, що учасники досить відповідально поставилися до підготовки презентацій своїх проектів та добре попрацювали над їх змістовим наповненням. А головне — більшість конкурсних робіт є прикладними науковими дослідженнями, що можуть використовуватися на практиці. Високий рівень підготовки учнів до конкурсу свідчить про зростання інтересу молоді з усього світу до поглибленого вивчення дисциплін природничо-математичного циклу, що є нагальною потребою у кожній країні та рушійною силою науково-технічного прогресу”.

Загальновідомо, що Intel ISEF є найбільшим престижним і відомим у світі конкурсом для школярів, участь у якому надає всім його учасникам можливість продемонструвати себе та відкриває двері до провідних вищих навчальних закладів. Так, у США здійснюється ґрунтовна підготовка учасників до конкурсу, про який усі знають змалку. Адже його переможці можуть заявити про себе всьому світові, отримати призи від відомих

компаній, а головне – можливість продовжити навчання завдяки освітнім грантам, або вдосконалити свою розробку за підтримки представників провідних компаній-спонсорів цього міжнародного конкурсу.

Джек Андрака, 15-річний учень з м. Кроунсвіля (США) здобув головну нагороду – премію ім. Гордона Е. Мура, співзасновника корпорації Intel. Найвищу оцінку журі конкурсу Джек отримав за винайдення нового методу визначення раку підшлункової залози шляхом використання тестової смужки з нанесенням на неї крові або сечі. Цей унікальний метод дозволяє діагностувати рак на ранніх стадіях. Точність методу складає 90 %. Він дозволяє поставити діагноз у 28 разів швидше, у 28 разів дешевше і в 100 разів точніше, ніж інші тести, що використовувалися досі.

Нагороди Молодого науковця Фундації Intel та грошову премію у розмірі 50 000 доларів США отримали **Ніколас Шіфер**, 17-річний учень з м. Пікерінг (Онтаріо, США) та **Арі Диковські**, 18-річний учень з м. Лібург, Вірджинія.

Ніколас вивчав можливості пошуку інформаційного середовища, яке росте найшвидше: невелика кількість контенту, оновлення статусу в Tweepers і Facebook. За допомогою свого дослідження Ніколас сподівається оптимізувати можливості пошуку, що у свою чергу покращить доступ до інформації.

Арі досліджував науку квантової телепортації. Він зробив відкриття: оскільки атоми пов'язані за допомогою процесу, який називається „взаємопов'язаним (*entanglement*)”, інформація від одного атома переходить до іншого, коли квантова стадія першого атома закінчується. Завдяки цьому методу організації, які потребують високого рівня безпеки даних, такі як Служба національної безпеки, можуть відправляти закодовані повідомлення без ризику стороннього втручання, оскільки інформація не буде відправлятися до іншого місця, а залишатиметься в неурядовій організації Суспільство заради науки і лю-

дей (Society for Science & the Public), яка займається популяризацією та залученням громадськості до наукових досліджень. Ця організація займається проведенням міжнародного науково-технічного ярмарку з 1950 року.

Елізабет Марінкола, президент організації Суспільство заради науки і громадськості привітала переможців і заявила: „Усі фіналісти конкурсу показали, яким чином високий рівень їх знань у сферах науки, технологій, інженерії і математики створює сприятливе підґрунтя для вирішення найважливіших проблем майбутнього”.

В Україні національний етап конкурсу Intel ISEF проходить з 2004 року, коли офіційного статусу набув перший національний конкурс Intel-ЕкоУкраїна. Його організатором став Національний еколого-натуралістичний центр учнівської молоді МОН України. Категорії, за якими змагаються учасники у конкурсі **Intel-ЕкоУкраїна**: ботаніка, зоологія, біологія, біохімія, хімія, науки про Землю, науки про людину.

З жовтня 2009 року було оголошено про проведення національного конкурсу з технічних спеціальностей Intel-ТехноУкраїна під егідою Академії Наук України та Національного технічного університету України „КПІ”. Категорії, за якими змагаються учасники у конкурсі **Intel-ТехноУкраїна**: інженерні і комп'ютерні науки, математика, фізика, астрономія.

У рамках зазначених конкурсів проходить Освітня академія для роботи з обдарованою молоддю для наукових керівників учасників конкурсу Intel ISEF.

За 8 років участі у найбільшому науковому конкурсі для школярів українські команди вибороли понад 20 міжнародних нагород. Фіналісти попередніх років продовжують навчатися в Україні та допомагають у підготовці наступних поколінь учасників Intel ISEF і організації національних раундів конкурсів.

Популярність конкурсу постійно зростає, адже щорічно його відвідують близько 10 000 осіб, серед яких

школярі-фіналісти, члени делегацій, освітяни, члени журі, організатори (включно з членами місцевого організаційного комітету), представники ЗМІ, школярі, батьки. Протягом фіналу конкурсу школярі та дорослі мають можливість взяти участь у цікавій культурній програмі, відвідати інтерактивні семінари з питань інноваційної науково-технічної освіти, розбудови національних конкурсів, навчання за допомогою новітніх комп'ютерних технологій.

Уенді Хоукінз, виконавчий директор Intel Foundation заявив, що його компанія підтримує конкурс Intel ISEF тому, що знає: наука є вирішальною складовою світового прогресу в майбутньому: „*Це змагання надихає мільйони школярів проявляти свої здібності й таланти в інноваційній діяльності та створювати важливі технічні рішення для подолання глобальних викликів, що постали перед людством*”.

Євгенія Сорока зауважила: „*Конкурс Intel ISEF насправді сприяє підвищенню інтересу молоді в усьому світі до дисциплін природничо-математичного циклу та заохочує учнів до ведення наукової й інноваційної діяльності. Це унікальна можливість показати свої знання, уміння і таланти*”.

Конкурс Intel ISEF є дійсно науковим, оскільки вимагає оформлення роботи відповідно до вимог до наукових проєктів. Це підтверджується і структурою постера, який обов'язково має містити всі елементи властиві науковому твору такі, як: мета проєкту, ак-

ПРО НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕТАП МІЖНАРОДНОГО КОНКУРСУ НАУКОВО- ТЕХНІЧНОЇ ТВОРЧОСТІ ШКОЛЯРІВ INTEL ISEF

З метою всебічної підтримки обдарованої молоді, сприяння активізації та модернізації змісту науково-дослідницької, пошукової, експериментальної та практичної діяльності учнівської молоді, впровадження інноваційно-освітніх методів і технологій Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України спільно з Дирекцією освітніх програм Intel в Україні, Національним технічним університетом України „Київський політехнічний інститут”, Національним еколого-натуралістичним центром учнівської молоді Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України та Київським національним університетом України ім. Т. Г. Шевченка провели національний етап міжнародного конкурсу науково-технічної творчості школярів Intel ISEF.

Про проведення конкурсів „Intel-ЕкоУкраїна” та „Intel-ТехноУкраїна” у 2011/2012 навчальному році було підписано лист МОНмолодьспорт № 1/9-818 від 08 листопада 2011 року.

Метою проведення конкурсів є виявлення кращих молодих науковців і винахідників для обміну новітніми ідеями у сфері інноваційних технологій та демонстрації сучасних наукових проєктів.

До завдань конкурсу відносяться: виявлення й підтримка обдарованої учнівської молоді, що проводить дослідження в різних сферах науки й техніки; розвиток інженерної та наукової думки серед молоді; популяризація наукових та науково-технічних досліджень і розробок молодих учених.

Учась у Конкурсі можуть брати учні загальноосвітніх, професійно-технічних і позашкільних навчальних закладів віком від 13 до 18 років.

Наукові проєкти, які подаються на розгляд журі Конкурсу, мають бути виконані учнями індивідуально або у складі команди (2-3 дослідники, які разом працювали над спільною темою проєкту). Кожен учасник має право брати участь тільки в одному національному конкурсі: або „Intel-Техно Україна”, або „Intel-ЕкоУкраїна”.

Конкурс проходить у два етапи:

I – заочний конкурс тез наукових робіт.

II – презентація проєктів у постерному (стендовому) режимі та наукове інтерв'ю з членами журі.

На II етапі основна увага журі Конкурсу приділяється вмінню учня презентувати свій проєкт, вести наукову бесіду, аргументовано відповідати на запитання, доводити та відстоювати власну точку зору, спілкуватися за темою дослідження українською і англійською мовами.

Наукові проєкти журі Конкурсу оцінює за такими критеріями:

- наукова обґрунтованість дослідження / інженерна думка;
- актуальність дослідження;
- можливість практичного застосування;
- чіткість викладення матеріалу, презентаційні навички;
- методологічні підходи, наукові навички;
- творчий підхід;
- робота у команді (для командних проєктів).

За результатами II етапу Конкурсів було визначено переможців у кожній категорії. Два індивідуальні та один командний проєкти-переможці кожного з конкурсів, відібрані науковим журі, отримали право представляти Україну на Міжнародному конкурсі Intel ISEF 2012, який відбувся з 13 до 18 травня у м. Пітсбург (штат Пенсільванія, США).

туальність задачі, гіпотеза, матеріали і методи дослідження, результати експериментів, науково-практичне застосування розробки, висновки та бібліографія. Для розкриття деталей, ходу і результатів дослідження учні використовують додаткові матеріали: план проведення наукового дослідження, щоденник дослідження, опис результатів дослідження, макети та робочі моделі, комп'ютерна презентація до стенду.

Важливою вимогою до наукових проєктів, які подаються на Конкурс, є виконання учнями роботи під наглядом наукового керівника – кваліфікованого

фахівця в певній галузі (вчителя, науковця, викладача вищої школи).

Світовий конкурс Intel ISEF. Оксана Войтко бере інтерв'ю у Дональда Хемптона

СВІТОВИЙ КОНКУРС INTEL ISEF ОЧИМА ДІТЕЙ

Інтерв'ю з переможницями конкурсів ІНТЕЛ-ТЕХНО Євгенією Сорокою та ІНТЕЛ-ЕКО Анною Ємець

- Скажіть, будь-ласка, як Ви дізналися про конкурс ІНТЕЛ і що спонукало Вас до участі?

Євгенія Сорока*: Про Intel-Техно Україна вперше почула два роки тому, після написання своєї першої наукової роботи на гуртку з біохімії Київського Палацу Дітей та Юнацтва. Перш за все, цей конкурс – чудова нагода поділитися своїми ідеями й розробками з науковою спільнотою, отримати об'єктивну оцінку, поради й настанови від професіоналів. Безсумнівно, це неоціненний досвід для кожного дослідника, який розпочав свій науковий шлях.

Євгенія Сорока

* Євгенія Сорока з першого по 6-й клас включно навчалася в СЗШ № 323 Дарницького району м. Києва. З 7-го по 11 клас – у ліцеї „Наукова зміна” Дарницького району.

- Чому Ви обрали саме таку тему для дослідження?

Євгенія Сорока: Керівник гуртка з біохімії, Володимир Іванович Назаренко, постійно підтримує та піклується про допитливу й обдаровану молодь. Він якось читав нам лекцію про сучасні сенсорні технології та біотехнології, де згадав про незвичайні й недостатньо вивчені ще матеріали – кластери металів (зокрема, срібла). Ця тема мене зацікавила. Я почала вивчати наукові літературні джерела, звідки багато дізналася про властивості й можливості застосування кластерів, і Володимир Іванович люб'язно погодився надати мені високопрофесійну допомогу за проєктом.

- Як створювалася Ваша робота?

Євгенія Сорока: Першим етапом, звичайно, було вивчення великої кількості різноманітної наукової літератури з вибраної тематики, накопичення знань, теоретичного матеріалу тощо. Уже під час дослідження літературних джерел з'являються певні питання, на які прагнеш знайти відповіді, так виникають проблеми, які намагаєшся вирішити протягом дослідження, породжуються гіпотези й

теорії, що в процесі можуть як підтверджуватися, так і спростовуватися. Далі, зрозуміло, вже починається експериментальна частина – пряма робота з матеріалом, отримання результатів дослідним шляхом. Так потроху й збираються необхідні дані, спираючись на які можна робити конкретні висновки.

- Які рекомендації Ваших вчителів і наставників були корисними і найбільше допомогли Вам у підготовці роботи на конкурсі?

- Оскільки я в цій справі початківець, то кожна порада моїх наставників була дуже інформативною та корисною. Наймовірно важливо отримати допомогу від професіоналів, які можуть поділитися власними знаннями й навичками, своїм досвідом тощо. Дуже важливо було оформити і презентувати роботу відповідно до вимог міжнародного конкурсу.

- Що надихає Вас на творчість і підтримує Ваш інтерес до науки і досліджень?

Євгенія Сорока: Власний проект – це не просто наукова робота, що подається у вигляді друкованого документа на 20-30 сторінок, а це години, дні й місяці кропіткої праці; це те, чим ти захоплювався і займався протягом довгого часу; те, у що вкладав душу. Коли ти запалюєшся ідеєю, то припиняєш думати про те, що, можливо, проект потрібен для школи і т. п., ти просто отримуєш задоволення від власних досліджень, від своєї справи. Натхнення приходить саме собою!

- Чи здогадувалися Ви, що станете переможцем конкурсу?

Євгенія Сорока: Звичайно, коли береш участь у конкурсі, то сподіваєшся на краще: намагаєшся показати все, на що здатний, і чекаєш об'єктивної оцінки власних досягнень. Із кожним етапом хочеться ступити хоча б на сходинку вище: на захисті – пройти у супер-фінал, у супер-фіналі – посісти призове місце. А стати переможцем і

вибороти право представляти Україну на міжнародному етапі – це вже вершина всіх сподівань!

- Що для Вас означає бути переможцем національного конкурсу? Як ця перемога вплинула на Вас?

Євгенія Сорока: Мабуть, перемога – це винагорода за працю й терпіння, як нашу власну, так і наших наставників, що допомагали на цьому нелегкому шляху. Це честь – бути гідно оціненим і обраним вельмишановними науковцями не тільки Києва, а й усієї України.

- Як часто Ви берете участь у конкурсах наукової та технічної творчості?

Євгенія Сорока: Досить часто: це й різноманітні виставки молодих учених, і конкурси юних винахідників, раціоналізаторів, і конкурс-захист Малої Академії Наук тощо.

- Чи порекомендували б Ви друзям брати участь у таких конкурсах?

Євгенія Сорока: Без сумніву так! Участь у подібних конкурсах – це невід'ємна частина мого життя, можливість проявити себе, розкритися, познайомитися з такою ж допитливою, обдарованою молоддю, запозичити певний досвід від них і поділитися своїм. Нічого не втрачаючи, ти маєш змогу отримати дуже багато.

- Які поради Ви можете дати своїм одноліткам для розкриття їх талантів?

Євгенія Сорока: Мабуть, слід, перш за все, бути допитливою людиною, адже це постійно спонукає тебе відкривати й дізнаватися щось нове. Після довгих пошуків у різних сферах життя ти побачиш, що найбільше тобі до душі, що найкраще вдається, що найбільше захоплює. І вже займаючись цікавою для себе справою, ти поступово розкриєшся і як особистість, і як науковець. Слід не боятися помилок, адже не помиляється тільки той, хто нічого не робить.

Інноваційна школа

- Можете розповісти про свої плани на майбутнє?

Євгенія Сорока: Перший, і поки що головний план — це успішно скласти іспити й вступити до ВНЗ. А тоді вже можна буде думати і про продовження дослідницької діяльності, і про розробку власних проєктів, втілення глобальних ідей тощо.

- У чому полягають особливості ISEF як міжнародного змагання з науки та інженерії?

Євгенія Сорока: Мабуть, найбільшою особливістю є надзвичайно високий рівень організації дійства: починаючи навіть із подачі перших документів (наскільки все автоматизовано), завершуючи, власне, виставкою самих стендів у залі. Чудово, що люди зі всього світу мали можливість вільно спілкуватися між собою: усі, хто мав будь-які труднощі, були забезпечені підтримкою перекладачів. Також дуже грамотно і продумано був підготовлений та обладнаний для проведення конкурсу сам Центр. Вдало поєднані як наукові семінари, виставки, захист робіт тощо, так і різноманітні розважальні програми. Словом, професійність просто вражає, а ще масштаб і грандіозність події! Про що тут можна говорити, якщо в Intel ISEF брали участь навіть лауреати Нобелівської премії. Рівень заходу надзвичайно високий. Дуже цікаво було познайомитися з талановитою та обдарованою молоддю з усього світу, дізнатися про їхні проєкти, розробки.

- Які Ваші найбільші здобутки, результати?

Євгенія Сорока: Дуже важко сформулювати щось одне й конкретне. Участь у цьому конкурсі — неоціненний досвід, який ніде більше ти отримати не зможеш. Лише від Нобелівських лауреатів можна вже багато чого навчитися: це й бажання завжди продовжувати свою роботу, незважаючи на перешкоди; і переконання, що кропітка праця винагороджується; і віра, що сучасна молодь (і ми в тому числі) творить дійсно світле й достойне майбутнє тощо. Досвід

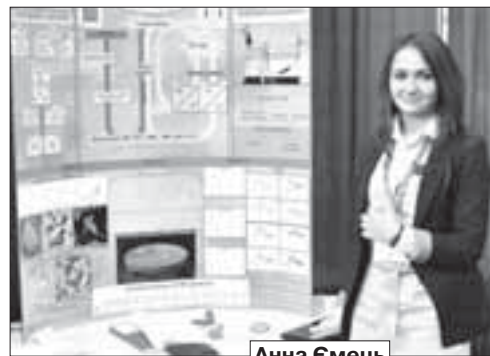
учасника Intel ISEF'у минулих років надихає і спонукає до подальшої роботи, мотивує не опускає руки, а йти за своєю мрією. Багато чому можна також навчитися від учнів-учасників конкурсу — цікавих і непересічних особистостей.

Анна Ємець: На цьому конкурсі я отримала великий досвід, тепер у мене зовсім немає страху перед захистом. Спілкування з лауреатами Нобелівської премії наштовхнуло мене на переосмислення мого життя. У мене виникло велике бажання досягти таких висот.

- Чи виправдала Ваші сподівання поїздка до США на фінал конкурсу?

Євгенія Сорока: Чесно кажучи, я й не могла сподіватися, що все буде настільки неймовірно! У випадку з Intel ISEF'ом реальність перевершує всі мрії й сподівання.

Анна Ємець: Я вважала, що змагання будуть досить нудними та одноманітними, але мене приємно здивувала насичена розважальна програма і високопрофесійний рівень організації конкурсу. Усім нам, фіналістам конкурсу, які прибули з інших країн, вдалося за ці короткі кілька днів відчувати дух Америки.

Анна Ємець

- Що для Вас є Intel ISEF? А для молоді з усього світу?

Євгенія Сорока: Для когось Intel ISEF — це можливість познайомити світ із власною науковою роботою, для когось — знайти нових друзів серед виняткових дітей з усієї планети, для когось — шанс дізнатися про сучасні розробки молодих науковців і запозичити певні знання, а для ко-

гось – можливість відвідати нове для себе місто (чи, може, країну). Мало того, що Intel поєднує у собі все вищезгадане, він ще й втілює дещо набагато більше й грандіозніше, що неможливо висловити.

Анна Ємець: Я дуже пишаюся, що мені вдалося стати учасницею фіналу конкурсу. Безумовно, Intel ISEF виправдав мої найкращі сподівання. Мене вразили масштаби проведення конкурсу – нас підтримувало все місто Піттсбург. Місцем проведення конкурсу було обрано Convention Center, будівлю, в якій використано понад 15 інноваційних рішень у сфері технологій (зелена енергія, енергія вітру, раціональне використання води технічного призначення тощо).

Під час конкурсу я познайомилася з багатьма учасниками з різних країн.

- Які проекти справили на вас найбільше враження?

Євгенія Сорока: Я переконана, що всі проекти були надзвичайними (інакше вони б не були обрані для участі в конкурсі) і заслугоували на високу оцінку. Було чимало потенційно цікавих і оригінальних робіт.

Анна Ємець: У мене не було дуже багато часу, щоб ознайомитися з усіма проектами, і це досить складно зробити, адже проектів величезна кількість – понад 1500! Але мені дуже сподобалася робота переможця Джека Андраки, я була переконана, що він переможе. Я широк рада за нього.

- Яким чином Ваш проект може змінити наш світ?

Євгенія Сорока: Мій проект – це, власне, робота з кластерами срібла з декількох атомів, що мають цікаві фотофізичні властивості, такі як малий розмір, яскраву флуоресценцію, нетоксичність, фотостабільність. Кластери срібла в різних розчинах уже починають використовувати в якості маркерів у біологічних системах, в якості сенсорів іонів певних металів, а також для ідентифікації мутацій в діагностиці тощо. Тож я переконана, що моє дослідження, як базове вивчення властивостей і характеристик кластерів срібла, – це актуальний

етап, що передує прямому практичному застосуванню та впровадженню цього матеріалу в найрізноманітніших флуоресцентних технологіях, що мають широку перспективу розвитку.

Анна Ємець: Мій проект може принести велику користь, адже він дозволяє очищати стічні води і при цьому отримувати дуже дорогі порошки металів, такі як нікель, кобальт, залізо. А також можна переробляти суперсплави для отримання з них порошку вольфрама і карбиду вольфрама, який зараз отримують тільки у Китаї з руди. Вартість 1 тони становить 70 000 доларів США. Використання мого методу здешевлює процес їх отримання в 10 разів, а це величезна різниця. Крім того, промислове отримання цих порошків дуже забруднює навколишнє середовище, а мій метод є повністю безпечним.

Оксана Войтко
Українские проекты на ярмарке конкурса Intel ISEF

В статье рассмотрено особенности организации и проведения наиболее известного международного конкурса научно-технического творчества среди школьников 9-12 классов Intel ISEF. Ученическая команда в составе 7 старшеклассников, которая представляла Украину 14-18 мая в 2012 году на финале мирового конкурса в г. Питтсбург (США), выиграла 4 награды. На конкурсе было представлено свыше 1500 научных проектов. Научное жури конкурса отметило украинские проекты за уровень изобретательства и оригинальности.

Ключевые слова: конкурс Intel ISEF, дисциплины естественно-математического цикла, инновационное техническое решение, научный проект, научное исследование, научно-техническое образование, новейшие компьютерные технологии, постер, презентация, ярмарка.

Oksana Voitko
Ukrainian Scientific Projects Represented at INTEL ISEF.

The aspects of organization and planning of the international scientific contest INTEL ISEF among pupils 9 to 12 grades are revealed in the article. Ukrainian team of 7 pupils has won 4 awards during INTEL ISEF 2012 (Pittsburg, the USA). There were presented more than 1500 scientific projects. Ukrainian projects were marked by the scientists of INTEL ISEF for original ideas and invention level.

Key Words: INTEL ISEF, Science-and-Math-based subjects, innovation technique solution, scientific project, scientific research, scientific and technical education, innovation computer technologies, poster, presentation, fair.

Інноваційна
ШКОЛА

УДК 37.013.42
:[159.947.23 + 37.041]

ПОШУК
ЕФЕКТИВНОЇ
МОДЕЛІ ШКОЛИ

Директор школи, ліцею, гімназії № 4 2012

**Олександр
ОСТАПЧУК**

Директор школи-ліцею № 6
ім. Н. Яремчука
Тернопільської
міської ради
Тернопільської
області

22

НАВЧАННЯ ЧЕРЕЗ СЛУЖІННЯ СУСПІЛЬСТВУ: ШКІЛЬНИЙ ПРОЕКТ

У статті описується навчально-виховний проект для школи. Важливість полягає в тому, що школярі залюбки виконуватимуть різноманітну роботу на благо своєї родини, школи, міста, а отже, суспільства. При цьому вони вивчатимуть різні навчальні предмети.

Ключові слова: суспільно-корисна праця, служіння суспільству, самооцінка, профорієнтація, відповідальність, приваблива діяльність.

НАЗВА ПРОЕКТУ: „Навчання через служіння суспільству”

СМИСЛОВА ЧАСТИНА

Проект допоможе дітям працювати разом над задоволенням потреб суспільства. Школярі навчаються розуміти, що таке „суспільство”, „власні потреби, своїх сімей, школи, міста”. У майбутньому учні застосовуватимуть результати трудових навиків, отримані під час реалізації проекту.

МОДЕЛЬ ОБ'ЄКТУ ДІЯЛЬНОСТІ

Існує неперервний зв'язок між тим, що відбувається у школах, і тим, що вдома та на вулиці. Необхідно зробити цей зв'язок позитивним і знайти кращі способи

розкриття потенціалу в дітях і їхніх сім'ях.

Школярі залучатимуться до суспільно-корисної праці на благо суспільства, яка потім перекликатиметься з їхнім навчанням через продумані періоди осмислення й аналізу (див. вріз на С. 23).

При організації і втіленні в життя проекту потрібно дотримуватися принципів:

- **самовизначення** – учні самостійно обирають напрями діяльності, враховуючи доцільність впливу на об'єкт;
- **принцип „труд-ніклування”**. Важливо, щоб у життя дитини входило піклування про оточуючих людей – спочатку знайомих і рідних, а потім і чужих;
- **інтелектуальність змісту діяльності**. Будь-яка діяльність дитини за відсутності інтелектуального змісту швидко набридає;
- **різноманітність діяльності у кожному напрямку**. Врахування індивідуальних особливостей учнів при визначенні змісту діяльності необхідне для зацікавлення всіх учнів класу справою, яку вони виконують;
- **профорієнтаційність**.

Ознайомлення і глибоке занурення школярів у навчання через суспільно-корисну працю слугує профорієнтаційним засобом;

- **ціннісна орієнтація.** Кожен напрям навчання через служіння суспільству є важливим і позитивно впливає на формування в учнів комплексу соціально цінних якостей.

ТЕХНОЛОГІЯ ВИКОНАННЯ ПРОЕКТУ

Напрямок навчально-виховної діяльності кожного класу реалізується через план роботи. У плані відображаються як позашкільна діяльність, так і уроки з предметів, на яких учні навчаються, виконуючи суспільно-корисну працю.

Завдяки навчанню через суспільно-корисну роботу успішність учнів не страждатиме, оскільки великий і позитивний ефект проявляється у психо-соціальної сфері і сфері розвитку особистості. Учні незмінно вважатимуть свою працю важливою. У них розвиватиметься почуття впевненості в собі. Вони піклуватимуться про інших і учитимуться розуміти різних людей. А в результаті це підвищить їхню самооцінку (Дебора Гехт, психолог центру поглиблених досліджень проблем освіти, Нью-Йорк). Глибоко продумана праця на благо суспільства дає можливість виявити свої здібності всім учням. Під час навчання через служіння суспільству підлітки бачать, що їхні зусилля цінуються іншими, що вони вклали свою частку у зміни на краще, можуть працювати з небайдужими дорослими, таким чином,

МОДЕЛЮЄМО ОБ'ЄКТ ДІЯЛЬНОСТІ

Види навчання, яке здійснюється під час служіння суспільству різноманітні, як і самі види діяльності. Найчастіше поставлені цілі навчання пов'язані з підвищенням академічної успішності, розвитком позитивних рис характеру в учнів, підготовкою до майбутньої професії і розвитком у школярів громадської відповідальності.

Навчання через служіння суспільству передбачає складання для кожного класу окремого плану роботи, що ґрунтується на співпраці з організаціями, підприємствами, творчими об'єднаннями. Об'єктом для навчання слугуватимуть і Тернопільський Став, і парк „Топільче” та ім. Т. Г. Шевченка, вулиці міста, виробництва, громадські організації.

5–10 класи вибирають напрями (своєрідне шефство) з різних сфер людської діяльності. До складання плану роботи залучаються і учні, і їхні батьки. Окрім того, вчителі у навчальний план з предметів включають уроки, під час яких учні вивчатимуть різні теми через виконання суспільно-корисної праці.

Метод організації проекту побудований на наступних напрямках діяльності учнів школи-ліцею:

- 5-А клас – мистецький клас;
- 5-Б клас – екскурсійно-туристичний клас;
- 5-В клас – клас здорового життя;
- 5-Г клас – клас ігрового виховання;
- 6-А клас – клас мовної культури;
- 6-Б клас – літературно-журналістський клас;
- 6-В клас – клас прикладного мистецтва;
- 7-А клас – клас наукових досліджень;
- 7-Б клас – екологічний клас;
- 7-В клас – клас благородного виховання;
- 7-Г клас – історико-архітектурний клас;
- 8-А клас – клас акторської майстерності;
- 8-Б клас – клас квіткового світу;
- 8-В клас – клас етносів;
- 8-Г клас – театральний клас;
- 9-А клас – клас детективів;
- 9-Б клас – клас фотографів;
- 9-В клас – піар-клас;
- 9-Г клас – правовий клас;
- 10-А клас – клас кулінарії та ресторанного мистецтва;
- 10-Б клас – клас наукових досліджень;
- 10-В клас – клас здорового харчування.

Однак, необхідно врахувати, що між суспільно-корисною працею на громадських засадах і навчанням через служіння суспільству існує різниця. Наприклад, насадження дерев вважається лише проектом у сфері суспільної роботи. Ця робота може перетворитися в навчання через служіння суспільству, якщо мета її полягатиме у допомозі школярам зрозуміти питання з біології чи геометрії.

Учні можуть вивчати історію рідного краю, беручи інтерв'ю у людей похилого віку, проводячи з ними час. Вони можуть засвоїти ефективні літературні методи, пишучи книги для дітей молодшого віку. Вони можуть розширювати свої знання у сфері природничих наук або громадянства, прибираючи власні подвір'я, насаджуючи дерева і квіти.

ПАРАМЕТРИ СТАНУ ОБ'ЄКТА ПРОЕКТУ

Виховна робота в школі охоплює багато аспектів діяльності класних колективів. Однак, акцентування уваги на служінні суспільству внесе новий подих добра і радості в життя школи-ліцею. Творчість учнів буде підкріплена конкретними дійовими справами. Робота за різними напрямками суспільного життя слугуватиме і добрим профорієнтаційним фактором. Зустрічі з цікавими людьми, знайомство з організаціями і підприємствами, що діють на Тернопільщині дасть змогу школярам відчувати важливість усіх професій, краще усвідомити поняття „відповідальність”.

Таблиця 1

№ п.п.	Назва діяльності	Дата виконання	Відповідальні
1.	Вибір та обговорення напрямку навчання через служіння суспільству	До 1 вересня 2011 р.	Кл. керівники, учнівський парламент
2.	Складання плану роботи класного колективу за вибраним напрямком	До 20 вересня 2011 р.	Кл. керівники, батьки, учнівський парламент
3.	Проведення батьківських зборів з питання загальношкільного проекту	До 24 вересня 2011 р.	Адміністрація, класні керівники
4.	Виготовлення класних емблем за напрямками навчання	До 01 жовтня 2011р.	Класні керівники, учні класів
5.	Підготовка звернення учнівського парламенту до учнів та батьків Тернопільщини щодо чистоти української мови	Листопад 2011 р.	Учнівський парламент
6.	Проведення засідання педагогічної ради на тему: „Навчання через служіння суспільству”	Грудень 2011 р.	Адміністрація
7.	Проведення загальношкільної акції „Батьки про свою професію”	Січень 2012 р.	Класні керівники, учні класів
8.	Проміжний звіт про роботу класних колективів за напрямками навчання	Січень 2012 р.	Класні керівники, батьки, учні
9.	Проведення зустрічі учнівського парламенту з представниками органів місцевого самоврядування	Лютий 2012 р.	Адміністрація
10.	Презентація роботи класних колективів за підсумками навчального року	Травень 2012 р.	Класні керівники, батьки, учні
11.	Складання плану роботи на літній період „Добрі справи”	Травень 2012 р.	Класні керівники, батьки, учні
12.	Проведення зустрічі учнів школи-ліцею з громадськими організаціями та засобами інформації „Один день шкільного життя”	Жовтень 2012 р.	Адміністрація
13.	Проведення загальношкільної акції „Ніч науки в школі-ліцеї”	Листопад 2012 р.	Адміністрація, вчителі
14.	„Особливий день навчання через служіння суспільству” (школа поза школою)	Березень 2013 р.	Батьки, класні керівники, учні
15.	Підведення підсумків проекту. Презентація результатів навчання через служіння суспільству. Вибір нових напрямків навчання через служіння суспільству	Квітень 2013 р.	Класні керівники, батьки, учні

утверджуючись як корисні члени суспільства загалом.

УЧАСНИКИ ПРОЕКТУ

Учасниками проекту є учні, батьки та вчителі школи-ліцею. До реалізації залучаються родини учнів, які допомагають у виконанні добрих справ.

МАТЕРІАЛЬНО-ТЕХНІЧНЕ ТА ФІНАНСОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОЕКТУ

Для матеріально-технічної та фінансової підтримки проекту класні колективи планують проведення різноманітних благодійних аукціонів, ярмарків, конкурсів, кошти з яких будуть спрямовані на реалізацію окремих акцій. Співпраця зі спонсорами та меценатами освіти також допоможе у здійсненні проекту. Матеріально-технічна база школи-ліцею буде використовуватися для втілення у життя добродійних задумів школярів.

ХІД ВИКОНАННЯ ПРОЕКТУ

Проект розрахований на 2 роки (див. Таблицю 1). Після підбиття підсумків за результатами проекту загальношкільною конференцією приймається рішення про його продовження на наступних 2 роки. При позитивному рішенні щодо продовження проекту класні колективи обирають нові напрямки навчання через служіння суспільству.

ВИСНОВОК ТА ОЧІКУВАНИЙ РЕЗУЛЬТАТ

Навчально-виховна робота за проектом „Навчання через служіння суспільству”

стане важливим фактором формування громадсько-активної школи. Учні, крім знань абстрактних, стандартно-базових, обов'язкових, будуть занурюватися у привабливу діяльність, що дозволить особистості зростати.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Дней Джон. Демократія: освіта. — Львів : Літопис, 2003. — 294 с.
2. Федорець Н. Авторська освітня концепція „Інтелегентність”. — Молдова, 2007. — 126 с.
3. Лізинський В. Ідеї до проєктів і практика управління школою. Харків: Веста, 2007. — 160 с.
4. Шкільна освіта в США. Електронний журнал Держдепартаменту США. Том 5. Інформаційні програми. — № 2. — 72 с.

Олександр Остапчук Обучение через служение обществу: школьный проект

Статья описывает образовательный обучающий проект школы. Важность лежит в факте, что школьники с удовольствием будут выполнять различные виды заданий ради их семьи, школы, города, поэтому ради общества. Бок-о-бок они будут изучать различные школьные темы.

Ключевые слова: общественно-полезный труд, служение обществу, самооценка, профориентация, ответственность, привлекательная деятельность.

Oleksandr Ostapchuk Schooling Through Serving to the Society: a School Project

A special educational project for the school is described in the article. It is important due to the schoolchildren being pleased to perform a wide range of tasks for the sake of their own family, school, city, and consequently for the sake of the whole society. Nevertheless they will study different topics.

Key Words: socially beneficial work, serving to society, self-esteem, career guidance, responsibility, attractive activity.

Олександр Остапчук, автор 8-ої сторінки проєкту НАПН і нашого журналу – „Педагоги-новатори в Україні”, цього року **став лауреатом** Всеукраїнського конкурсу Асоціації відроджених гімназій України та видавництва „Шкільний світ – „Директор XXI століття”.

Вітаємо!

Інноваційна
школа

ПОШУК
ЕФЕКТИВНОЇ
МОДЕЛІ ШКОЛИ

УДК 37.013.41 :
37.091.31-059.1

**Віталій
БАКАЛЮК**

Директор
Митинецької
ЗОШ III ступенів
Красилівського ра-
йону Хмельницької
області, відмінник
освіти України

Від редакції
У цьогорічному
Всеукраїнському
конкурсі
Асоціації від-
роджених гім-
назій України
та видавництва
„Шкільний світ”
– „Директор
XXI століття”
Віталій Бакалюк
став лауреатом.
Вітаємо!

Директор школи, ліцею, гімназій № 4 2012

26

ШКОЛА ІНДИВІДУАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ

Автор переконує читачів у тому, що знеособлені показники роботи школи в умовах малочисельної сільської школи можуть замінюватися моніторингом розвитку і саморозвитку кожного вихованця, визначенням сформованості його особистісних життєвих ключових компетенцій. Тоді школа матиме стільки показників діяльності, скільки у ній учнів! І скільки вчителів...

Застосування вказаної технології вступає в антагоністичне протиріччя з бюрократично-централізованою, інструктивно-наказовою системою безособистісної педагогіки і може існувати лише завдяки експерименту.

Ключові слова: показники діяльності школи, особистісна управлінська технологія, педагогічний експеримент.

Управлінська технологія, як і різні типи управління школою, значною мірою залежать від кількості учнів та вчителів. На це вказує соціально-психологічний закон контактності, який відкрив А. Макаренко. Технологія управління сучасною школою, на мій погляд, також має ґрунтуватися на твердженні В. Сухомлинського, яке засвідчує, що наукове дослідження особистості дитини – це та найголовніша точка, де перетинаються теорія і практика педагогіки, сходяться всі нитки керівництва шкільним колективом.

Проблема діяльності закладу – управління розвитком здібностей кожної дитини. Малочисельна сільська школа, якою є наша Митинецька громадська активна школа – експериментальний заклад обласного рівня з питання управління правовою освітою учнів,

надає можливість на основі відповідної управлінської технології стати школою індивідуального розвитку особистості, школою індивідуальних досягнень. У такій школі найголовніший предмет – пізнання і самопізнання особистості кожної дитини. Малочисельна школа спроможна завдяки комп'ютерній психолого-педагогічній діагностиці сформувати портфоліо кожного вихованця, яких у нашій школі 110, і кожного педагога, що виконує запити суспільства соціальної справедливості, рухаючись за індивідуальною освітньою траєкторією до спільних цілей – декомпонованої глобальної мети освіти. **Це напрями і засоби вирішення проблеми.**

Педагог-фасилітатор сприяє кожному вихованцю у виконанні природовідповідних індивідуальних завдань у різноманітних видах активної діяльності збагаченого освітнього середо-

вища – запоруки розвитку задатків, здібностей, обдарувань. Для цього складається портфоліо учня і план-картка індивідуальних досягнень педагога, у якій, насамперед, моделюється рушійна сила освітнього процесу – суб'єкт-суб'єктна взаємодія з вихованцем як безпосередня, так і дистанційна. Отже, найважливіше завдання ефективного управління малочисельною сільською школою – визначення персональних цілей і моніторинг індивідуальних результатів діяльності кожного вмотивованого учасника навчально-виховного процесу. Пріоритет надається саме індивідуальним досягненням вихованців – складовим колективного успіху, що відображається у річному плані роботи школи, пояснювальній записці і варіативній частині робочого навчального плану. У плануванні діяльності закладу індивідуальна робота з вихованцями посідає чільне місце, є наріжним каменем виховної системи і спрямована на розвиток мотиваційної, вольової, когнітивно-сміислової сфери, індивідуально-типологічних особливостей, емоційного і раціонального інтелекту та творчого потенціалу кожного учня на основі застосування комплексу методик вивчення і вимірювання розвитку особистості дитини, у тому числі з використанням кваліметричних моделей.

Шляхи досягнення очікуваних результатів полягають у персоніфікації загальних завдань школи, проведенні таксономії та реалізації дерева цілей на загальношкільній лінійці, яка відбувається щотижня. Також адміністрація закладу і психологічна служба щомісячно, відповідно до етапів універсального управлінського циклу, аналізують і планують зміст шкільних подій, що проходять на загальношкільному та груповому рівнях (особливо у різновікових динамічних групах), індивідуальну роботу з учнями. Результати моніторингу і педагогічного аудиту індивідуальних досягнень вихованців і вихователів, обговорюються на загальних зборах, які проводяться один раз на три місяці.

Така технологія може застосовуватися на рівні всього закладу або

на окремих шкільних ступенях – модулях. Вона створюється на засадах освітнього менеджменту, вивченні управлінських моделей авторських, приватних шкіл та відповідає школо-базованому менеджменту, соціально-культурній парадигмі розвивальної освіти, принципам дитиноцентризму, усуваючи монополію класно-урочної системи, і...(!) різницю між уроком та перервою, як компонентами цілісного навчально-виховного процесу. Таким чином, знеособлені показники роботи школи замінюються моніторингом розвитку і саморозвитку кожного вихованця, визначенням сформованості його особистісних життєвих ключових компетенцій. А школа має стільки показників діяльності, скільки у ній учнів! І скільки вчителів...

Застосування вказаної технології вступає в антагоністичне протиріччя з бюрократично-централізованою, інструктивно-наказовою системою безособистісної педагогіки і може існувати лише завдяки експерименту.

Ефективність започаткованої технології управління школою індивідуальних досягнень згодом буде запропонована увазі читачів журналу.

Віталій Бакалюк

Школа индивидуальных достижений

Автор убеждает читателей в том, что обезличенные показатели работы школы в условиях малочисленной сельской школы могут заменяться мониторингом развития и саморазвития каждого воспитанника, определением сформированности его личностных жизненных ключевых компетенций. Тогда школа будет иметь столько показателей деятельности, сколько у нее учеников! И сколько учителей.

Ключевые слова: показатели деятельности школы, личностная управленческая технология, педагогический эксперимент.

Vitaliy Bakalyuk

School of Individual Achievements

The author is convinced that the depersonalized indexes of school activity in the conditions of small-numbered rural school can be replaced by monitoring the personal development of every pupil, by determination the degree of his vital key competences formed. Thus the school will have that much activity indicators, as many students there are! And the same statement is fair for the teachers...

Key Words: school activity indicators, personal administrative technology, pedagogical experiment.

ТЕХНІЧНІ засоби НАВЧАННЯ

УДК 37.018.43:004

Технічні засоби навчання за останні десятиліття зробили в своєму розвитку значний крок. За часів СРСР вчитель під час проведення уроку для забезпечення наочності і доступності матеріалу використовував телевізор або звичайний екран і проектор. Такий спосіб подачі матеріалу більш ефективний, ніж крейдяна дошка: він дозволяє дати учням хоча б уявлення про те, що досить важко показати в реальності. Наприклад, можна розглядати техніку, яка давно відійшла у минуле, або суперсучасні комп'ютери; на уроці математики у такий спосіб можна розвивати у дітей уяву, здатність уявляти геометричну фігуру в тривимірній площині; на уроці географії можна розказувати (а головне — показувати!) учням реальні фотографії, мапи світу, що дозволяє повністю зануритись у предмет, що вивчається. Але цей спосіб позбавлений інтерактивності, тобто можливості активної роботи із зображеннями (текстом, малюнками, відео тощо).

Рішенням цієї проблеми стала поява спочатку інтерактивної дошки, а у вересні 2007 року з'явився новий, ще більш досконалий пристрій — інтерактивний проектор. Інтерактивна дошка являє собою великий сенсорний екран і працює як частина системи, в яку також входять комп'ютер і проектор. Інтерактивний проектор дозволив повністю відмовитися від дошки і перебрав на себе функції не тільки відтворення зображення, а й обробки сигналів, що надходять від поверхні, на яку зображення проектується. Він здатен зробити будь-яку поверхню інтерактивною, що є великою перевагою, адже інтерактивна дошка далеко не скрізь є під рукою, а носити її з собою, м'яко кажучи, проблематично.

Завдяки програмному забезпеченню, що входить до комплекту поставки інтерактивного проектора, можна управляти зображенням, немов сидячи за екраном комп'ютера. Проектоване зображення слугує не тільки екраном монітору, але і пристроєм вводу інформації у комп'ютер. Додаткові програми дозволяють виводити на екран віртуальну клавіатуру, за допомогою якої можна набирати тексти прямо з екрану і зберігати їх у комп'ютері. Інтерактивні проектори під час роботи використовують спеціальний інтерактивний маркер (перо), який застосовується як комп'ютерна миша. Ним можна малювати, виділяти і переміщувати зображення.

Також є можливість на кресленнях робити позначки для того, щоб зосередити на них увагу класу. Найважливіше, що креслення зберігається в комп'ютері і не пошкоджується, поки ви малюєте на його електронній проекції. Із зображенням можна робити все що завгодно: його можна збільшувати і зменшувати, перевертати, розрізати на частини, збирати ці частини у певному порядку тощо.

Використання інтерактивних технологій у школі дозволило перейти на якісно інший рівень навчання. Навчання стало наочним, динамічним і цікавим для учнів, оскільки це щось нове і незвичне, незвідане, тож потрібно більш уважно до цього ставитися. Як наслідок, матеріал краще засвоюється, а хіба це не одне з основних завдань викладача?

ОПТИМАЛЬНЕ РІШЕННЯ EPSON ДЛЯ ІНТЕРАКТИВНОЇ ОСВІТИ!

Компанія Epson — лідер з виробництва ультракороткофокусних інтерактивних проекторів для галузі освіти — щороку вдосконалює моделі, додаючи нові функції для полегшення процесу навчання. Представляємо вам чергові новинки.

Проектор встановлено на відстані 10 см від поверхні столу, на яку проектується зображення

Нові ультракороткофокусні інтерактивні проектори Epson EB-485Wi та EB-475Wi не тільки можуть перетворити будь-яку пласку поверхню — світлу стіну, дошку та ін. — на інтерактивну, але й мають низку переваг порівняно з попередніми моделями.

Зокрема, інтерактивні функції проекторів доступні без підключення до комп'ютера. Для створення великого зображення достатньо встановити будь-який з них всього за 10 см від екрану (на такій відстані тіні будуть мінімальними).

Epson EB-485Wi та EB-475Wi дозволяють працювати на дошці одночасно двома інтерактивними маркерами. Маркери прості у використанні та легко розпізнають місце розташування покажчика навіть без контакту з поверхнею. У результаті учень може писати своїм маркером на екрані, виконуючи, наприклад, граматичні чи арифметичні завдання, а вчитель – коригувати його, використовуючи власний маркер.

Встановлення проекторів Epson EB-485Wi і EB-475Wi не займає багато часу, оскільки кріплення і всі необхідні інструменти поставляються у комплекті. Функція горизонтальної корекції трапецеїдальних спотворень допомагає швидко вирівнювати зображення. Таким чином, підготуватися до уроку можна за лічені хвилини.

Для проектування зображення, відтворення звуку та управління пристроєм можна використовувати один кабель. Збільшені ресурси лампи та фільтру дозволять проекторам довгий час працювати без заміни цих деталей, що істотно знижує витрати на їх використання.

Проектори Epson EB-485Wi і EB-475Wi – це відмінний інструментарій для сучасної школи, яка обирає нові можливості для ефективного навчання. Вони створюють яскраве, природне і висококонтрастне зображення навіть при денному освітленні без шкоди для зору, дозволяють робити нотатки поверх відео або фото, а також – завдяки інтерфейсу HDMI – дають можливість демонстрації матеріалу з максимально високою якістю.

З кожним роком все більше освітніх установ у всьому світі використовують переваги проекторів Epson в навчальному процесі. Завдяки високій якості та чіткій відповідності потребам шкіл та вищих навчальних закладів проектори Epson стали лідерами в сегменті освіти.

Розроблена компанією Epson технологія 3LCD забезпечує високу якість зображення і абсолютний комфорт для очей при перегляді як для дітей, так і для дорослих. Зображення, що створюють проектори на основі технології 3LCD, не мерехтять і не випромінює світло, на відміну від моніторів, телевізорів і проекторів на основі інших технологій. Результат – *максимально комфортний перегляд, при якому очі не втомлюються.*

Робота звичайного проектора: зображення тьмяне, бліде. Зверніть увагу на тіні, які падають на екран від тіла людини. Промінь проектора засліплює очі

Робота нових ультракороткофокусних проекторів Epson: зображення яскраве, з високим контрастом, навіть при денному освітленні, тіні практично відсутні, промінь проектора не заважає роботі викладача і учнів

„EPSON – ДЛЯ ОСВІТИ!”

Спеціально для навчальних установ України компанія Epson проводить акцію, яка триватиме ще декілька місяців – до кінця 2012 року. Купуючи пристрої Epson, Ви отримуєте в подарунок:

Кольоровий багатофункціональний пристрій Epson WorkForce Pro WP-4535DWF

Мобільний сканер Epson DS-30

Офісний папір і картридж на 1200 сторінок

Оригінальне настінне кріплення ELPMB27

У 2012 році компанія Epson взяла участь у благодійній акції, безкоштовно надавши цінні призи для нагородження директорів навчальних закладів із сільської місцевості – переможців Другого Всеукраїнського конкурсу „Первоцвіт”, організованого журналом „Директор школи, ліцею, гімназії” та виставковою фірмою „Карше”.

Церемонія нагородження відбувалась 15 лютого в рамках проведення XV ювілейної міжнародної виставки „Сучасна освіта в Україні – 2012”.

Інтерактивний проектор в освітній установі – це:

- велике яскраве зображення на екрані, шкільній дошці або стіні;
- захоплюючі та ефективні інтерактивні заняття у будь-якому приміщенні;
- абсолютний комфорт без стомлення очей при тривалому перегляді.

Компанія Epson до старту навчального сезону в період з 15 серпня до 31 грудня 2012 проводить акцію „Epson – для освіти!”, пропонуючи спеціальні умови при покупці проекторів, багатофункціональних пристроїв та сканерів для всіх навчальних закладів України. Так, наприклад, при покупці ультракороткофокусного інтерактивного проектора Epson EB-485Wi – струменевий багатофункціональний пристрій Epson WorkForce Pro WP-4535DWF в подарунок! А при покупці короткофокусного проектора Epson EB-420 ви отримуєте настінне кріплення ELPMB27 в подарунок! Найпопулярніший проектор для освітніх установ Epson EB-X11 за кращою ціною – 3999 грн!

Щоб побачити повний список пристроїв і подарунків до них, а також взяти участь в акції „Epson – для освіти!”, потрібно зареєструватися на сайті

www.epson.ua

або зателефонувати:

(044) 492 97 05

ПЕДАГОГІКА ШКОЛИ

Всеукраїнський конкурс „Первоцвіт” – це належне пошанування тих колег-педагогів, які усвідомлюють, що наука є вирішальною складовою світового прогресу й тому готують наукову еліту України..... С. 34

Залучена до добродійної діяльності дитина має змогу накопичувати досвід соціальної взаємодії та спілкування, що стане невід’ємною часткою особистості С. 46

Бібліографічні покажчики із серії „Видатні педагоги світу” розкривають педагогічну спадщину та творче використання ідей талановитими педагогами нашої держави та зарубіжжя С. 49

ВСЕУКРАЇНСЬКИЙ КОНКУРС НАСТАВНИКІВ ОБДАРОВАНОЇ МОЛОДІ –

„Первоцвіт”

новий формат

УДК 37.011.3-
051:06.063

**Що поміж аналогічних
конкурсів вирізняє наш?**

Своїм початком конкурс
„Первоцвіт” зобов’язаний

бажанню його організаторів підтримати сільську школу, її обдарованих вихованців та їх наставників. А цього року конкурс доріс до грандіозної ідеї – охопити всіх тих, хто опікується талановитою молоддю, хто виховує успішних і щасливих громадян країни, готує дипломатів та переможців різноманітних конкурсів, олімпіад міжнародного,

всеукраїнського, обласного й районного рівнів, примножує інтелектуальну міць держави, робить країну шанованою у світі. Цього року ми захотіли розширити коло учасників конкурсу всіма тими, хто безпосередньо, або опосередковано працює

„з” і „для” обдарованих, для розкриття і утвердження їх талантів.

Конкурс має на меті виявлення та підтримку кращих педагогів-майстрів у справі плекання талановитої обдарованої молоді країни, популяризацію їх досвіду та результатів. В епіцентрі уваги – педагоги, керівники установ і закладів, які опікуються талановитою молоддю, допомагають їй розкритися, заявити про себе... – це всі ті, хто часто залишається за кадром.

Тож **наш конкурс вирізняє саме пріоритетна орієнтація** на всіх тих, хто працює з юними талантами, для й заради них, а це, у першу чергу, – вчителі. У цьому конкурсі діти, їх перемоги, роботи, винаходи – це лише підтвердження ефективної роботи вчителів і всіх тих, хто до цього причетний.

Наведу деякі приклади, які додадуть аргументів на користь адресата нашого конкурсу та ще й засвідчать саме те, кому і за що завдячують юні таланти, а також продемонструють, що молодь свідомо, патріотично,

**Ольга
ВИГОВСЬКА**

Головний редактор
Всеукраїнського
науково-
практичного жур-
налу „Директор
школи, ліцею, гім-
назії”, голова орг-
комітету конкурсу
„Первоцвіт”

самодостатня, тож і розуміє значущість власних досягнень* не лише для своєї країни, а й для світу.

Як обираються ними теми для дослідження, хто їх надихає, звідки дізнаються про конкурси, що для них означає бути переможцем – на ці й інші запитання одна з переможниць цьогорічного конкурсу „Intel-Техно Україна” Євгенія Сорока дала характерні відповіді для переважної більшості учнів, учасників різноманітних міжнародних конкурсів, ось вони: *„Про Intel-Техно Україна вперше почула... на гуртку з біохімії Київського Палацу Дітей та Юнацтва... Керівник гуртка з біохімії, Володимир Іванович Назаренко, постійно підтримує та піклується про допитливу й обдаровану молодь. ...Він якось читав нам лекцію, де згадав про незвичайні й недостатньо вивчені ще матеріали – кластери металів (зокрема, срібла)... Ця тема мене зацікавила і Володимир Іванович люб’язно погодився надати мені високопрофесійну допомогу за проектом... Мабуть, перемога – це винагорода за терпіння й працю, як нашу власну, так і наших наставників, що допомагали на цьому нелегкому шляху... Оскільки я в цій справі початківець, то кожна порада моїх наставників була дуже інформативною та корисною. Неймовірно важливо отримати допомогу від професіоналів, які можуть поділитися власними знаннями й навичками, своїм досвідом тощо”.*

*Про інші наукові досягнення молоді – див.: статтю О. Войтко в цьому числі журналу на С. 13 та статтю П. Пшенички (Директор школи, ліцею, гімназії. – 2004. – № 1. – С. 44).

ПОЛОЖЕННЯ¹

Про Всеукраїнський конкурс наставників обдарованої молоді – „Первоцвіт”

1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

1.1. Всеукраїнський конкурс „Первоцвіт” є щорічним конкурсом наставників обдарованої молоді (далі – Конкурс). Конкурс проводиться серед навчальних закладів (загальноосвітніх та позашкільних закладів освіти як міст, так і сільських регіонів, державної й недержавної форм власності), методичних та управлінських освітніх установ (далі – учасники) на засадах загальнодоступності, добровільної участі та недискримінації учасників.

1.2. У поточному навчальному році конкурс проводиться за двома напрямками: „Школа – обдарованій дитині” й „Обдарована дитина – рідному краю” та в 3 етапи:

I (районний) етап (термін проведення – до 26 жовтня);

II (обласний) етап (до 24 листопада);

III (всеукраїнський) етап (з 15 грудня – до 15 січня).

1.3. Мета та принципи конкурсу:

1.3.1. Виявлення та підтримка кращих педагогічних майстрів у справі плекання талановитої обдарованої молоді країни, популяризація їх досвіду та результатів.

1.3.2. Експонування матеріалів учасників конкурсу „Первоцвіт” на спеціалізованому стенді XVI міжнародної виставки навчальних закладів „Сучасна освіта в Україні – 2013” (далі – Виставка);

1.3.3. Створення в межах виставки галереї портретів юних обдарувань – майбутнього країни;

1.3.4. Створення в межах виставки всеукраїнської дошки пошани для наставників обдарованої молоді – педагогічних працівників України, керівників і методистів науково-методичних районних (міських), обласних центрів та управлінь освіти;

1.3.5. Визначення трьох кращих навчальних закладів, а також науково-методичних районних (міських), обласних центрів та управлінь освіти, які сприяють розвитку обдарованої молоді з усіх напрямів людської діяльності й винахідництва (мистецько-художнього спрямування, декоративно-прикладного, технічного, інтелектуального, спортивного, ін.), підготовці дипломантів та переможців різноманітних конкурсів, олімпіад Малої академії наук міжнародного, всеукраїнського, обласного й районного рівнів, успішних і щасливих громадян країни;

1.3.6. Створення художнього полотна „Первоцвіти шкільного саду України”, яке має передати могутній квіт обдарувань, а у гостей Виставки викликати захоплення й гордість за молодь країни та наше спільне майбуття. ►

¹ Це положення розглянуто В.С. Божинським, головним спеціалістом відділу нормативного забезпечення та організаційної роботи юридичного департаменту МОНмолодьспорту, і в межах його компетенції відкориговано юридичні засади зазначеного Конкурсу.

Затверджено рішенням редакційної ради Всеукраїнського науково-практичного журналу „Директор школи, ліцею, гімназії” від 29.08.2012 року № 7/12.

Лист МОНмолодьспорт України „Про Всеукраїнський конкурс обдарованої молоді та її наставників – „Первоцвіт” (від 05.09.2012 № 1/9-623) за підписом заступника Міністра Б. М. Жебровського надіслано до Міністерства освіти і науки, молоді та спорту Автономної Республіки Крим, управлінь освіти і науки обласних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій з проханням поінформувати навчальні заклади, методичні, управлінські освітні установи про можливість взяти участь в проведенні вищезазначеного конкурсу.

1.3.7. Створення постійно діючої виставки „Школа – обдарованій дитині. Обдарована дитина – рідному краю” на основі конкурсних робіт учасників всеукраїнського конкурсу „Первоцвіт” для наукової й педагогічної громадськості країни, студентської молоді в головному корпусі Державної науково-педагогічної бібліотеки ім. В. О. Сухомлинського НАПН України з метою поширення сучасного образу української школи та її ролі в державі.

2. ЗАСНОВНИКИ ТА ОРГАНІЗАТОРИ КОНКУРСУ

2.1. Конкурс засновано Всеукраїнським науково-практичним журналом „Директор школи, ліцею, гімназії” (далі – Журнал) для наставників обдарованої молоді. Він виріс з конкурсу „Первоцвіт”, який було засновано Журналом разом із виставковою компанією „Карше” для підтримки обдарованої сільської молоді та її наставників.

2.2. Концепцію Конкурсу, програмно-організаційний та інформаційний супровід розроблено й здійснюється Всеукраїнським науково-практичним журналом „Директор школи, ліцею, гімназії”.

2.3. Організаційна підтримка Конкурсу: НАПН України, ДНПБ України імені В. О. Сухомлинського, Національний центр „МАН України”, редакційна Рада всеукраїнського науково-практичного журналу „Директор школи, ліцею, гімназії”, виставкова компанія „Карше”.

2.4. Матеріально-технічне забезпечення та фінансова підтримка Конкурсу: виставкова компанія „Карше” та її партнери, видавництво всеукраїнського науково-практичного журналу „Директор школи, ліцею, гімназії” (Благодійна організація „Центр сприяння суспільному розвитку імені Миколи Пирогова”) та його партнери.

3. УПРАВЛІННЯ КОНКУРСОМ: СТРУКТУРА ТА ВІДПОВІДАЛЬНІ ОСОБИ

3.1. Для першого та другого етапів Конкурсу оргкомітет і журі створюються на місцях районними та обласними органами управління освітою (у разі прийняття відповідного рішення про участь у Конкурсі), які організують проведення його етапів (першого, другого) самостійно, про що приймають відповідне рішення, враховуючи аналогічні положення про порядок проведення III (всеукраїнського) етапу, зазначені у цьому Положенні.

3.2. Для проведення III (всеукраїнського) етапу створюється Оргкомітет та Журі.

3.2.1. Оргкомітет у наступному складі та за згодою:

Голова – Виговська Ольга Іванівна, головний і науковий редактор всеукраїнського науково-практичного журналу „Директор школи, ліцею, гімназії”.

Члени оргкомітету: Ляшенко Олександр Іванович (НАПН України), Карпов Олександр Михайлович (виставкова компанія „Карше”), Рогова Павла Іванівна (ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського).

3.2.2. Журі у наступному складі та за згодою:

- голова – **Жебровський Борис Михайлович**, заступник Міністра МОМолодьспорт України;
- перший заступник голови журі – **Єресько Олег Вікторович**, директор департаменту загальної середньої та дошкільної освіти МОМолодьспорт України;
- заступник голови журі – **Карпов Олександр Михайлович** (президент виставкової компанії „Карше”);
- члени журі – 13 представників науковців, громадських діячів, управлінців усіх рівнів (персональний склад членів журі визначається головою Оргкомітету Конкурсу).

3.3. Керівництво, члени Оргкомітету та Журі діють на засадах безоплатності, неупередженості та недискримінації учасників.

4. ЗАГАЛЬНИЙ ПОРЯДОК УЧАСТІ У КОНКУРСІ

4.1. Для участі в Конкурсі учасник відповідного етапу конкурсу „Первоцвіт” надсилає на адресу оргкомітету наступні матеріали: ▶

Вочевидь, роль учителів важко переоцінити: від них наші обдаровані діти дізнаються про знакові заходи в науковій сфері, вони допомагають (а часто й спричинюють!) обрати учням тему наукової роботи, розробити її, оформити й презентувати.

Про те, що вони насправді є соціально й науково свідомими свідчить їхнє бажання *створювати важливі технічні рішення для подолання глобальних викликів, що постали перед людством*. Щодо усвідомлення самими дітьми значущості власних досягнень переконала думка про свій проект, яку висловила інша переможниця цьогорічного конкурсу „Intel-Еко Україна” Анна Ємець: *„Мій проект може принести велику користь, адже він дозволяє очищати стічні води і при цьому отримувати дуже дорогі порошки металів, такі як нікель, кобальт, ферум. А також можна переробляти суперсплави для отримання з них порошку вольфрама і карбиду вольфрама, який зараз отримують тільки у Китаї з руди. Вартість 1 тонни становить 70 000 доларів США. Використання мого методу здешевлює процес їх отримання в 10 разів. Крім того, промислове отримання цих порошків дуже забруднює навколишнє середовище, а мій метод є повністю безпечним”*.

Цим Конкурсом ми, організатори, прагнемо віддати належне тим нашим колегам, які усвідомлюють, що наука є вирішальною складовою світового прогресу й тому готують наукову еліту України. У такий спосіб педагоги дбають про країну, примножують її багатство, бо їх обдаровані вихованці

мають набагато більше шансів зробити свою державу і більш багатою, і конкурентоспроможною, і шанованою в світі. Взагалі, на такі результати можуть розраховувати країни, які вкладають певні капітали – у нас же без належного фінансування, без належних умов, часто всупереч цьому педагогічною благойдійно за рахунок власних вкладень: душевно-духовних, часових і матеріальних досягають неможливих вершин людського духу! Про них варто розповісти українському суспільству, бо воно має знати своїх героїв, тоді як держава повинна належно їх поцінувати!

Поставлю справедливе запитання: *„А як же треба оцінювати тих, хто допоміг оцим дітям зробити й утвердити свої роботи-винаходи”?* Наголошу, що така допомога дітям вимагає від вчителя іншої підготовки: йому самому треба бути на метрівні у відношенні як до проблеми, яку ученя розробляє, так і до процесу навчання його науково-дослідницької діяльності. Це подвійна, двопланова новаторська робота вчителя як в аспекті предмету відкриття, так і в аспекті процесу навчання, який, без сумніву, щодо значених випадків є інноваційним. Окреслена проблема адекватного поцінування вчительської праці зачіпає невирішену до цього часу проблему співавторства не лише в Україні – це світова проблема.

Тож акцент Конкурсу на вчителів-наставників не випадковий. Здавалося б: усім очевидна виняткова роль учителів, вихователів, наставників молоді в досягненнях вихованців, але покажемо далі, як одна

- заявка керівника учасника про участь у конкурсі в довільній формі;
- анкета та візитка учасника (з адресами (поштовою й електронною) і контактними телефонами у довільній формі);
- лист-представлення районного методичного кабінету – для шкіл, а для інших учасників конкурсу (установ, закладів та ін.) – лист-представлення відповідної керівної установи;
- короткий описово-ілюстративний матеріал та текст презентації-захисту інноваційної діяльності директора школи (вимоги до матеріалів – див. Додаток 1 до цього Положення).

4.2. У випадку якщо учасником конкурсу є науково-методичний центр (кабінет) або управління освіти, на адресу оргкомітету надсилаються наступні матеріали:

- заявка керівника учасника про участь у конкурсі в довільній формі;
- анкета та візитка учасника (з адресами (поштовою й електронною) і контактними телефонами у довільній формі);
- короткий описово-ілюстративний матеріал та текст презентації-захисту інноваційної діяльності установи (вимоги до матеріалів – див. Додаток 1 до цього Положення).

4.3. Переможці I (районного) етапу самостійно подають документи на II (обласний) етап. Переможці II етапу беруть участь у III (всеукраїнському) етапі за поданням журі II (обласного) етапу згідно протокольного рішення засідання журі II етапу конкурсу, яке оформлюється відповідно до Додатку 3 до цього Положення.

4.4. На III (всеукраїнський) етап конкурсу від кожної області подається до трьох робіт переможців II (обласного) етапу. Конкурсні роботи мають надаватися у двох форматах: електронному (текст – у вигляді файлів текстового редактора MS Word for Windows, фотографії – у графічних форматах tif та jpg) та друкованому.

Електронний варіант є обов'язковим для допущення роботи учасника до участі у Конкурсі.

5. ПОРЯДОК І ТЕРМІНИ ПРОВЕДЕННЯ III (ВСЕУКРАЇНСЬКОГО) ЕТАПУ КОНКУРСУ

5.1. Матеріали для участі у III етапі Конкурсу приймає Оргкомітет (до 15 грудня 2012 року), який передає їх на розгляд журі. Конкурсні роботи переможців II етапу надсилаються разом з протокольним рішенням засідання журі II етапу конкурсу, яке оформлюється відповідно до Додатку 3 до цього Положення.

5.2. Конкурсні роботи учасників разом з протоколом надсилаються на поштову адресу:

04060 м. Київ, вул. М. Берлінського, 9, Державна науково-педагогічна бібліотека України ім. В. О. Сухомлинського, відділ наукового і прикладного бібліотекознавства (з поміткою Всеукраїнський науково-практичний журнал „Директор школи, ліцею, гімназії” – „На конкурс „Первоцвіт”).

5.3. Журі розглядає всі надіслані роботи і визначає три кращі навчальні заклади або установи шляхом відкритого голосування та простої більшості голосів; у випадку рівності голосів вирішальним є голос голови журі або заступника голови, який очолює засідання, що відображається у відповідному протоколі засідання.

5.4. Роботи учасників Конкурсу стають підґрунтям для виготовлення спеціалізованого стенду „Первоцвіт” XVI міжнародної виставки навчальних закладів „Сучасна освіта в Україні – 2013”.

5.5. Для підтримки сільської школи, її обдарованих вихованців та їх наставників на площах Всеукраїнського науково-практичного журналу „Директор школи, ліцею, гімназії” спеціально створюється підрубрика – „Сільська школа – країні!”, де публікуватиметься ефективний досвід установ-шкіл-конкурсантів із сільських регіонів за

актуальною темою: „Модернізація сільської школи: як неможливе зробити можливим!”

5.6. Переможці Конкурсу, матеріали яких експонуватимуться на спеціалізованому стенді „Первоцвіт”, а також на стенді всеукраїнського науково-практичного журналу „Директор школи, ліцею, гімназії”, матимуть можливість публічного захисту-презентації свого інноваційного досвіду під час роботи Всеукраїнського проекту „Педагогічні новатори в Україні” (лютий 2013 р.).

5.7. Публічний захист-презентація є одним із основних етапів відбору претендентів на авторів наступних сторінок проекту „Педагогічні новатори в Україні”. Участь у захисті-презентації обдарованих дітей та їх наставників-вчителів є бажаною, і може винагороджуватися додатково за рішенням Оргкомітету.

6. ОЦІНЮВАННЯ КОНКУРСНИХ МАТЕРІАЛІВ

6.1. Оцінювання робіт здійснюється журі за визначеними критеріями – показниками (див. Додаток 2 до цього Положення). Сумарний їх бал є кількісним показником ефективності роботи учасника.

6.2. Критерії для кожного етапу (див. Додаток 2 до цього Положення) є загальними і рекомендованими для застосування оргкомітетами I (районного) та II (обласного) етапів Конкурсу.

7. НАГОРОДЖЕННЯ ПЕРЕМОЖЦІВ ТА УЧАСНИКІВ КОНКУРСУ

7.1. Переможцями Конкурсу вважаються троє з його учасників, роботи яких обрані журі за відповідними критеріями. Переможці отримують цінні призи від Оргкомітету Конкурсу.

7.2. Переможці та учасники Конкурсу отримують Дипломи й інші відзнаки від оргкомітету виставки „Сучасна освіта в Україні – 2013”.

7.3. Учасники Конкурсу, чії роботи експонуватимуться на стенді XVI міжнародної виставки навчальних закладів „Сучасна освіта в Україні – 2013”, нагороджуються Дипломами виставки.

7.4. Кращі роботи учасників Конкурсу будуть опубліковані в журналі „Директор школи, ліцею, гімназії” протягом 2013 року.

7.5. Роботи учасників Конкурсу експонуватимуться на постійно діючій виставці „Школа – обдарованій дитині. Обдарована дитина – рідному краю” Державної науково-педагогічної бібліотеки ім. В. О. Сухомлинського НАПН України.

7.6. Роботи переможців будуть розмішені на сайтах Всеукраїнського науково-практичного журналу „Директор школи, ліцею, гімназії”, НАПН України, ДНПБ України імені В. О. Сухомлинського.

8. ПРИКІНЦЕВІ ПОЛОЖЕННЯ

8.1. Оргкомітет всеукраїнського етапу Конкурсу запрошує школи й інші установи, які мають переможців III етапу Всеукраїнського конкурсу-захисту науководослідних робіт МАН за поточний навчальний рік та переможців III і IV етапів всеукраїнських і міжнародних олімпіад й дипломантів міжнародних олімпіад, до участі у міжнародній виставці „Сучасна освіта в Україні – 2013” в межах Конкурсу з метою поширення практичного досвіду роботи та широкого висвітлення досягнень в освітній галузі з підготовки обдарованих.

8.2. Інформація про перебіг конкурсу буде публікуватися на сторінках Всеукраїнського науково-практичного журналу „Директор школи, ліцею, гімназії”.

8.3. Відповідальність за дотримання вимог законодавства України під час проведення Конкурсу, зокрема Законів України „Про благодійництво та благодійні організації” і „Про захист персональних даних”, несе голова Оргкомітету.

публічна заувага може похитнути таку впевненість. На цьогорічній підсумковій колегії всі присутні почули аргументовану й дотепну тезу, що нагород у деяких наставників більше, ніж у їхніх вихованців-чемпіонів, яку й підхопили ЗМІ... Хоч в конкретному випадку Дмитро Володимирович як Міністр освіти і науки мав реальні підстави так сказати про спортивні нагороди, але ж відлуння цієї тези кинуло тінь з присмаком зневаги на всіх інших учителів-наставників. Створено прецедент щодо вирішення давньої проблеми. Позитив у тому, що актуалізовано роль наставників, учителів як дискусійну проблему, яка потребує більш виваженої оцінки як з боку високопосадовців, науковців, управлінців, так і з боку громадськості. Рішення її – за всіма нами!

Якщо роль вчителів у плеканні обдарованої юні все-таки більш-менш визначено, то щодо науково-методичних установ, обласних центрів й позашкільної та управлінської освіти вона часто не є очевидною. Є нагальна потреба побачити всіх, кому маємо завдячувати за таку значущу й часто благодійницьку роботу – плекання обдарованої молоді, підтримка й виховання талановитих.

Тому конкурс, залишаючись за суттю тим самим, але за спрямованістю, формою і контингентом набув значних змін, з якими ми і хочемо Вас познайомити, шановний Читачу!

ЩО Є АБСОЛЮТНО НОВИМ?

1. Значно розширено коло учасників Всеукраїнського

конкурсу „Первоцвіт”. Відтепер Конкурс проводиться серед навчальних закладів (загальноосвітніх та позашкільних закладів освіти як міст, так і сільських регіонів, державної й недержавної форм власності), методичних та управлінських освітніх установ.

Окрім того, оргкомітет всеукраїнського етапу Конкурсу запрошує до участі школи й інші установи, які мають переможців III етапу Всеукраїнського конкурсу-захисту науково-дослідних робіт МАН за поточний рік та переможців III і IV етапів всеукраїнських і міжнародних олімпіад й дипломатів міжнародних олімпіад, з метою поширення їх практичного досвіду роботи та широкого висвітлення досягнень з підготовки обдарованих.

2. **Змінено форму проведення конкурсу „Первоцвіт”.** У поточному навчальному році конкурс проводиться за двома напрямками: „Школа – обдарованій дитині” й „Обдарована дитина – рідному краю” та в 3 етапи: районний, обласний, всеукраїнський.

3. **Спрощено систему оцінювання конкурсних робіт:** зменшено кількість критеріїв – їх тепер три, а максимальна кількість балів, яку може отримати конкурсант за свою роботу згідно цих критеріїв, дорівнюватиме 100.

4. **Надаватиметься пріоритет закладам сільських регіонів,** ефективний досвід яких публікуватиметься на площах спеціально створеної для цього підрубрики у Всеукраїнському науково-практичному журналі „Директор школи, ліцею, гімназії” – „Сільська

Додаток 1

до Положення Про Всеукраїнський конкурс наставників обдарованої молоді – „Первоцвіт”

ВИМОГИ ДО КОНКУРСНИХ РОБІТ УЧАСНИКІВ КОНКУРСУ

I. Теми конкурсних робіт, як і сам досвід учасників можуть бути різними, але в будь-якому випадку вони повинні розкривати запропоновані конкурсом *два напрями: „Школа – обдарованій дитині” й „Обдарована дитина – рідному краю”* та мати інноваційний характер. Різні інтерпретації традиційної організації освіти молоді не є метою Конкурсу й виставки „Сучасна освіта в Україні – 2013”.

II. Робота учасника має бути представлена успіхами й досягненнями молоді під час навчання в середній школі та у вищих навчальних закладах (протягом 5 років після здобуття загальної середньої освіти), а також містити додаткові матеріали, що можуть найповніше представити роботу сучасного навчального закладу.

До матеріалів потрібно додати:

- візитку учасника;
- короткий опис системи інноваційної діяльності учасника з проблематики обдарованості учнів (загальним об'ємом від 12 до 25 сторінок з фотоілюстраціями та ін.);
- фото учнівської молоді школи, які є переможцями різноманітних заходів всеукраїнського, обласного й районного рівнів або дипломантами міжнародних заходів та їх дипломи, грамоти тощо (кольорові фотокопії);
- анотації учнівських досягнень: праць, творів, винаходів;
- інформаційні довідки про вчителів (інших педагогічних працівників), які виховали цих учнів й підготували їх до перемог (фото, ПІБ, посада, чим нагороджено й відзначено їхню діяльність, портфоліо вчителя, вихователя, ін.); якщо це науково-методичний районний (міський), обласний центр чи управління освіти (або ін.), то довідки про методистів та інших керівників, кому маємо завдячувати за організацію такої роботи;
- короткі інформаційні довідки зазначених заходів (назви, теми, форми й роки та місце проведення), склад учасників, серед яких і учні школи-учасниці (або інших закладів) конкурсу „Первоцвіт”, додаткові фотоілюстрації, діаграми, ін., що презентують ці заходи, їх виняткові результати для громади, країни, світу;
- дані лонгітюдних спостережень щодо подальшої долі обдарованих випускників школи (інших закладів).

III. Для проведення захисту-презентації інновацій переможців та учасників цього Конкурсу (до 15 хв.), останні надсилають презентацію, яку виконано у форматі ppt (слайдова презентація). Обсяг презентації до 15-20 слайдів. Текст презентації – до 5 сторінок.

до Положення Про Всеукраїнський конкурс наставників обдарованої молоді – „Первоцвіт”

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ КОНКУРСНОЇ РОБОТИ, НАДІСЛАНОЇ НА КОНКУРС „ПЕРВОЦВІТ”

[у дужках – вищий рекомендований бал для оцінювання критерію]

I. Загальне оформлення матеріалів (наявність усіх компонентів пакету матеріалів відповідно до вимог щодо конкурсної роботи, естетика оформлення тощо).

Достовірність висновків, їх підтвердження грамотами, дипломами, сертифікатами дітей та їхніх учителів (вихователів). [20 балів]

II. Якість та повнота описового матеріалу щодо ефективної діяльності школи (або ін.) з обдарованими дітьми. [30 балів]

Відповідність представлених матеріалів заявленій темі роботи, обґрунтування актуальності обраної теми. [5 балів]

Повнота та системність викладу (наявність системи розвитку здібностей, обдаровань; врахування місцевих особливостей, різноспрямованості організації роботи з соціально-, інтелектуально-, спортивно-, художньо- та іншою обдарованою молоддю, наявність методик виявлення та залучення обдарованої молоді до цієї роботи, результати експертної оцінки поведінки, продуктів творчої діяльності дітей тощо). [10 балів]

Логічність, аналітичність й обґрунтованість викладу. [5 балів]

Оригінальність роботи, самобутність, наявність „родзинок”, виняткових результатів для громади, країни, світу. [10 балів]

III. Наявність у навчальному закладі (центрі чи управлінні, ін.) ефективної системи роботи з пошуку, супроводу та підтримки обдарованих школярів. [50 балів]

Наявність умов для реалізації здібностей, обдаровань у навчальному закладі, установі, районі та області. Опис способів (механізмів) спонукання діючої системи роботи з обдарованими до постійного вдосконалення, тощо. [5 балів]

Опис результативності роботи навчального закладу: аналіз участі в предметних олімпіадах (II, III, IV етапах); аналіз участі в МАН (I, II, III та IV етапах); аналіз участі в творчих та інших заходах. [10 балів]

Реалізація діагностичного підходу до виявлення обдарованості дитини та використання різноманітних методів дослідження. [10 балів]

Здійснення пошуку шляхом залучення дітей до участі у конкурсних заходах (олімпіадах, науково-практичних конференціях, дистанційних освітянських програмах, шкільних експедиціях, ін.). [5 балів]

Наявність партнерської взаємодії у процесі розвитку обдарованості дітей. [5 балів]

Підтримка соціальної активності учнів, дитячих громадських організацій, тощо. [5 балів]

Наявність матеріалів лонгітюдних спостережень щодо подальшої долі обдарованих випускників школи (або ін.) (під час їх навчання в певній школі та у вищих навчальних закладах протягом 5 років після здобуття загальної середньої освіти). [10 балів]

школа – країні!” за актуальною темою: „Модернізація сільської школи: як неможливе зробити можливим!”

5. Створюватимуться умови для більш широкого ознайомлення наукової й педагогічної громадськості країни, студентської молоді з досвідом освітніх установ-конкурсантів, а також з метою поширення сучасного образу української школи та її ролі в державі – працюватиме постійно діюча виставка „Школа – обдарованій дитині. Обдарована дитина – рідному краю” в головному корпусі Державної науково-педагогічної бібліотеки ім. В. О. Сухомлинського НАПН України.

Як завжди, наші читачі мають перевагу перед іншими колегами, бо першими знайомляться з повним пакетом документів будь-яких конкурсів, ініційованих нашим журналом. Цього разу знайомимо Вас, шановні Колеги, з положенням про конкурс „Первоцвіт”, яке детально поінформує Вас про умови участі у Всеукраїнському етапі цього Конкурсу, а також значно полегшить роботу зацікавлених осіб з його організації та проведення на районному й обласному рівнях² (див. врізи на С. 35–41).

Бажаю успіхів усім майбутнім учасникам і переможцям конкурсу „Первоцвіт”! Тож до зустрічі на його всеукраїнському етапі та на сторінках нашого журналу!

² У 2012/2013 навчальному році, як виняток, дозволяється взяти участь у II (обласному) етапі як переможцям I (районного) етапу, так і всім іншим бажаючим стати учасником цьогорічного конкурсу „Первоцвіт”.

до Положення Про Всеукраїнський конкурс наставників обдарованої молоді – „Первоцвіт”

ПРОТОКОЛ-ЗРАЗОК оцінювання конкурсної роботи (назва закладу, установи, ПІБ керівника), надісланої на конкурс „ПЕРВОЦВІТ”

№ пор	Компоненти конкурсної роботи/ критерії для оцінювання	Вищий рекомен- дований бал	Оцінка в балах	Думки рецен- зентів
1.	Загальне оформлення матеріалів (наявність усіх компонентів пакету матеріалів відповідно до вимог щодо конкурсної роботи, естетика оформлення тощо). Достовірність висновків, їх підтвердження грамотами, дипломами, сертифікатами дітей та їхніх учителів (вихователів).	20 балів		
2.	Якість та повнота описового матеріалу щодо ефективної діяльності школи (або ін.) з обдарованими дітьми.	30 балів		
2.1.	Відповідність представлених матеріалів заявленій темі роботи, обґрунтування актуальності обраної теми.	5 балів		
2.2.	Повнота та системність викладу (наявність системи розвитку здібностей, обдарувань; врахування місцевих особливостей, різноспрямованості організації роботи з соціально-, інтелектуально-, спортивно-, художньо- та іншою обдарованою молоддю, наявність методик виявлення та залучення обдарованої молоді до цієї роботи, результати експертної оцінки поведінки, продуктів творчої діяльності дітей тощо).	10 балів		
2.3.	Логічність, аналітичність й обґрунтованість викладу.	5 балів		
2.4.	Оригінальність роботи, її самобутність, наявність „родзинок”, виняткових результатів для громади, країни, світу.	10 балів		
3.	Наявність у навчальному закладі (центрі чи управлінні, ін.) ефективної системи роботи з пошуку, супроводу та підтримки обдарованих школярів.	50 балів		
3.1.	Наявність умов для реалізації здібностей, обдарувань у навчальному закладі, установі, районі та області. Опис способів (механізмів) спонукання діючої системи роботи з обдарованими до постійного вдосконалення, тощо.	5 балів		
3.2.	Опис результативності роботи навчального закладу: аналіз участі в предметних олімпіадах (II, III, IV етапах); аналіз участі в МАН (I, II, III та IV етапах); аналіз участі в творчих та інших заходах.	10 балів		
3.3.	Реалізація діагностичного підходу до виявлення обдарованості дитини та використання різноманітних методів дослідження.	10 балів		
3.4.	Здійснення пошуку шляхом залучення дітей до участі у конкурсних заходах (олімпіадах, науково-практичних конференціях, дистанційних освітянських програмах, шкільних експедиціях, ін.).	5 балів		
3.5.	Наявність партнерської взаємодії у процесі розвитку обдарованості дітей.	5 балів		
3.6.	Підтримка соціальної активності учнів, дитячих громадських організацій, тощо.	5 балів		
3.7.	Наявність матеріалів лонгітюдних спостережень щодо подальшої долі обдарованих випускників школи (або ін.) (під час їх навчання в певній школі та у вищих навчальних закладах протягом 5 років після здобуття загальної середньої освіти).	10 балів		
	Усього можливих балів	100 балів		
Загальна кількість отриманих балів				

СПЕЦІАЛЬНИЙ КОРЕКЦІЙНИЙ ЗАКЛАД ОСВІТИ – ШЛЯХ ДО РОЗВИТКУ ДИТИНИ З ОСОБЛИВИМИ ПОТРЕБАМИ

У статті розглядаються питання корекційної спрямованості виховного процесу в умовах спецкіл-інтернатів, розкривається 50-річний досвід Дніпропетровської школи-інтернату № 2.

Ключові слова: психофізичні вади, педагогічно-корекційний вплив, корекційна педагогіка, корекційний виховний процес, корекційна школа.

**Микола
КОТ**

Доцент кафедри
корекційної
психопедагогіки
НПУ імені
М. П. Драгоманова

Від редакції.
Дніпропетров-
ській загально-
освітній школі-
інтернату № 2
– п'ятдесят.
Із піввіковим
ювілеєм вас,
Колеги!

Сучасна особлива дитина приходить до школи з незначними потенційними можливостями. Щоб вони перетворилися в реальні особистісні властивості, потрібен цілеспрямований педагогічно-корекційний вплив на дитину, процес, який виховує, навчає, формує, розвиває. Постає питання: як має бути організований навчально-виховний корекційний процес, щоб він відповідав потребам дитини?

Однією з важливих проблем сучасної корекційної педагогіки є подолання соціальних, екологічних і біологічних причин, які обумовлюють появу у дітей, як в пологовому, так і в післяпологовому розвитку психофізичних вад.

Відхилення в розвитку дитини визначаються не тільки вродженим або набутим дефектом, але й постає результатом неправильних прийомів виховання і відношення до нього через відсутність необхідних знань у батьків.

Тому перед учителем-дефектологом постає завдання „просвітити” батьків необхідними знаннями й уміннями сімейного виховання дитини з відхиленнями у розвитку.

Педагогу-дефектологу доводиться проявляти такт і вміння переконувати батьків у необхідності залучення дитини до спеціальної корекційної школи для отримання загальноосвітньої підготовки в обсязі скорочених вимог масової школи для учнів з вадами у розвитку.

Формування особистості дитини з вадами у розвитку, навчання її основам знань, навичок, оволодіння основами суспільних взаємовідносин, вимагає від дефектолога спеціальних умінь, гуманних людських якостей, терпіння. Від педагога багато в чому залежить подальша доля дитини.

Питання в тому, як повинен бути організований корекційно-виховний процес, щоб він відповідав потенційним індивідуальним можливостям кожної дитини зокрема. Іншими

словами – шкільне життя мусить відповідати програмним вимогам і потребам корекційно-виховного процесу, реалізації функціональних сил, задатків і можливостей дитини. Суть цих завдань розкривається на основі психологічних концепцій Л. С. Виготського про співвідношення навчання й виховання в дитячому віці, який розвинув ідею про дві взаємопов'язані зони розвитку – актуальну і найближчу.

В умовах спеціально організованого, цілеспрямованого корекційно-педагогічного процесу (поняття „педагогічний процес” включає в себе суть навчання, пізнавальний розвиток дитини, формування в неї корекційно спрямованого потенціалу, який залежить від характеру і спрямованості педагогічного процесу, середовища умов) дитина набагато швидше і ефективніше набуватиме розвитку як зовнішніх, так і внутрішніх сил, збагачуватиметься способами пізнавальної, трудової та інших видів діяльності. (До зовнішніх відносяться оволодіння знаннями та навичками професійної практичної діяльності; до внутрішніх – формування етичних уявлень, духовної культури.) Підготовка дітей з вадами розумового розвитку до самостійного життя в оточуючому соціальному середовищі – одна з найважливіших функцій корекційно-виховного процесу загальноосвітньої спеціальної школи-інтернату.

Значний досвід корекційного навчання та виховання

ВІЗИТКА ШКОЛИ

Школа укомплектована навчальними майстернями з кількох профілів. У школі функціонує фізкультурний та актовий зали, логопедичний кабінет для мовленнєвої корекції, кабінет лікаря та соціально-побутового орієнтування.

На території шкільного подвір'я обладнані спортивні майданчики для занять з футболу, волейболу, також функціонує зона відпочинку для учнів початкової школи.

Планування та організація корекційно-виховного процесу здійснюється з урахуванням психофізичних та індивідуальних можливостей дітей. Педагогічним колективом школи скоординовані плани корекційно-виховної роботи класних керівників та вихователів у поєднанні з такими формами роботи як відвідування батьків, бесіди з батьками, з близькими родичами та обстеження соціально-побутових умов учнів.

Значна увага приділяється наданню консультацій з приводу соціальної допомоги дітям, позбавлених батьківської опіки.

У літній період учні оздоровлюються в таборах відпочинку на узбережжі Чорного моря, забезпечуються безкоштовними проїзними документами, шкільною та спортивною формами.

Забезпечення оздоровчого режиму та формування здорового способу життя здійснюється шляхом комплексного вирішення педагогічних, медичних і соціальних питань з урахуванням індивідуальних особливостей розвитку учнів різних вікових категорій. Проводяться заняття в оздоровчому комплексі (баскетбол, волейбол, футбол). Створені відповідні умови для оздоровлення учнів з фізичними порушеннями (спецгрупи, дієтхарчування, ЛФК, логопедичні заняття).

Адреса школи-інтернату № 2:

м. Дніпропетровськ, вул. Батумська, 2-а,
тел.: 0562-276032.

СПІВПРАЦЯ З УНІВЕРСИТЕТОМ

На базі школи-інтернату відкрито філію кафедр Дніпропетровського національного університету імені О. Гончара. Цим самим створено унікальний експериментально-педагогічний майданчик. Майбутні дефектологи, психологи та логопеди матимуть можливість отримувати практичний досвід, осягати методи корекції за допомогою психологічного впливу, впроваджувати сучасні методи психоаналізу з інтегрованим підходом до проблеми.

У взаємодії викладачів кафедр університету та педагогічного колективу школи-інтернату розроблена цілісна програма управління корекційно-виховним процесом розвитку дитини з особливими освітніми потребами.

У співпраці учителів школи-інтернату та педагогів університету, під час проведення уроків, виховних заходів, практичних занять, майстер-класів вдосконалили та підвищили теоретико-практичну підготовку більш ніж півтори тисячі студентів-практикантів. Педагогічний колектив школи бере також активну участь у проведенні відкритих уроків та виховних заходів, в апробації підручників для спеціальних шкіл, також приймає участь у різних експериментально-педагогічних заходах Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України.

дітей з вадами у розвитку набула Дніпропетровська допоміжна школа № 2 (про колишнього директора — у врізі на С. 45).

Школа-інтернат успадкувала загально визнані педагогічні традиції навчання та корекційного виховання дітей, в якій розв'язування загальних і спеціальних завдань здійснюється за дотримання принципів підходів, уважного ставлення до вихованців, створення зразкових відповідних умов навчання та виховання з урахуванням індивідуальних типологічних особливостей дітей, створення зразкових гігієнічних умов, організації шкільного режиму, який у корекційно-виховній роботі з дітьми чітко спрямований на виправлення та подолання психофізичних вад розвитку дитини у поєднанні й забезпеченні взаємозв'язку педагогічного колективу школи з батьками вихованців.

Шляхом спеціально організованого корекційно-виховного впливу в поєднанні з медичною реабілітацією, що дає можливість здійснювати їх допрофесійну підготовку, формування соціально-адаптивної особистості, школа сприяє засвоєнню учнями норм громадянської етики та загальнолюдської моралі, основ гігієни й здорового способу життя. Навчальний заклад забезпечує системний кваліфікований психолого-медико-педагогічний супровід корекційно-виховного процесу з урахуванням особливостей психофізичного розвитку учнів, надання психолого-педагогічної допомоги батькам з метою забезпечення їх участі у комплексній корекційно-виховній роботі.

У корекційно-педагогічному процесі школа є єдиною методологічною і нормативно-правовою базою з упродовженням сучасних педагогічних технологій. Активізується рівень професійної компетентності педагогів та допоміжного персоналу, створюються умови для набуття педагогічної майстерності вихователями й вчителями, впроваджена система моніторингу

учнівської діяльності, координується робота педагогічної і методичної рад, проводиться спільна робота з батьками та громадськими організаціями.

Основним завданням школи-інтернату постає підвищення якості знань учнів, оновлення змісту і форм організації корекційно-виховного процесу, дитячої реабілітації через удосконалення творчої співпраці педагогів та учнів. Пошук інноваційних форм і методів корекційно-виховної роботи сучасних технологій навчання, створення умов для самореалізації особистості у відповідності до її здібностей, власних інтересів, свідомого ставлення до свого здоров'я, набуття учнями соціального досвіду, успадкування духовних надбань та духовності, художньо-естетичної й екологічної культури — це все напрямки роботи школи-інтернату сьогодні.

Широкою популярністю користується авторський внесок у корекційно-педагогічну діяльність школи, інноваційні підходи до розробки та проведення виробничого процесу, забезпечення єдності виховання та навчання, формування практичних навичок в учнів — директора школи-інтернату, кандидата педагогічних наук **Рейди Кароліни Віталіївни**. Вона щедро ділиться своїми творчими доробками з колегами, викладачами кафедр університету та студентством.

Заслугою Кароліни Рейди є стабільна робота педагогічного колективу, де забезпечується висока якість освітньо-кваліфікаційного навчально-виховного процесу. Удосконалюються форми і методи організації та проведення роботи з педагогічними кадрами й допоміжним персоналом школи-інтернату.

Особлива увага надається ролі учнівського самоврядування в системі управління школою. За угодою керівництва та ініціативою учнів створено орган учнівського самоврядування — шкільний парламент, до якого входять лідери з кожного класу, і який тісно співпрацює з адміністрацією школи,

вчителями та вихователями, що суттєво впливає на організацію та проведення корекційного процесу в умовах школи й позашкільних заходів. На засіданнях шкільного парламенту розглядаються питання планування та підсумків роботи; організації змістовного дозвілля учнів; участі в загальношкільних заходах; організації суспільно-корисної діяльності.

Під керівництвом Рейди К. В. систематично проводиться науково-методичне, навчальне консультування педагогічного складу. Активізується діагностика професійної компетентності та психологічної культури персоналу, стимулюється їх творча активність. Проводиться пропаганда та пошук інноваційних нововведень щодо активізації розумово відсталих учнів у корекційно-виховному процесі школи-інтернату.

Спираючись на досвід колективної організаторської діяльності, впроваджуючи методику творчої співдружності, Кароліна Віталіївна визначила головне педагогічне завдання: турбуватися про педагогів та дітей, розробляти методику організації й проведення корекційно-виховного процесу.

В істинного учителя завжди присутній потяг до вдосконалення, творчості, прорив до оновлення, потяг до нових ідеалів. Такі риси притаманні директору школи-інтернату – Рейді Кароліні Віталіївні.

ЧИСТОКОЛЯНА Світлана Микитівна упродовж 1983–2004 рр. очолювала загальноосвітню школу-інтернат № 2. Довгий період створювала у навчальному закладі атмосферу прекрасного, забезпечувала високий рівень науково-теоретичної, методологічної і методичної підготовки шкільного колективу. Досвід Світлани Микитівни, сприяв впровадженню ефективних форм і методів організації навчально-виховного корекційного процесу в школі, забезпечував найвищу якість корекційно-педагогічної праці. Вона надавала практичну допомогу педагогічним працівникам інших навчальних закладів Дніпропетровської області у виявленні відхилень розвитку учнів та впровадженні передового досвіду.

Народилася Світлана Микитівна 7 жовтня 1940 р. Після школи закінчила Вінницький педагогічний інститут в 1963 р., Дніпропетровський державний університет (історичний факультет, 1975 р.), Київський державний педагогічний інститут імені О. М. Горького. Все своє життя присвятила педагогічній діяльності, надихаючи своїми ідеями, своєю енергією всіх, хто був поруч з нею на той час. Вся її діяльність пов'язана з реальною допомогою конкретним людям, які цього потребували. Вона активно сприяла працевлаштуванню випускників школи, надавала підтримку педагогам пенсійного віку, багатодітним матерям.

З вересня 2004 року Світлана Микитівна працює директором обласного Навчально-реабілітаційного центру для дітей з особливими потребами психофізичного розвитку. Під її керівництвом створено високопрофесійний педагогічний колектив вихователів та методистів, розроблені оригінальні бінарні заняття та креативні педагогічні технології, які впроваджуються в корекційно-виховний процес дітей з особливими потребами.

Николай Кот

Специальное коррекционное образовательное заведение – путь к развитию ребенка с особенными потребностями

В статье рассматриваются вопросы коррекционной направленности воспитательного процесса в условиях спецшкол-интернатов. Раскрывается 50-летний опыт Днепропетровской школы-интерната № 2.

Ключевые слова: психофизические недостатки, педагогическо-коррекционное влияние, коррекционная педагогика, коррекционный воспитательный процесс, коррекционная школа.

Mykola Kot

Specialized Correction Educational Institution is the Way to the Development of a Child with Special Needs

Correction component of the educational process in specialized schools is described. 50-years experience of Dnipropetrovsk specialized boarding school № 2 is revealed.

Key Words: psychophysical disabilities, correction and education impact, correction education, correction educational process, correction school.

**Катерина
ТАРАНЕНКО**

Старший науковий співробітник лабораторії соціальної педагогіки Інституту проблем виховання НАПН України, координатор Всеукраїнського благодійного проєкту „Добро починається з тебе”

СВЯТО ДОБРА ТА МИЛОСЕРДЯ

У дитини від природи закладені добро та милосердя, здатність надавати перевагу добру, їй властиве прагнення допомогти, відгукнутися на чужу біду, і це свідчить про потяг людської природи до добра. Ці якості закладені в дитині від народження, але для того щоб вони збереглися, стали нормою життя, їх треба підтримувати та розвивати. Це і є основним покликанням, насамперед, батьків та педагогів.

Ключові слова: добро, милосердя, благодійний проєкт, загальнолюдські цінності, всебічний розвиток особистості.

*Щоб повірити в добро,
треба почати робити його.*
Лев Толстой

Добро та милосердя – це найвищі духовні цінності, які є загальнолюдськими і значимими для будь-якого суспільства й історичної епохи; це готовність до вчинку, спрямованого на благополуччя інших; це цінності, які на відміну від матеріальних, не можна придбати, виготовити чи замовити, але які такі необхідні й важливі у житті кожної людини.

На жаль, у наш непростий час змін милосердя, доброта, бажання допомогти втрачають свою значимість. Усе більшої популярності, особливо серед молоді, набувають такі якості, як „ділова хватка”, уміння отримати прибуток, турбота, насамперед про своє благополуччя та забезпечене життя.

Однак, ми хочемо, щоб у житті нас оточували лише

добрі, люблячі, милосердні, щирі та турботливі люди, які завжди зрозуміють, допоможуть, підтримають.

За цих умов, формування добра та милосердя у підростаючого покоління постає одним з актуальних питань сьогодення. Відсутність у сучасній моделі освіти сформованої системи механізмів, які б сприяли духовному розвитку особистості, зорієнтованої на соціокультурні стандарти й загальнолюдські цінності, посилює роль означеної проблеми.

Духовний світ учня формується під впливом багатьох факторів і чим ширше коло діяльності дитини, тим багатшим є її духовний світ, тим більше перспектив для формування всебічно розвинутої ціннісної особистості. На наше переконання, найдієвішим елементом виховної роботи, який особливо необхідний і нашим дітям, і нашим навчальним закла-

дам, є залучення дітей та молоді до добровільної діяльності.

Доброта і милосердя стають частиною особистості людини, якщо виховувати ці якості змалку. Закладена з дитячих років потреба добротворення залишиться з людиною на все її життя.

Складність виховання підростаючої особистості в сучасних умовах обумовлена нестабільністю суспільства, дестабілізацією соціального життя, захоплення учнями сурогатними зразками масової культури.

У дитини від природи закладені добро та милосердя, здатність надавати перевагу добру. Їй властиве прагнення допомогти, відгукнутися на чужу біду, і це свідчить про потяг людської природи до добра. Але для того, щоб вони збереглися, стали нормою життя, їх треба підтримувати та розвивати. Це і є основним покликанням, насамперед, батьків та педагогів.

ВСЕУКРАЇНСЬКИЙ БЛАГОДІЙНИЙ ПРОЕКТ „ДОБРО ПОЧИНАЄТЬСЯ З ТЕБЕ”

Основна педагогічна ідея благодійних проектів полягає в тому, що, допомагаючи іншим, учні вчаться вирішувати конкретні справи, співпереживати. Вони вчаться особистої відповідальності за долю тих, кому потрібна допомога. Позитивний життєвий досвід молоді формується у процесі вирішення конкретних життєвих ситуацій.

Організаційно проект „Добро починається з тебе” передбачає проведення конкурсу благодійних проектів серед дитячих та молодіжних колективів, визначення і нагородження переможців конкурсу, опрацювання та поширення отриманого досвіду.

Протягом п'яти років на конкурс надійшло понад 1800 благодійних проектів, до реалізації яких сумарно було залучено понад 420 тисяч школярів з усіх регіонів України.

А кожен із проектів – це допомога конкретним людям, що її потребують, це врятовані тварини, відроджені парки та лісові насадження, джерела й річки, збережені культурні цінності свого народу. А перелік таких справ за п'ять років безмежний.

У рамках благодійних проектів діти допомагають знедоленим, сиротам, що залишилися без материнського тепла, дітям з особливими потребами, тяжкохворим; піклуються про людей похилого віку, воїнів-інтернаціоналістів; вшановують пам'ять загиблих в роки Голодомору та під час війни; дбають про екологію; відроджують і зберігають мистецькі цінності, національні традиції, народні ремесла, пам'ятки рідного краю та роблять багато-багато інших добрих справ.

Зокрема були проведені такі акції: „Уроки доброти”, „Запали іскру надії”, „Колиска добра і милосердя”, „Цінуймо Людяність в людині над усе”, „Нехай людина добро приносить, бо світ навколо любові просить”, „Притулок для братів наших менших”, „До ліжка хворої дитини” та чимало інших.

Традиційно підсумковим етапом кожного конкурсу є проведення у травні в м. Києві Національного форуму „Добро починається з тебе”, на який запрошуються керівники та реалізатори благодійних проектів, представники урядових і громадських організацій. Під час форуму працюють тематичні секції, де учасники презентують свої проекти й обмінюються досвідом благодійної діяльності. Переможці і лауреати конкурсу „Добро починається з тебе” визначаються у **двох номінаціях – це дитячі та молодіжні колективи**. Проекти від дитячих колективів, у свою чергу, розділені за напрямками – соціальні, культурологічні й екологічні. У кожній з цих чотирьох категорій визначаються переможці й лауреати, які отримують грошові винагороди та цінні призи.

Цього року відзначено **23** дитячі й молодіжні колективи (**12 переможців і 11 лауреатів**). Призерів вітали і нагороджували Катерина Ющенко, Сергій Фоменко, Маргарита Січкач, Катерина Смаглій, Олександр Максимчук та інші відомі особи.

СПИСОК ПЕРЕМОЖЦІВ П'ятого Всеукраїнського конкурсу благодійних проєктів „Добро починається з тебе”

I місце

Антрацитівська загальноосвітня школа I-II ступенів № 4 Луганської області;
Коломийська спеціалізована школа I-III ступенів № 1 імені Василя Стефаника Івано-Франківської області;
Одеський обласний осередок Всеукраїнської молодіжної громадської організації „Демократичний Альянс”;
Сумська загальноосвітня школа I-III ступенів № 4.

II місце

Біловодська загальноосвітня школа I-III ступенів Луганської області;
Загальноосвітня школа I-III ступенів № 2 м. Копичинці Тернопільської області;

Івано-Франківський обласний ліцей-інтернат для обдарованих дітей із сільської місцевості;
Молодіжна громадська організація „Ротаракт клуб „Ялта” АР Крим.

III місце

Благодійний фонд „Ти – Ангел” м. Івано-Франківськ;
Кіровоградська гімназія № 9;
Коростишівський навчально-виховний комплекс „Загальноосвітня школа I-II ступенів – ліцей інформаційних технологій” імені Л. Х. Дарбіняна Житомирської області;
Полтавська гімназія № 9.

Лауреати конкурсу:

- Антрацитівський еколого-натуралістичний центр учнівської молоді Луганської області;
- Басараб Соломія Іванівна;
- Вінницька загальноосвітня школа I-III ступенів № 36;
- Заболотівська загальноосвітня школа I-III ступенів Івано-Франківської області;
- Кировський навчально-виховний комплекс № 10 Луганської області;
- Комсомольський навчально-виховний комплекс „Загальноосвітня школа I-III ступенів № 5 – ліцей” Полтавської області;
- Макіївський міський ліцей Донецької області;
- Полтавський міський багатoproфільний ліцей № 1 ім. І. П. Котляревського;
- Сарненська гімназія Рівненської області;
- Сарненська загальноосвітня школа II ступеня – економіко-правовий ліцей „Лідер” Рівненської області;
- Мелітопольський притулок для дітей Запорізької області.

Оскільки цей рік ювілейний – конкурс святкує своє п'ятиріччя, – на форумі цінними призами було відзначено організації, які всі п'ять років були його учасниками.

Екатерина Тараненко Свято добра і милосердя

У ребенка от природы заложено добро и милосердие, способность отдавать преимущество добру, ему свойственно стремление помочь, отозваться на чужую беду, и это свидетельствует о тяготении человеческой природы к добру. Эти качества заложены в ребенке от рождения, но для того, чтобы они сохранились, стали нормой жизни, их нужно поддерживать и развивать. Это и является основным призванием, в первую очередь, родителей и педагогов.

Ключевые слова: добро, милосердие, благотворительный проект, общечеловеческие ценности, всестороннее развитие личности.

Kateryna Taranenko The Holiday of Good and Charity

Every child has natural good and charity in his heart, giving priority to the good. It is natural for the children to try to help in need which is the proof for human being longing for the good. These are the qualities that children have since they are very young and they are to be supported and developed in order to become a lifestyle. The abovementioned is the main task for parents and teachers.

Key Words: the good, charity, charity project, general human values, multilateral personal development.

Прикладом конкретного дієвого внеску у відродження і розвиток дитячої та молодіжної доброчинності в Україні є Всеукраїнський благодійний проєкт „Добро починається з тебе”, який вже п'ятий рік поспіль успішно „крокує” нашою країною.

ЦЬОГОРІЧНІ ПРОЄКТИ

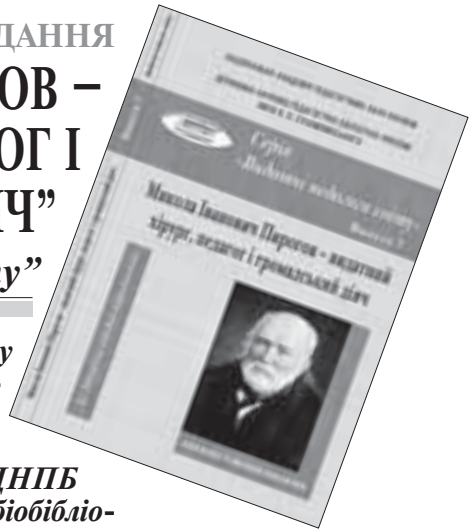
- Реалізація проєкту „Допомога онкохворим дітям” допомагає залучити кошти на потреби онкохворих, покращити психологічний стан маленьких пацієнтів онкогематологічного відділення Сумської обласної дитячої клінічної лікарні.
- Кращим екологічним проєктом був визнаний проєкт, започаткований Антрацитівською школою № 4, під назвою „Аркуш не викидай – ліси зберігай!”.

Виконавцями проєкту стали 7 волонтерів клубу „Теплі долоньки”.

Проєкт підтримав мало не весь Антрацит – усі 23 школи міста, 3 дитячих садочки, 7 офісів, 4 шахтарські підприємства. Було зібрано і здано на вторинну переробку 960 кг макулатури. Кошти, зароблені від здачі макулатури, волонтери спрямували на закупівлю саджанців дерев.

Отже, учнівські доброчинні проєкти виступають важливим інструментом становлення найновіших форм співпраці педагогів, учнів, молоді, громадськості.

НОВЕ БІОБІБЛІОГРАФІЧНЕ ВИДАННЯ
**„МИКОЛА ІВАНОВИЧ ПИРОГОВ –
 ВИДАТНИЙ ХІРУРГ, ПЕДАГОГ І
 ГРОМАДСЬКИЙ ДІЯЧ”**
 у серії „Видатні педагоги світу”

Зважаючи на потребу освітян у сучасному бібліографічному виданні, в якому було б комплексно і системно представлено бібліографію спадщини вченого в аспекті реформування і розвитку освіти, колективом науковців ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського підготовлено біобібліографічний покажчик „Микола Іванович Пирогов – видатний хірург, педагог і громадський діяч”.

Метою біобібліографічного покажчика є якомога повніше відображення педагогічних праць М. І. Пирогова та досліджень, присвячених його життю й педагогічній діяльності. Упорядники зосередили увагу насамперед на українських виданнях та педагогічній спадщині відомого вченого.

Ключові слова: науково-педагогічна, адміністративна та громадська діяльність, педагогічна спадщина.

Необхідною умовою модернізації освіти в Україні є своєчасне та якісне науково-інформаційне забезпечення суб'єктів педагогічної науки, освіти і практики бібліографічною інформацією про прогресивні ідеї відомих педагогів. Саме біобібліографічні покажчики кумулюють біографічні й бібліографічні відомості про життя та діяльність видатних педагогів, у творчій спадщині яких закладено цілий пласт інноваційних ідей та технологій. Державна науково-педагогічна бібліотека України імені В. О. Сухомлинського з 2001 р. започаткувала підготовку біобібліографічних видань у трьох серіях: „Видатні педагоги світу”, „Академіки НАПН України” та „Ювіляри НАПН України”.

У межах серії „Видатні педагоги світу” вже підготовлено та видано сім ґрунтовних біобібліографічних видань, присвячених життю й діяльності таких педагогів, як В. О. Сухомлин-

ський (2001, 2008), Я. А. Корчак (2003), А. С. Макаренко (2008), К. Д. Ушинський (2010), С. Ф. Русова (2010), М. І. Пирогов (2011).

З метою гідного вшанування пам'яті всесвітньовідомого вченого, талановитого педагога Миколи Івановича Пирогова, зокрема відзначення його 200-річного ювілею, а також, зважаючи на потребу освітян у сучасному бібліографічному виданні, в якому було б комплексно і системно представлено бібліографію спадщини вченого у реформуванні і розвитку освіти, колективом науковців ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського у серії „Видатні педагоги світу” (вип. 7) підготовлено біобібліографічний покажчик „Микола Іванович Пирогов – видатний хірург, педагог і громадський діяч” (2011). Упорядкування видання здійснювалося в межах НДР „Теоретичні та науково-практичні аспекти створення ін-

УДК 016:092:61

**Лариса
 ПОНОМАРЕНКО**

Завідувач відділу Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського НАПН України

Микола Іванович Пирогов – видатний хірург, педагог і громадський діяч: (до 200-річчя від дня народження): біобібліогр. покажч. / Нац. акад. пед. наук України, Держ. наук.-пед. б-ка України ім. В. О. Сухомлинського; [упоряд.: Пономаренко Л. О., Стельмах Н. А., Пеева С. П.; наук. консультант і авт. вступ. ст. Бондар Л. С.; наук. ред. Рогова П. І.; літ. ред. Білоцерківцев І. П.]. – К.: Пед. думка, 2011. – 122, [1] с. – (Сер. „Видатні педагоги світу”; вип. 7).

Директор школи, ліцею, гімназії № 4 2012

СКЛАДАЄТЬСЯ ПОКАЖЧИК ІЗ СЕМИ РОЗДІЛІВ

Розділ I „Твори М. І. Пирогова” відображає бібліографічні описи праць ученого педагогічного та філософського спрямування, опубліковані впродовж 1856-2010 рр. в Україні та світі. Розділ складається з п'яти підрозділів: „Зібрання творів”, „Вибрані твори”, „Педагогічні праці”, „Циркуляри, доповідні записки, промови”, „Епістолярна спадщина М. І. Пирогова”.

Розділ II „Література про життя та діяльність М. І. Пирогова” містить три підрозділи: „Біографія М. І. Пирогова (статті, спогади, промови)”; „М. І. Пирогов і Україна”; „М. І. Пирогов як мислитель і громадянин”.

Документи розділу III „Педагогічна спадщина М. І. Пирогова у дослідженнях вітчизняних учених” розкривають внесок вченого у розроблення змісту, принципів і методів навчання, форм його організації та контролю, ідеї вченого про виховання і формування нової людини. Матеріал згруповано у три підрозділи: „М. І. Пирогов про загальнолюдське виховання у розвідках учених”; „Науковці про погляди М. І. Пирогова на організацію освіти”; „Дослідники про М. І. Пирогова як реформатора вищої школи”.

Розділ IV „Втілення педагогічних ідей М. І. Пирогова в діяльності освітніх закладів” містить документи дослідників України і зарубіжжя, які вийшли впродовж XX ст. і до 2010 р. Матеріал згруповано у два підрозділи: „Дисертації та автореферати на здобуття наукового ступеня”; „Матеріали науково-практичних конференцій, Пироговських читань, круглих столів”.

Розділ V „Увічнення пам'яті М. І. Пирогова” складається з двох підрозділів: „Діяльність музеїв, організацій, установ” та „М. І. Пирогов у літературі та мистецтві”.

Інформацію про педагога в мережі Інтернет представляє розділ VI „Педагогічна спадщина М. І. Пирогова в електронних ресурсах”. Відомості про основні бібліографічні видання, присвячені дослідженню спадщини М. І. Пирогова, що були видані у XIX–XXI ст., містить розділ VII „Бібліографічні посібники”.

Для зручного й ефективного користування посібником розроблено науково-допоміжний апарат, який представлено:

- алфавітним покажчиком назв праць Миколи Івановича Пирогова;
- іменним покажчиком, де наведено прізвища усіх осіб, причетних до створення виданих праць М. І. Пирогова, літератури про нього та його діяльність, зокрема співавторів, упорядників, редакторів, авторів рецензій, адресатів листів та інших осіб, відомості про яких є в бібліографічних записах;
- передмовою від упорядників.

тегрованого галузевого інформаційного ресурсу в ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського” (науковий керівник – П. І. Рогова, канд. іст. наук., старший науковий співробітник, заслужений працівник культури України).

Покажчик розкриває науково-педагогічну, адміністративну та громадську діяльність Миколи Івановича Пирогова (1810–1881), ім'я якого тісно пов'язане з Україною. Ним написано ряд педагогічних праць, а саме: „Вопросы жизни”, „О публичных лекциях по педагогике”, „О предметах суждений и прений педагогических советов гимназий”, „Школа и жизнь”, „Университетский вопрос”, „О еврейском образовании”, в яких порушуються питання поліпшення навчання в школах і гімназіях, професійної підготовки вчителів, викладено вимоги єдиної загальнодоступної школи, зв'язку школи з життям, реформування університетів тощо.

Видання налічує 903 позиції – бібліографічні описи видань з II пол. XIX ст. до 2010 р.

При підготовці покажчика упорядникам довелося здійснити копітку пошукової роботи, оскільки під час публікації творів у хрестоматіях, збірниках не завжди зберігалися автентичні назви.

Для найбільш повного відображення праць М. І. Пирогова, літератури про його життя та діяльність до покажчика внесено бібліографічні записи з електронних каталогів Російської державної бібліотеки та Наукової бібліотеки Московського державного університету ім. М. Ломоносова, Наукової електронної бібліотеки eLIBRARY.RU.

Електронну версію біо-бібліографічного покажчика розміщено на веб-порталі ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського на сторінках інформаційно-бібліографічного ресурсу „Видатні педагоги України та світу” (http://www.library.edu-ua.net/scientific_information_work/suhomlynskiy/), в якому формується комплекс матеріалів – повнотекстових, бібліографічних, іконографічних тощо – про визначних та незаслужено забутих педагогів.

Прем'єр-міністр України **Микола Азаров** на засіданні Кабінету Міністрів зобов'язав усі міністерства та відомства відповідальніше готуватися до осінньо-зимового періоду, наголосивши, що всі об'єкти в усіх населених пунктах мають бути в стані стовідсоткової готовності.

10 жовтня 2012 р. Міністр освіти і науки, молоді та спорту **Дмитро Табачник** в он-лайн режимі провів селекторну нараду з питань готовності дошкільних, загальних середніх, професійно-технічних, вищих та позашкільних навчальних закладів України до початку опалювального сезону, у якому взяли участь заступник Міністра **Борис Жебровський**, керівники структурних підрозділів Міністерства та усіх регіональних органів управління освітою, які перебували в он-лайн зв'язку.

Д. Табачник під час наради зазначив: „За оперативною інформацією регіональних органів управління освітою станом на сьогодні повністю завершені ремонтні роботи в усіх дошкільних та загальноосвітніх навчальних закладах України. Кількість середніх шкіл, у яких проведено капітальний ремонт разом з новобудовами перевищує позначку у 2,5 тис. грн. <...> Також завершено підготовку котельень та систем опалення в усіх навчальних закладах України”.

Заступник Міністра освіти і науки, молоді та спорту **Борис Жебровський** в свою чергу також висловив побажання щодо невідкладного надання інформації керівниками навчальних закладів безпосередньо МОНмолодьспорту: „Важливо, щоб інформацію про аварії в системах опалювання ми отримували не з преси, а терміново й оперативно від вас”.

Управління
школою

УДК 37.014.6 : 005.6

Директор школи, ліцею, гімназії № 4 2012

**Наталія
ДОРОХОВА**

Начальник управління освіти виконавчого комітету Полтавської міської ради

52

ОСВІТНІЙ ПРОСТІР СТВОРЮЄМО РАЗОМ!

Щоб знати потреби освіти, потрібно тримати руку на пульсі її життя. Наявне, саме таке прагнення народило особливість співпраці управління освіти, навчальних закладів, батьківської громади Полтавщини з міською владою – особисту участь міського голови у навчально-виховному процесі.

Ключові слова: механізми співпраці, першочергові потреби, матеріальна база, інвестиції.

Полтавська земля... Батьківщина Котляревського та Гоголя, Короленка й Остроградського, в долі якої назавжди переплелися історія й сучасність, вірність традиціям і прагнення нового.

Сьогодні Полтава упевнено дивиться в майбутнє, адже у 52 школах і 54 дитячих садочках навчається понад 36 тисяч юних полтавців, які виховуються на історико-культурних традиціях рідного міста, примножуючи його славу та велич.

Надання якісних освітніх послуг для кожного мешканця міста, підготовка випускників, здатних до самореалізації, співпраця з органами місцевого самоврядування, громадою у вирішенні ключових питань розвитку освіти – пріоритети діяльності управління

освіти і навчальних закладів Полтави.

Освіта ХХІ сторіччя – суцільні виклики, які диктують необхідність постійного оновлення та вдосконалення, пошуку ефективних моделей, оптимальних шляхів і потужних ресурсів.

За останні 2 роки в Полтаві була створена саме така сучасна модель державно-громадської співпраці управління освіти, навчальних закладів міста з міською владою та місцевою громадою. Це дало змогу зробити реальні кроки у вирішенні найболючіших проблем освітньої галузі.

Який механізм співпраці?

Розуміючи, що профінансувати освітню галузь у повному обсязі відповідно до потреби немає можливості (в першу чергу кошти місцевого бюджету спрямовуються на виплату заробітної плати, оплату комунальних послуг, організацію харчування, проведення аварійних і капітальних ремонтів, фінансування програм, затверджених міською радою), міська влада спільно з управлін-

ням освіти залучають до співпраці громадські організації та небайдужих громадян міста. Найактивніше співпрацює з управлінням і навчальними закладами Громадське об'єднання „Наш дім – Полтава”.

Щоб вивчити першочергові потреби навчальних закладів та учасників навчально-виховного процесу, протягом кількох місяців робоча група у складі працівників управління освіти, заступника міського голови з питань гуманітарної сфери С. Порохні та міського голови О. Мамаєв відвідала всі школи міста. Безпосереднє спілкування з педагогами, учнями та батьками, часто неформальне, дало змогу визначити найбільш проблемні питання, а перебування в закладах — провести оцінку стану матеріальної та навчально-методичної бази. Ці зустрічі знайшли втілення у конкретних справах, які засвідчили розуміння міською владою напрямів розвитку освіти.

„ДІТИ ПОВИННІ ЗМАГАТИСЯ НЕ НА ВУЛИЦІ”

„Збагачуйте дітей інтелектуально й духовно, спонукайте їх до конкуренції у навчанні, спорті, творчості!” — ці слова міського голови співзвучні пріоритетам в освіті сьогодні.

Щороку для відзначення грошовими винагородами переможців предметних олімпіад, конкурсу-захисту учнівських науково-дослідницьких робіт МАН

Міський голова Олександр Мамаєв та заступник міського голови Світлана Порохня цікавляться харчуванням дітей

Міський голова серед медалістів 2012 р.

Найвагомішим досягненням стала комп'ютеризація: лише протягом 2011 року школи отримали 363 комп'ютери завдяки залученню міською владою спонсорів (і це за один рік, у той час як за 2007–2010 рр. — 339 комп'ютерів), 81 мультимедійний комплекс (65 — за рахунок місцевого бюджету на суму 509,2 тис. грн., 16 — за спонсорські кошти). Таким чином на кінець 2011/2012 н. р. в 47 комунальних ЗНЗ міста налічувалося 1441 сучасний комп'ютер, 119 мультимедійних проекторів (проти 35 у 2010 році!); рівень забезпеченості комп'ютерами зріс на 16 %, порівняно з 2010 роком. Не лишилося жодної школи, яка б не мала мультимедійного комплексу, а з урахуванням 14 навчальних комп'ютерних комплексів, отриманих у рамках Комплексної програми розвитку освітньої галузі області, в найбільших закладах стало по 2–3 комп'ютерні кабінети.

Повністю комп'ютеризовано дошкільні навчальні заклади: всі 50 ДНЗ міста комунальної форми власності (18 у листопаді 2011 року, 32 — у січні 2012) отримали комп'ютери за сприяння міської влади, 20 ДНЗ підключені до Інтернету, 5 мають власні веб-сайти.

ЗМІЦНИЛАСЯ МАТЕРІАЛЬНА БАЗА ШКІЛ І ДІТЯЧИХ САДОЧКІВ МІСТА

У 2011/2012 навчальному році за кошти місцевого бюджету придбано:

- 86 сучасних класних дошок;
- 98 швейних машин і 3 оверлоки;
- 2 шкільні автобуси, щоб підвозити дітей із віддалених районів міста до шкіл № 12 та № 24;
- 2,8 млн. грн. протягом 2011–2012 років було виділено для проведення ремонтних робіт у навчальних закладах (ремонт покрівель, туалетів, заміни вікон);
- понад 300 тис. грн. – на відкриття 9 додаткових груп у дошкільних навчальних закладах у 2011 році, понад 109 тис. грн. – на придбання меблів;
- закуплено офтальмологічне обладнання для спеціальної школи № 40 (понад 40 тис. грн.);
- із січня 2012 року збільшено видатки на організацію харчування у м. Полтаві: для вихованців ДНЗ, учнів 1-4 класів та пільгових категорій – на 2 гривні, а це понад 20 тисяч дітей;
- побудовано пандуси до спеціальної школи № 39 та Полтавської загальноосвітньої школи І-ІІІ ступенів № 19, на базі якої запроваджено інклюзивне навчання. Якщо раніше діти із ДЦП зі збереженим інтелектом змушені були навчатися індивідуально вдома, то з 2011/2012 навчального року вони мають можливість сидіти за шкільною партою, вільно спілкуватися з однолітками; у школі, крім пандуса, облаштовано санітарну та розвантажувальну кімнату, на черзі – будівництво ліфта і розширення мережі інклюзивних класів; це значний крок у подальшому впровадженні інклюзивної освіти в місті (ще 4 заклади включені до експерименту Всеукраїнського фонду „Крок за кроком” (ЗШ №№ 18, 34, СНВК №№ 26, 45) 2008–2013 років). Таким чином діяльність управління освіти щодо забезпечення якісної освіти дітям із особливими потребами набула підтримки в органах місцевого самоврядування.

За сприяння ГО „Наш дім – Полтава”:

- придбано обладнання для сенсорних кімнат: у спеціальну школу № 39 – на 80 тис. грн., у дошкільний навчальний заклад компенсуючого типу № 78 (для дітей із порушеннями опорно-рухового апарату) – близько 40 тис. грн.;
- для спеціалізованої школи № 29 із поглибленим вивченням англійської мови – лінгфонний кабінет (20 тис. грн.);
- для ЗШ № 36 (закладу в листопаді 2011 року виповнилося 275 років!) – муфельну піч для виробів із глини;
- відкрито лише цього року 30 дитячих майданчиків для найменших полтавців;
- ДНЗ комбінованого типу № 77 для дітей зі зниженим зором отримали нове офтальмологічне обладнання на 50 тис. грн.;
- за спонсорські кошти для 16-ти ЗНЗ закуплені комплекти парт і стільців із регулюванням висоти, з метою збереження здоров'я дітей (близько 200 тис. грн.).

Зміцнення матеріальної бази навчальних закладів, її постійне оновлення, над яким працюють управління освіти, навчальні заклади спільно з міською владою, має на меті створення комфортного та сучасного навчального середовища для дітей, у якому б вони могли повною мірою реалізувати свої здібності.

та педагогів, які їх підготували, виділяються кошти в рамках Міської програми роботи з обдарованими дітьми та молоддю на 2011–2015 роки (50 тис. грн.).

Починаючи з 2011 року в Полтаві з'явилася традиція відзначення найкращих учнів, вихованців поза-шкільних навчальних закладів і їхніх наставників 4-денними екскурсійними поїздками до Севастополя, Ялти та Міжнародного дитячого центру „Артек”. Лише в червні 2012 року понад 500 школярів з учителями здійснили захоплюючі подорожі чудовими комфортабельними автобусами громадського об'єднання „Наш дім – Полтава”.

Таку оригінальну нагороду отримали переможці започаткованого 2012 року конкурсу на кращого учня та педагога навчального закладу і переможці моніторингу математичної освіти, проведеного в квітні 2012 року.

Екскурсії стали ще однією формою оздоровлення, яка робить відпочинок особливим, насиченим і неповторним. Якщо за 2011–2012 роки з місцевого бюджету для функціонування 41 при-шкільного табору (понад 2800 дітей щороку) виділено понад 1млн. 110 тис. грн., на оздоровлення близько 2 тис. дітей у позаміському дитячому закладі оздоровлення і відпочинку „Супутник” за 2 роки – понад 2 млн. 82 тис. грн., – то екскурсії визначними місцями України, організовані Громадським об'єднанням

„Наш дім – Полтава” протягом 2011–2012 років, здійснили більше 8 тисяч школярів – до м. Харкова (із відвідуванням планетарію, аквапарку), 3 тисячі – до м. Києва. Практично кожен учень, який проявив себе у навчанні, мистецтві чи спорті, хоча б раз побував на одній із таких екскурсій. Вони справді набули масового характеру, як і спортивні заходи.

Яскравим прикладом співпраці управління освіти, управління у справах сім'ї, молоді та спорту та ГО „Наш дім – Полтава” стала VI міська дитяча спартакіада на призи громадської організації. У 2011/2012 навчальному році у ній змагалися понад 8 тис. учнів у 29-ти видах спорту, і кожен учасник отримав грошову винагороду.

Учні ЗШ № 10, учасники футбольної команди, здійснили подорож на Донбас-Арену та відвідали матч „Дніпро”-„Шахтар”. У цьому їм посприяд міський голова. У результаті юні спортсмени – автори відеоролика до Євро-2012 вибороли II місце у Всеукраїнському конкурсі „Живи здорово!”

Завдяки підтримці мера м. Полтави та Громадського об'єднання вихованці творчих колективів Полтавського палацу дитячої та юнацької творчості, одного з найбільших позашкільних закладів України, („Акцент” і „Барвінок”) здобули перемоги на міжнародних фестивалях у Болгарії, Чехії, Словаччині, а полтавські освітяни до-

Мер Олександр Мамай вручає сертифікат на квартиру нашому герою проекту „Педагоги-новатори в Україні” Івану Гончаренку

„ПІДТРИМКА ВЧИТЕЛЯ – ІНВЕСТИЦІЇ В МАЙБУТНЄ”

Розуміючи реалії життя, управління освіти особливу увагу приділяє пошуку шляхів збереження кадрового потенціалу, підвищення престижності педагогічної професії, соціального захисту вчителя, поліпшення матеріального становища освітян. І ці питання вирішуються спільними зусиллями управління освіти, влади і громади:

- понад 2 млн. грн. було спрямовано з місцевого бюджету на отримання кожним працівником освіти матеріальної допомоги в розмірі 300 грн. у переддень професійного свята; 5 кращих педагогів міста нагороджені щорічною премією міського голови;
- за сприяння міського голови 7 педагогів отримали значну матеріальну допомогу (по 2 тис. грн.), учитель ЗНЗ № 2 О. Кривич – машину, 8 освітян стали володарями сертифікатів на квартири, і серед них – директор Полтавської ЗОШ № 13 Іван Гончаренко, широко відомий в Україні як педагог-новатор*, автор оригінальної системи використання Інтернету в навчальних цілях, створення шкільного Інтернет-простору. Приємно, що міська влада гідно відзначила багаторічну творчу працю людини, завдяки якій освіта міста є в авангарді сучасних інформаційних технологій.

Редакція щиро вітає Івана Дмитровича з отриманням сертифікату на довгоочікувану квартиру, а також з родинним святом – він у вересні цього року вчетверте став дідусем!

Іван Дмитрович Гончаренко – автор 6-ої сторінки Всеукраїнського проекту НАПН „Педагоги-новатори в Україні”, з його винаходами наші читачі мають можливість постійно знайомитися за публікаціями педагога в нашому журналі, серед яких:

Поліфункціональна діяльність директора сучасного навчального закладу в умовах інноваційних перетворень // Директор школи, ліцею, гімназії. – 2010. – № 2.

Діяльність директора в сучасному навчальному закладі в умовах інноваційних перетворень // Директор школи, ліцею, гімназії. – 2012. – № 3.

Вручення медалей

Олександр Мамай та Наталія Дорохова на Святі першокласників

„ДАЙ РУКУ, ПЕРШОКЛАСНИКУ!”

Всеукраїнська акція „Дай руку, першокласнику!” в Полтаві має конкретне наповнення. Напередодні 1 Вересня 2,8 тис. першокласників отримали повні канцелярські набори (вагому підтримку в підготовці до школи!) на Святі першокласників, яке цьогогоріч проходило в оновленому форматі в Палаці дозвілля „Листопад” протягом кількох днів, аби всі першокласники та їхні батьки могли відвідати святкову програму.

Наталія Дорохова **Образовательное пространство создаем вместе!**

Чтоб знать потребности образования, нужно держать руку на пульсе ее жизни. Наверно, именно такое стремление родило особенность сотрудничества управления образования, учебных заведений, родительской общины Полтавщины с городской властью – личное участие городского председателя в учебно-воспитательном процессе.

Ключевые слова: механизмы сотрудничества, первоочередные потребности, материальная база, инвестиции.

Natalia Dorokhova **Create Education Space Together!**

In order to know education needs one should constantly keep an eye on it. Maybe it was the reason for beginning a unique kind of cooperation between the Poltava regional education department, education institutions, and parents' community with local authorities. It was due to the personal participation of the head of city council in the education process.

Key Words: cooperation mechanisms, priority needs, material base, investments.

лучилися до Всеукраїнської регіональної естафети педагогічних інновацій: 14 березня Полтава приймала м. Лубни, а 5 квітня делегація нашого міста відвідала Кременчук. Освітні горизонти розширюються.

„УРОК – ТЕЖ СПІЛЬНА СПРАВА”

Щоб знати потреби освіти, потрібно тримати руку на пульсі її життя. Напевне, саме таке прагнення народило ще одну особливість співпраці управління освіти, навчальних закладів, батьківської громади з міською владою – особисту участь міського голови у навчально-виховному процесі. Олександр Федорович відвідує уроки, спілкується зі школярами, батьками, навіть куштує страви в шкільних їдальнях. Поява міського голови в коридорах шкіл викликає шире захоплення та повагу, адже вона промовисто говорить про справжню батьківську турботу і підтримку, невідірваний інтерес до школи, в якій виховується майбутнє нашого міста, нашої держави.

Яким воно буде – залежить від спільних зусиль не тільки управління освіти, керівників навчальних закладів, але й від доброї волі небайдужих до проблем освіти людей, і якщо серед них міський голова, – це майбутнє буде успішним і щасливим. У Полтаві в цьому не сумніваються!

ТЕОРЕТИКО-ПРИКЛАДНА МОДЕЛЬ ФОРМУВАННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ КЕРІВНИКА ЗНЗ

У статті представлена теоретико-прикладна модель формування педагогічної культури керівника загальноосвітнього навчального закладу, що презентована як система, до складу якої входять логічно взаємопов'язані та взаємозумовлені складові: сутність педагогічної культури, мета, завдання, теоретико-методологічні засади та організаційно-прикладні заходи, досвід і очікувані результати.

Ключові слова: теоретико-прикладна модель, формування педагогічної культури, засади, організаційно-прикладні заходи, наукові підходи, умови і чинники формування, культурологічний менеджмент, управлінська діяльність.

Модернізація освіти України, інноваційний розвиток загальноосвітнього навчального закладу неможливий без високого рівня педагогічної культури керівників усіх рівнів і керівників ЗНЗ, зокрема, формування і розвитку професійно важливих управлінських і особистісних якостей керівника ЗНЗ, його здатності реалізувати культурологічний підхід у своїй управлінській діяльності.

Нами було проведено дослідження стану сформованості рівнів педагогічної культури керівників-учасників різних науково-методичних заходів, які проводилися з АКШУ спільно з НАПН України та ОІППО. Усі респонденти, які взяли участь у дослідженні, однозначно підтверджували вплив рівня педагогічної

культури керівника ЗНЗ на ефективність його управлінської діяльності та необхідність формування високого рівня педагогічної культури.

На питання, які форми роботи з керівниками ЗНЗ впливають на формування його педагогічної культури учасники дослідження на перше місце поставили участь у семінарах-тренінгах та обмін досвідом – 70 %, на другому місці – курси підвищення кваліфікації (50 %), на третьому місці в цьому питанні опинилася самоосвіта та використання ІКТ – по 30 %. Також сюди увійшли: підготовка виступів і презентацій – 20 %, культура середовища, робота методичних об'єднань та робота з фаховою літературою – по 10 %.

Управління
школою

УДК 37.07 :
005.95 : 008

**Олена
ОНАЦЬ**

Директор спеціалізованої школи № 41 імені З. К. Слюсаренка м. Києва, кандидат педагогічних наук, заслужений учитель України, президент Асоціації керівників шкіл України

Директор школи, ліцею, гімназії № 42012

Щодо впливу форм роботи шляхом самоосвіти на формування педагогічної культури, переважна більшість респондентів у якості найефективніших обрали вивчення інноваційного досвіду – 90 %. Опрацювання фахової літератури, участь у семінарах-тренінгах, обмін досвідом – отримали по 70 %, підготовка виступів і презентацій – 60 %.

Щодо основних якостей керівника, то необхідність наявності високих морально-етичних та особистих якостей відзначили до 70 % респондентів; самокритичність та почуття гумору, педагогічний такт, довіру до підлеглих – 60 %. Власний рівень сформованості педагогічної культури керівники визначали так: високий – 50 %; достатній – 30 %, середній – 20 %, що свідчить про необхідність розробки теоретичних основ та конкретних сучасних організаційно-педагогічних заходів з метою формування педагогічної культури керівника ЗНЗ та посилення уваги до загальнокультурної складової його підготовки

і самоосвіти, що, на нашу думку, позитивно впливатиме на рівень управлінської діяльності керівника ЗНЗ і забезпечить мотивацію професійної діяльності.

Мета статті: представити розроблену теоретико-прикладну модель формування педагогічної культури керівника ЗНЗ.

Модель педагогічної культури керівника ЗНЗ – це закріплений документально образ керівника-спеціаліста, яким він повинен бути у певний період професійної діяльності та засоби його формування [10, 13]. У процесі моделювання для нас було важливим визначити структуру педагогічної культури керівника ЗНЗ та її складники з урахуванням сучасних умов функціонування системи освіти, низку наукових підходів і гуманістичної парадигми освіти, вимоги до управлінських якостей керівника ЗНЗ.

Є. В. Бондаревська розглядає **педагогічну культуру** у різних планах: соціально-педагогічному, де вона представлена у якості засобу педагогізації оточуючого середовища, носіями та творцями якого є вчителі, батьки, педагогічні співтовариства; як сутнісну характеристику середовища, устрою життя, особливостей педагогічної системи; в індивідуально-особистісному плані – як прояв сутнісних властивостей особистості, професійної діяльності та спілкування вчителя. У структуру педагогічної культури Є. В. Бондаревська включає різні рівні: соціально-педагогічний, науково-педагогічний, професійно-педагогічний, особистісний. Дослідниця стверджує, що педагогічну культуру можна досліджувати: як систему цінностей регуляторів педагогічної діяльності (аксіологічний підхід); як передумову, мету, спосіб, інструмент педагогічної діяльності, рівень самореалізації в ній, її результат та критерії оцінки (діяльнісний підхід); як концентроване вираження особистості педагога (особистісний підхід) [4].

Наукові засади щодо підвищення кваліфікації і підготовки керівників шкіл, моделювання їх управлінської діяльності висвітлені у працях В. І. Бондаря, Л. І. Даниленко, В. І. Маслової, Л. М. Калініної, В. К. Мельник, В. С. Пікельної [5, 17, 13, 9, 17]; системно-структурний підхід до проблеми особистості, теоретичні положення, пов'язані з концепцією єдності діяльності і психіки відображені в дослідженнях Б. Г. Ананьєва, А. Бжезінської, Л. С. Виготського, П. Я. Гальперіна, Д. Едера, Д. Маєрса, Л. М. Карамушки, Є. А. Климова, Н. Л. Коломінського, А. К. Маркової, А. Маслоу, Н. А. Побірченко та ін. [5, 6, 8, 10, 11, 12, 15]. Сутність педагогічної культури, її компоненти та окремі аспекти розглядалися в науковому доробку А. В. Барабанщикова, Є. В. Бондаревської, В. С. Болгаріної, В. Л. Беніна, М. В. Богуславського, Н. І. Макаревої, Г. В. Мухаметзянової, Р. А. Нізамова, В. О. Сухомлинського та ін. [1, 2, 4, 7, 18].

Основні підходи до конструювання моделей фахівців висвітлені у працях В. Маслової, В. Пікельної, О. Онаць, Г. Федорова [13, 15, 17, 19].

І. Є. Відт вважає, що артефактом педагогічної культури стає соціально-педагогічний ідеал як штучно створена модель особистості, яка успішно реалізує себе у конкретних соціокультурних умовах. Педагогічна культура – це програма соціального наслідування, яка історично розвивається і включає в себе соціально-педагогічний ідеал; адекватні йому форми, методи його досягнення; суб'єкти педагогічної культури, що структуровані у певний педагогічний простір [7].

Спіраючись на аналіз різних авторських структур педагогічної культури за результатами досліджень учених і практиків у процесі роботи, нами розроблена теоретико-прикладна модель формування педагогічної культури керівника ЗНЗ, яка презентована нами як система з логічно взаємопов'язаними та взаємозумовленими складовими: визначення сутності педагогічної культури, мета розробки моделі, завдання, теоретико-методологічні засади, організаційно-прикладні заходи, критерії, досвід та очікувані результати.

У моделі нами визначено також закономірності формування педагогічної культури керівника ЗНЗ. Згідно з дослідженнями Б. Г. Ананьєва „людина у своєму розвитку проходить шлях від індивіда, як носія психофізіологічних якостей, до особистості, як носія психосоціальних якостей, і до суб'єкта діяльності, як носія когнітивних якос-

ПРОВІДНИМИ НАУКОВИМИ ПІДХОДАМИ для розуміння педагогічної культури було обрано: акмеологічний, особистісний та індивідуально-діяльнісний.

Таким чином, **керівник ЗНЗ** – це педагог, який має відповідну освіту і певний педагогічний досвід, проявив свої здібності та відповідні організаторські якості, і тому був призначений на посаду керівника. Це успішний лідер і менеджер на вершині практичного досвіду і розвитку. Саме *акмеологічний підхід* дозволяє вивчити професіоналізм як вищий ступінь розвитку особистості (філософський, психологічний, педагогічний напрями) у період її найвищої професійної зрілості.

Особистісний підхід – це концептуальне вираження особистості керівника, виявлення актуальних якостей його як суб'єкта міжособистісних стосунків в управлінській діяльності, просування за індивідуальною траєкторією професійного розвитку та підвищення рівня сформованості педагогічної культури.

Діяльнісно-індивідуальний підхід – це дослідження сутності, засобів та індивідуальних способів управлінської діяльності керівника ЗНЗ, що забезпечують визначення цінностей, на які орієнтується педагогіка і менеджмент, виявлення активності у різних видах діяльності (суспільній, творчій, управлінській, пізнавальній, комунікативній, організаційній). Це способи, інструментарії управління діяльністю та рівень самореалізації у ній (її результати, критерії, оцінки).

ПРОВІДНИМИ ПРИНЦИПАМИ формування педагогічної культури нами обрано:

Принцип гуманізації (людина є метою, а не засобом спілкування й розвитку), що передбачає повагу до людини та довіру до неї. Особистісний аспект передбачає і національно-індивідуальну детермінацію суб'єктів спілкування, підтримку ініціативи і творчості працівників.

Принцип демократичності виражає відкритість і прозорість усього управлінського циклу й забезпечує можливість для ініціатив та самореалізації як керівника ЗНЗ, так і педколективу.

Принцип людиноцентризму зумовлює характеристику відносин суб'єктів НВП, спрямованість управлінських впливів, змісту і способів управлінської діяльності керівника ЗНЗ, виявів його педагогічної культури.

Принцип проектування полегшує створення ситуацій, в яких керівник ЗНЗ, застосовуючи наявний досвід, знайде новий метод чи спосіб їх вирішення, проектуватиме майбутнє, власне професійне зростання та підвищення рівня педагогічної культури.

Принцип персоніфікованості – це стратегія формування педагогічної культури, розробка персональної траєкторії формування педагогічної культури для кожного керівника ЗНЗ, наявність певного рівня педагогічної культури, психолого-педагогічної компетентності, життєвого і соціального досвіду.

Принцип інтегративної узгодженості – це визначення на кожному етапі діяльності рівня сформованості педагогічної культури керівника ЗНЗ і знаходження оптимальних шляхів їх подальшого розвитку.

Принцип культуровідповідності, що ґрунтується на безлічі інших принципів і положень (мова йде про розуміння культури як сфери самоцінності людини).

Згідно з цими принципами формування педагогічної культури керівника ЗНЗ розглядається як процес руху від нижчого до вищого, в результаті чого відбувається зміна якості управлінської діяльності, підвищується рівень сформованості педагогічної культури та відбувається перехід до нового прогресивнішого.

тей” [3]. Тому напрями розвитку в кожної людини: соціальний і діяльнісний. Педагогічна культура є, з одного боку, соціальним утворенням, а з іншого – результатом професійної діяльності керівника ЗНЗ.

Нами було визначено такі закономірності формування педагогічної культури керівника ЗНЗ, як: відповідність мети формування педагогічної культури керівника ЗНЗ соціальним та суспільним вимогам; мотивація і трансформація кількісних змін в особистісних і професійних твореннях у нову якість; прямий вплив оточуючого середовища на зміст і структуру педагогічної культури керівника ЗНЗ; залежність ефективності розвитку від ступеня його ресурсного забезпечення; визначення цінності результатів процесу формування педагогічної культури його соціальною значимістю. Визначені закономірності діють у певному „полі формування”, яке утворюють умови і чинники формування педагогічної культури. Під умовами у процесі дослідження розумілися такі обставини, за якими відбувається формування педагогічної культури і залежить результат цього процесу.

Зовнішні умови – це параметри макросередовища, які об’єктивно детермінують певний процес, освітню політику, її регіоналізацію та соціальні процеси в суспільстві. *Внутрішні* – це параметри мікросередовища, які впливають на ефективність формування педагогічної культури керівника ЗНЗ: це адміністративні, економічні ресурси та психолого-педагогічний клімат навчального закладу. *Об’єктивні* існують незалежно від предмета, на який впливають. Це психофізичні здібності людини. *Суб’єктивні* – це умови, які притаманні лише цьому предмету. *Субрегіональні* – нормативно-правові умови, що детермінують діяльність керівника. *Соціально-педагогічні та організаційні*, визначають зовнішні зв’язки і допомогу. *Індивідуальні* – побутові та морально-психологічні – забезпечують рівень соціальної захи-

щеності та психологічний комфорт керівника.

Умови і чинники взаємопов’язані. Сформований рівень педагогічної культури керівника ЗНЗ, співвідношення в ньому професійного та особистісного рівня педагогічної культури визначають як базовий у залежності від ступеня його сформованості. Зміст науково-методичного супроводу формування педагогічної культури керівника ЗНЗ полягає в налагодженні і підтриманні внутрішніх позитивних, зовнішніх сприятливих умов для формування педагогічної культури керівника ЗНЗ (забезпечення інтеграції цілеспрямованого та опосередкованого впливів соціально-педагогічного оточення); підсиленні дії чинників, які забезпечують формування (використання мотивації та стимулювання) і послабленні дії чинників, які цьому перешкоджають (підвищення статусу керівників ЗНЗ (адміністратор школи) у педагогічному колективі та у регіоні (серед управлінців та громадськості); створенні за рахунок залучених ресурсів і установ науково-інформаційного та науково-методичного поля розвитку й інноваційно-освітнього (соціокультурного) середовища з метою підвищення рівня сформованості педагогічної культури керівників шкіл та їх заступників, забезпечення позитивного мікроклімату в педагогічному середовищі.

У педагогічній науці розрізняють зовнішні та внутрішні, об’єктивні й суб’єктивні, загальні, місцеві та індивідуальні умови. До *зовнішніх умов* нами віднесено такі параметри макросередовища, які об’єктивно детермінують певний процес, до *внутрішніх* – параметри мікросередовища, які впливають на ефективність цього процесу. Аналіз педагогічної спадщини та результатів експериментального дослідження дали змогу до зовнішніх умов розвитку педагогічної культури віднести державну освітню політику, її регіональну реалізацію та соціальні процеси, що відбуваються в суспільстві; до внутрішніх –

адміністративні й економічні ресурси та психоемоційний клімат у колективі, який очолює керівник ЗНЗ. До об'єктивних умов формування педагогічної культури віднесено психофізичні якості і природні здібності, до суб'єктивних – рівні сформованості педагогічної культури керівника ЗНЗ. До субрегіональних умов віднесено нормативно-правові, які детермінують діяльність керівника у закладі; до індивідуальних – набутки та морально-психологічні якості, які забезпечують рівень соціальної захищеності та психологічного комфорту керівника.

Чинники формування педагогічної культури є результатом значної кількості передумов. Аналіз наукової літератури надає підстави для виокремлення сприятливих і несприятливих, індивідуальних і групових, підтримуючих та послаблюючих чинників. До чинників формування педагогічної культури, як сукупності об'єктів і суб'єктів, які впливають на формування педагогічної культури ми відносимо: *сприятливі* – які сприяють; *несприятливі* – які не сприяють, заважають; *індивідуальні* – які стосуються кожної конкретної особи керівника, і допомагають у досягненні індивідуального професійного успіху; *групові чинники* визначають взаємини, особливості організації управління у ЗНЗ, сприятливий мікроклімат у колективі, стиль роботи команди управління ЗНЗ; *підтримуючі* – енергетичні ресурси, вимоги соціально-професійного середовища, набуття досвіду, підтримка керівництва тощо; *послаблюючі* – зниження працездатності через здоров'я, дефіцит професійного спілкування, нестачу мотивації; зовнішні – економічні, соціокультурні, політичні, інформаційні тощо.

Моделювання – створення об'єкта, що відображає кінцеву мету управлінської діяльності керівника ЗНЗ та формування його педагогічної культури. *До провідних методів формування педагогічної культури керівника ЗНЗ нами віднесено такі:*

- *метод „важкої мети”* – подолання

об'єктивних труднощів, формування особистої відповідальності за проміжні і кінцеві результати, постійний пошук інноваційних шляхів розвитку ЗНЗ, технологій управління;

- *метод „вільного вибору”* – створення альтернативи розвитку аргументованої стратегії розвитку, добору форм і методів способів реалізації поставлених завдань;
- *метод „випередження”* – прискорення розвитку сильних рис і якостей особистості, створення ініціативних творчих груп, робота з обдарованими учнями, створення класів прискореного навчання;
- *метод самоаналізу* – рефлексія вчинків і ставлень стосовно сенсу і способів вирішення управлінських ситуацій, пошуку ефективних шляхів вирішення проблем, бачення себе очима інших;
- *метод колективної творчості* – розвиток умінь працювати в команді, створювати команди.

Ефективність формування педагогічної культури керівника ЗНЗ залежить від оптимального добору форм та провідних нестандартних методів.

Частина керівників ЗНЗ (директори, заступники) навчалися чи навчаються в магістратурі чи у Школі резерву. Усі ці форми освіти найбільше впливають на зростання рівнів сформованості педагогічної культури керівника ЗНЗ.

Особлива роль відводиться, як показує дослідження, громадським освітнім організаціям. Однією з таких є Асоціація керівників шкіл України (АКШУ), основна мета діяльності якої – сприяння розбудові освіти в Україні, підвищення професійного рівня в управлінні ЗНЗ. Усі заходи, які проводяться АКШУ, мають вплив на підвищення рівня педагогічної культури керівників ЗНЗ і це підтвердило наше дослідження.

Провідною формою розвитку педагогічної культури є культурологічний менеджмент та самоменеджмент. Менеджмент педагогічної культури –

це свідомий цілеспрямоване формування педагогічної культури, яке забезпечує чіткість, визначеність і стабільність. Культура школи є практикою менеджменту, безпосереднім матеріалом, у якому здійснюється формування необхідних умінь, навичок, реакцій, поведінки, стилю управління.

Культурологічний менеджмент і самоменеджмент вимагає від управлінської діяльності керівника ЗНЗ і педагогічної діяльності учителів повернення до гуманістичних традицій у педагогічній культурі, оволодіння новим педагогічним мисленням, новою виховною практикою, творчим пошуком демократизації і гуманізації сучасної школи, тобто повернення навчального закладу в контекст культури, адже вона і є середовищем для плекання особистості і вчителя, і учня, і керівника. Створення системи безперервної освіти, сприятиме відродженню нації.

Науково-методичне забезпечення процесу формування педагогічної культури та підвищення рівнів її сформованості буде ефективним за умови встановлення блочної системи: *діагностичний блок* – розробка і використання програм та методик вивчення педагогічної культури вчителя, батьків, керівника школи; *блок управлінських і педагогічних інновацій* – обґрунтування, розробка і запровадження нового змісту навчання і виховання, форм його організації, інноваційних форм роботи з персоналом закладу, самоосвіти керівника тощо; *блок організації експериментальної роботи* дозволить розробляти проблематику закладу, вибір фахівців для її виконання, їх вільне самовиявлення в експериментальному пошуку, індивідуальні дослідницькі програми і т. д.; *блок практичної психологічної допомоги* сприятиме вивченню запитів, наданню і отриманню індивідуальної допомоги в удосконаленні й оновленні управлінських знань і вмінь, досвіду, оволодіння новими формами навчання колективу; *сис-*

тема взаємодії з громадськістю та блок матеріально-технічної бази дозволить реалізувати інноваційні процеси.

У теоретико-прикладній моделі нами окреслені критерії для визначення рівнів сформованості педагогічної культури, за якими виявлено наявність: психолого-педагогічної компетентності (знаннєвий компонент педагогічної культури); індивідуального стилю поведінки керівника ЗНЗ (образ – „Я-культура”); розвитку та самореалізації інноваційного управлінського потенціалу (діяльнісно-культурологічний підхід). Названі критерії характеризуються через такі параметри: володіння професійними знаннями, вміннями і навичками, які взаємодіють з педагогічною культурою; адекватне використання життєвого досвіду в набутті педагогічної культури та спілкуванні з колегами; дотримання педагогічної культури у процесі прийняття управлінських рішень; організаційно виправдані вияви впевненості і відповідальності за успішне вирішення управлінських задач; здатність до емоційно-вольової саморегуляції в дотриманні норм педагогічної культури; готовність до змін та самореалізації управлінського потенціалу в педагогічній культурі.

Нами окреслено такі **рівні сформованості педагогічної культури:**

- **високий (індивідуально-творчий) рівень:** керівник здійснює науковий підхід, створює інноваційну школу; він мобільний, упевнений, володіє презентаційними вміннями і політичними прийомами; творча позиція й індивідуальність виражені яскраво; гуманна педагогічна позиція поєднується з творчим ставленням до управлінської діяльності; гармонійна людина; він сам створює авторські концепції, проекти, методику, технології; креативний; має індивідуальний стиль;
- **достатній (професійно-творчий) рівень:** керівник-професіонал; творча особистість виражена менш

яскраво; досягає хороших результатів у роботі, працює професійно, шукає творчі шляхи вирішення проблем, має стійку потребу у професійному зростанні. Однак його творчість зводиться до функцій „покращення”, „удосконалення”, а не створення нових зразків; самореалізується як професіонал, а не як цілісна людина;

- **середній – трансформаційно-масовий (професійно-репродуктивний) рівень:** керівник виконує обов'язки відповідно до функціоналу, не веде творчих пошуків, не відчуває потреби у професійному зростанні, не має достатньої управлінської підготовки, недостатньо володіє методологією і технологіями управління; інертний; не підтримує інновацій творчих вчителів; основний девіз – „не виділятися”.

Важливим у розробленій нами моделі є також врахування соціально-культурного досвіду, якого набуває керівник у процесі своєї професійної діяльності та формуванні педагогічної культури. Ми вважаємо, що це практично-операційний досвід в управлінській діяльності керівника ЗНЗ; ціннісно-лідерський та пізнавально-рефлексійний.

У теоретико-прикладній моделі формування педагогічної культури керівника ЗНЗ передбачені такі очікувані результати: розвиток теорії і практики формування педагогічної культури керівника ЗНЗ, забезпечення мотивації успішних впливів педагогічної культури, зростання рівня педагогічної культури керівника ЗНЗ; підтримка у прагненні до розвитку педагогічної культури; забезпечення актуального та потенційного рівня розвитку педагогічної культури.

Подальший розвиток теорії і практики формування педагогічної культури керівника ЗНЗ – це створення цілісного культурного середовища, в якому забезпечується успішний професійний та загальнокультурний розвиток кожного учасника навчально-виховного процесу.

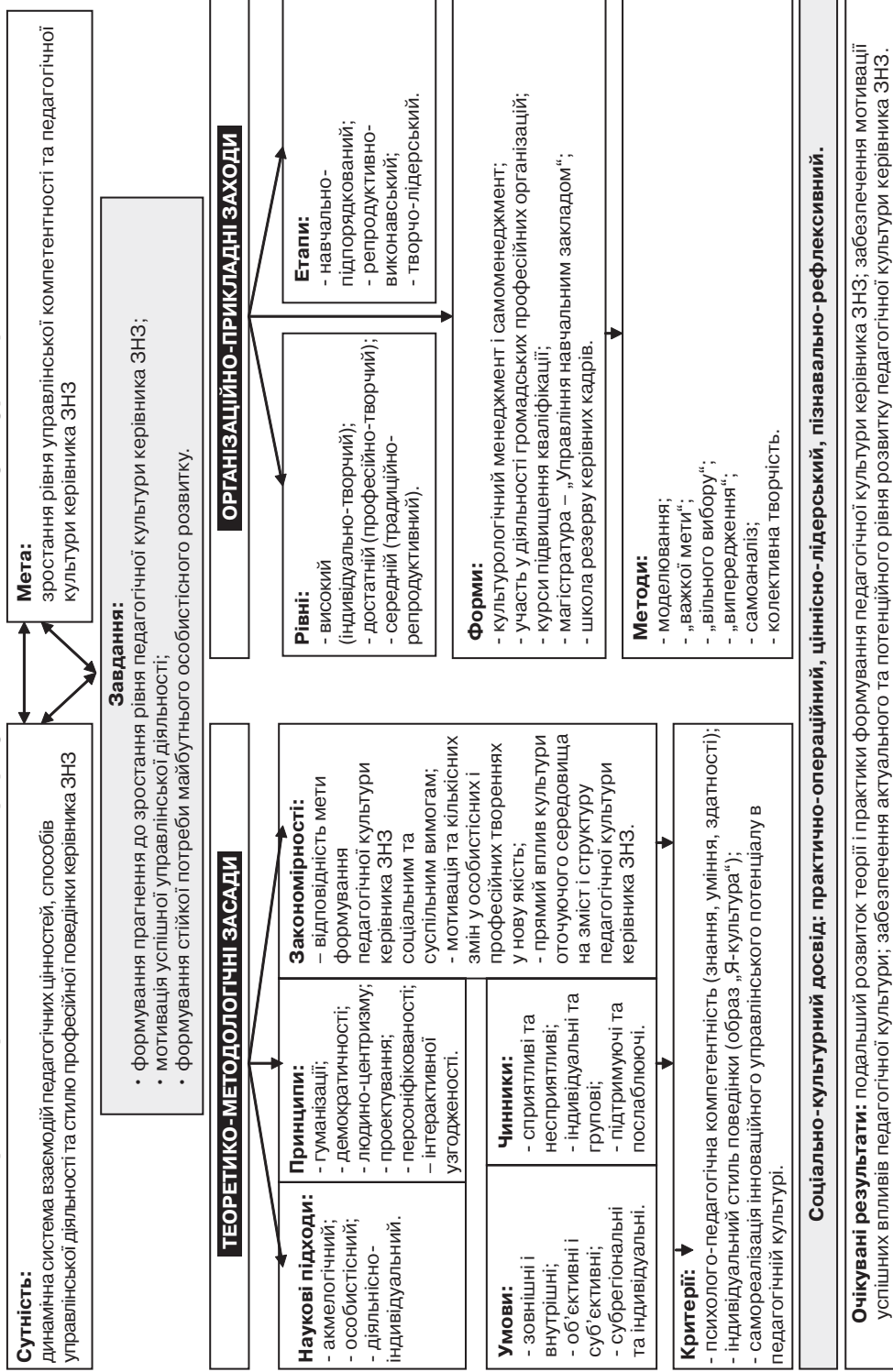
Забезпечення мотивації ефективної управлінської діяльності – це цілеспрямований вплив на управління діяльністю керівника ЗНЗ (і самовплив) з метою підтримання нових ціннісних орієнтацій та інтересів, використання мотиваторів (факторів): комфортні умови роботи; можливість професійного зростання; відчуття причетності до загальної справи; отримання винагороди тощо.

Підвищення рівня педагогічної культури керівника, забезпечення актуального та потенційного її розвитку виявляється у:

- гуманістичній поведінці керівника при прийнятті управлінських рішень;
- вихованні особистості гуманістичного типу;
- психолого-педагогічній компетентності й розвиненому управлінському мисленні, здатності вирішувати проблеми з позиції вчителя, учня, батька;
- розвитку механізмів передачі та педагогічної культури;
- здатності до творчої діяльності, спрямованості на створення авторських проектів, реалізацію місії школи і свого бачення стратегії її розвитку;
- креативності, самореалізації інноваційного управлінського потенціалу в педагогічній культурі;
- культурі професійної поведінки, рефлексії, способах саморегулювання і саморозвитку.

Отже, формування педагогічної культури покликане сприяти професійному зростанню керівника ЗНЗ, розвитку його здібностей здійснювати управлінську діяльність на демократичних та гуманістичних засадах з метою реалізації освітньої політики держави і відчувати себе членом громади, забезпечувати розвиток і самореалізацію кожної особистості, залучати до управління школою широкий загал педагогічної громадськості, батьків, учнів, громадські організа-

Теоретико-прикладна модель формування педагогічної культури керівника ЗНЗ

ції, представників різних структур. Модель призначена також для самоосвіти керівників ЗНЗ і підвищення рівня їхньої загальної й управлінської культури.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Барабаншиков А.В., Муцинов С.С., Педагогічна культура. – Рига: РВВПУ. – 1982.
2. Бенин В. Л. Сущность понятия «педагогическая культура» // Понятийный аппарат педагогики. Екатеринбург, 1996.
3. Бондаревская Е. В., Педагогическая культура как общественная и личная ценность // Педагогика. – 1999. – № 3. – С. 38.
4. Бондарь В. И. Управленческая деятельность директора школы: дидактический аспект: Монография. – К., 1997. – 156 с.
5. Виговська О. І. Науково-технологічний супровід особистісно-орієнтованої освіти: авторська концепція // Директор школи, ліцею, гімназії. – 2000. – № 5-6. – С. 93-97.
6. Выготский Л. С. Педагогическая психология. / Под. ред. В. В. Давыдова. – М.: Педагогика, 1991. – 479 с.
7. Видт И. Е. Педагогическая культура: становление, содержание и смыслы // Педагогика. – № 3. – 2002.
8. Едер Д. Лідерство та мотивація. Практика і керування. // ред. Д. Стюард. – Варшава. – 1994.
9. Калініна Л. М. Професіограма українського директора школи // Директор школи. – 2001. – № 3. – С.13–15.
10. Карамушка Л. М. Психологія управління : Навч. посібник. – К. : Міленіум, 2003. – 344 с.
11. Коломінський Н. Л. Психологія менеджменту в освіті: Соціально-психологічний аспект : Монографія. – К., 2000. – 286 с.
12. Маркова А. К. Психологический анализ профессиональной компетентности учителя // Советская педагогика. – 1990. – № 8. – С. 82–88.
13. Маслов В. І. Психологічна основа моделі компетентності директора школи // Директор школи, ліцею, гімназії. – 2003. – № 1. – С. 12.
14. Онаць О. М. Теоретико-прикладна модель формування педагогічної культури керівника ЗНЗ / Анотовані результати науково-дослідної роботи Інституту педагогіки НАПН України за 2011 рік: інформаційне видання. – К. : Інститут педагогіки, 2012. – С. 44–46.
15. Освітній менеджмент : Навчальний посібник / За ред. Л. Даниленко, О-72 Л. Карамушки. – К. : Шкільний світ, 2003. – 400 с.
16. Підготовка керівника середнього закладу освіти : Навчальний посібник / За ред. Л. І. Даниленко. – К. : Міленіум, 2004. – 272 с.
17. Пикельная В. С. Теория и методика моделирования управленческой деятельности (школоведческий аспект): Дис. ...д-ра пед. наук. – Кривой Рог, 1993. – 374 с.
18. Сухомлинський В. О. Розмова з молодим директором школи. Вибр. твори. Т. 4. – К. : Рада школи. – 1977. – С. 455
19. Фишман Л. И. Модели образовательного менеджмента: обзорный анализ // Школьные технологии. – 1999. – № 1-2. – С. 112–120.

Елена Онаць Теоретико-прикладна модель формування педагогічної культури керівника ЗНЗ

В статті представлена теоретико-прикладна модель формування педагогічної культури керівника общеобразовательного учебного заведения, которая презентована как система, в состав которой входят логически взаимосвязанные и взаимообусловленные составляющие: сущность педагогической культуры, цель, задачи, теоретико-методические и организационно-прикладные мероприятия, опыт и ожидаемые результаты.

Ключевые слова: теоретико-прикладна модель, формування педагогічної культури, наукові підходи, умови і фактори формування, культурологічний менеджмент, управленческа діяльність.

Olena Onats Applied Theoretical Model of Shaping Pedagogic Culture of the General Secondary Institution Principal

A theoretical applied model of educating pedagogical culture of general education institution principal is depicted in the article. It is presented as a system consisting of logically interrelated and interdependent components: the essence of pedagogic culture, purpose, objectives, theoretical, methodological, organizational, and applied activities, experience and expected results.

Key Words: theoretical and applied model, educating pedagogical culture, scientific approaches, conditions and factors of educating, culture management, administrative activity.

Управління
школою

УДК 37.091.12 :
005.062.131

Директор школи, ліцею, гімназії № 4 2012

**Ганна
КІЛЬОВА**

Заступник керівника
Управління з питань звер-
нень громадян
Адміністрації
Президента
України,
кандидат
філософських
наук

СУТНІСТЬ ОЦІНЮВАННЯ ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВ- НИКІВ

У ЗАГАЛЬНООСВІТНІХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

Атестація педагогічних працівників проводиться з метою активізації їх творчої професійної діяльності, стимулювання безперервної фахової та загальної освіти, якісної роботи, підвищення відповідальності за результати навчання та виховання, забезпечення соціального захисту компетентності педагогічної праці.

Оцінювання праці вчителя в нинішніх умовах слід організувати так, щоб сприяти його розвитку й саморозвитку. Тому атестація педагога, як форма виявлення його кваліфікації, має бути демократичною, повинна ґрунтуватися на самоаналізі діяльності, спонукати до професійного вдосконалення.

Ключові слова: атестація педагогічних кадрів, комплексна оцінка, педагогічна кваліметрія, педагогічна експертиза.

Одним із найважливіших завдань реформування системи освіти є підвищення рівня професійної компетенції педагогічних працівників, що мають стати основою рушійною силою відродження та створення якісної нової національної системи освіти.

Школа повинна закладати фундамент для формування демократичного суспільства, в якому освіченість, вихованість, культура є найвищими цінностями. Важливо підготувати педагогічні кадри та

навчально-матеріальну базу для охоплення дітей всебічним навчанням.

Зміни у змісті й структурі загальної середньої освіти вимагають підвищення науково-методичного рівня вчителя. Учитель повинен уміти досягти поставлених завдань, стимулювати особисті досягнення учнів не лише контролюючи, але й поділяючи відповідальність за результати співпраці з ними. Він повинен займатися не лише просвітництвом, а здійснювати життєтворчу та культуротворчу місії.

У зв'язку з цим, головна увага мусить бути зосереджена на підготовці нового покоління працівників освіти, підвищенні загальної культури, професійної квалі-

фікації та соціального статусу педагога до рівня, що відповідає його ролі в суспільстві.

Законом України „Про освіту” (Ст. 54) передбачена **атестація педагогічних працівників**. За результатами атестації визначаються відповідність працівника займаній посаді, рівень його кваліфікації, присвоюються категорії, педагогічні звання. Атестація педагогічних працівників проводиться з метою активізації їх творчої професійної діяльності, стимулювання безперервної фахової та загальної освіти, якісної роботи, підвищення відповідальності за результати навчання та виховання, забезпечення соціального захисту компетентності педагогічної праці. Оцінювання праці вчителя в нинішніх умовах слід організувати так, щоб сприяти його розвитку й саморозвитку. Тому атестація педагога, як форма виявлення його кваліфікації, має бути демократичною, ґрунтуватися на самоаналізі діяльності, спонукати до професійного вдосконалення.

Атестація педагогічних кадрів належить саме до тих ефективних методів, що сприяють розширенню кола творчо працюючих педагогічних працівників та служать цілям підвищення якості освіти.

Від якості й достовірності інформації, отриманої в результаті оцінки педагогічних працівників, залежить прийняття обґрунтованих управлінських рішень щодо підбору, підготовки, розстановки і раціонального використання кадрів у навчальному закладі.

Проблемою атестації педагогічних працівників займались: В. Маслов, Л. Даниленко, О. Зайченко, Н. Островерхова, Л. Карамушка, Ю. Конаржевський, Б. Зязін, Т. Вакуленко, А. Вознюк, О. Кононенко, О. Онуфрієва, Г. Єльнікова, І. Дичківська, М. Поташник та ін.

Існуюча сьогодні в Україні атестація педагогічних працівників у загальноосвітньому навчальному закладі (ЗНЗ) потребує удосконалення щодо врахування впливу ринкових відносин на діяльність персоналу. При цьому практика свідчить, що проблема формування результативної оцінки та атестації педагогічних працівників для практичної роботи кадрових служб

є достатньо складною. Раціональне формування, результативне використання і достовірна оцінка персоналу навчальних закладів на основі атестації ускладнена у зв'язку з недостатньою кількістю методичних розробок щодо її проведення. Навчальний заклад не може розраховувати на довготривалий розвиток без ефективного управління педагогічним персоналом та організації його діяльності. Основою забезпечення цього і є оцінка педагогічних працівників, як відправна точка для удосконалення якісного складу педагогічного персоналу, його мотивації і відповідної оплати праці. Процес оцінювання є обов'язковим елементом системи контролю організації. Це невідмінна функція кожного керівника.

Оцінка педагогічного персоналу розглядається як елемент управління і як система атестації кадрів, що застосовується у ЗНЗ. У той же час, це необхідний засіб вивчення якісного складу кадрового потенціалу навчального закладу, його сильних і слабких сторін, а також основа для вдосконалення індивідуальних професійних здібностей працівника і підвищення його кваліфікації. Оскільки результати оцінки визначають положення працівника у закладі і перспективу його переміщення, то вони є важливим мотиваційним фактором покращення трудової діяльності і відношення до праці.

Таким чином, у найбільш загальному вигляді мета оцінки педагогічних працівників може бути визначена як покращення управління діяльністю навчального закладу. Тому *серед основних цілей оцінки персоналу є:*

- *адміністративна*, яка полягає у прийнятті кадрових рішень на об'єктивній і регулярній основі (розміщення кадрів, їх переміщення та оплата праці);
- *інформативна* – забезпечення керівників необхідними даними про кількісний та якісний склад персоналу;
- *мотиваційна* – орієнтація працівників на покращення трудової діяльності у потрібному для організації напрямі.

Оцінка працівників повною мірою охоплює дві сфери його діяльності – поточну і перспективну. При аналізі поточної діяльності акцентується увага

на тому, як працівник виконує роботу. Перспективна діяльність регламентується рішенням при розстановці, ротации, переміщенні і навчанні персоналу, вимагає оцінки здібностей, особистих якостей, мотивації, що дозволяє прогнозувати потенційні можливості працівника. При організації роботи з людьми одержані дані є базовими для прийняття ефективних кадрових рішень.

Оцінка персоналу – це „цілеспрямований процес визначення відповідності якісних характеристик персоналу (здібностей, умінь, мотивів) вимогам посади або робочого місця”. Оцінювання працівників є складним творчим процесом, специфічним для кожної організації. Проте принципові елементи процесу оцінювання персоналу мають загальний характер (Схема 1).

Встановлення стандартів виконання роботи в організації повинно відповідати стратегічним цілям розвитку, а також вимогам, що висувуються до кожного робочого місця. Перед розробкою процедури оцінювання персоналу необхідно ретельно вивчити всі трудові

функції та завдання, які повинен виконувати працівник.

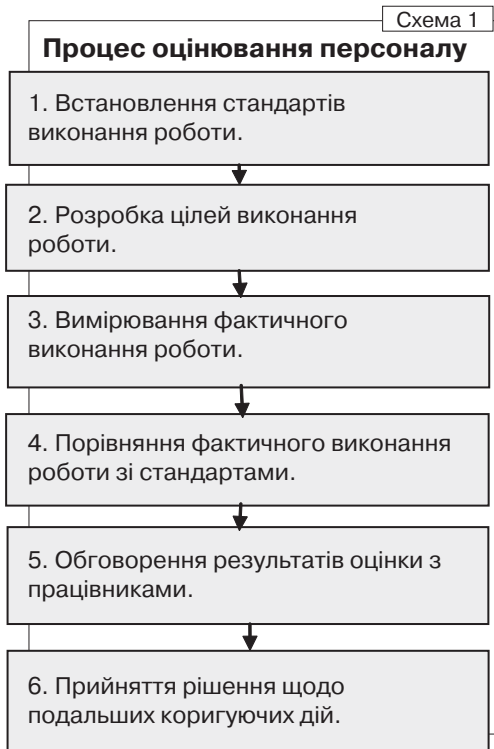
Атестація і комплексна оцінка професійних кадрів є невід’ємною частиною добре поставленої кадрової служби будь-якої сучасної організації. Це свого роду критерій і запорука її конкурентоздатності та стійкості на ринку, показник якості управління – найважливішого сьогодні фактору успіху в конкурентній боротьбі. Вірно побудована система атестації – перший показник рівня (статусу) і якості кадрової роботи в організації.

Атестація – це періодична комплексна оцінка професійних кадрів. У загальному сенсі під атестацією кадрів розуміють процедуру перевірки та визначення відповідності ділової кваліфікації, рівня знань, умінь і навичок працівника, а також інших суспільно-значимих, професійно важливих якостей відповідно до вимог, що висувуються до певної посади. Атестація покликана сприяти також підвищенню відповідальності та виконавчої дисципліни працівників, розвитку їх самостійності і готовності до прояву ініціативи.

Атестація як особливий вид оцінювання професійних кадрів має свою специфіку, зокрема:

- використовуються різні методи оцінки тих чи інших характеристик людини;
- передбачається залучення колективу (його представників) до підготовки матеріалів і безпосереднього проведення атестації (проводиться опитування працівників, готуються характеристики за участю громадськості, створюється атестаційна комісія з провідних фахівців і представників громадськості);
- хід підготовки атестації, зміст матеріалів, які подаються на атестацію, та її результати висвітлюються і обговорюються у колективі.

Атестацію кадрів варто розглядати у загальному контексті кадрової політики, що реалізується організацією. Дуже складно відокремити якусь певну функцію або напрям роботи з професійними кадрами від усього комплексу задач, що вирішуються у процесі управління ними (планування, підготовка, оцінка і безперервна освіта кадрів,

спрямована на раціональне їх використання, підвищення ефективності виробництва і, у підсумку, – на поліпшення якості життя):

- соціально-психологічна діагностика;
- аналіз і регулювання групових та особистих взаємин керівництва;
- управління виробничими і соціальними конфліктами та стресами;
- інформаційне забезпечення системи кадрового управління;
- управління зайнятістю;
- оцінка і добір кандидатів на вакантні посади;
- аналіз кадрового потенціалу і потреби у персоналі;
- маркетинг кадрів;
- планування і контроль ділової кар'єри;
- професійна і соціально-психологічна адаптація працівників;
- управління трудовою мотивацією;
- правові питання трудових відносин;
- психофізіологія, ергономіка та естетика праці.

Останнім часом вже розроблено й використовується *найбільш прогресивний метод оцінювання персоналу – кваліметрична оцінка* – оцінка якості з використанням кількісних показників. Основний метод кваліметрії – експертний. Сьогодні особливо розвивається педагогічна кваліметрія, основи якої закладені працями Н. Розенберга, П. Воловика, М. Сметанського, М. Ржецького, Г. Дмитренка, Г. Єльнікової.

Педагогічна кваліметрія – це використання методів загальної кваліметрії у педагогічних вимірюваннях для кількісної оцінки психолого-педагогічних і дидактичних об'єктів. Основним методом педагогічної кваліметрії є метод групових експертних оцінок (метод Дельфі).

Педагогічна експертиза – сукупність процедур, необхідних для одержання колективної думки у формі експертного судження про педагогічний об'єкт. Теоретичною базою педагогічної експертизи є методи експертних оцінок (метод рейтингу – оціночної класифікації), метод бальних оцінок і такі методи соціологічних досліджень, як анкетування і тестування. Основна методика – групова експертна оцінка. За

допомогою її проводиться формування колективного судження. Основним правилом групової експертної оцінки є створення умов для індивідуального опитування експертів (вони не повинні спілкуватися і обговорювати будь-які питання). Для проведення групової експертної оцінки підбираються кваліфіковані професіонали-експерти, які проставляють бали (бальну оцінку або ранг) проти кожного питання, що попередньо для них пред'явлені. Потім проводиться статистична обробка результатів опитування. Завершується цикл повторним оглядом анкет експертами для остаточного узгодження за результатами обробки. Цикл експертизи повторюється 3-4 рази. Результати багатьох експериментів підтверджують гіпотезу про велику надійність колективної експертної думки у порівнянні з індивідуальною.

Г. Єльніковою були розроблені методичні рекомендації щодо забезпечення системи управління якістю роботи педагогічного колективу. У рекомендаціях представлені карти основних напрямків діяльності семи категорій працівників школи, починаючи з директора і закінчуючи вихователем групи продовженого дня. Кожний напрям діяльності розкривався відповідними критеріями на основі нормативних вимог до конкретної категорії працівників і вимог держави та суспільства, які висувалися перед школою у той час. Ступінь проявлення кожного критерію визначалася трьома параметрами: норма (відповідає нормі), нижче норми (не відповідає нормі), вище норми (відповідає нормі з відмінним виконанням). Карти використовувалися як стандарт при оцінюванні якості роботи педагогічних працівників на основі кваліметричного підходу, зокрема було розроблено базову модель кваліметричного стандарту діяльності вчителів середніх загальноосвітніх шкіл. Ця система мала досить успішну практичну апробацію і може бути використаною при формуванні оцінки діяльності різних категорій працівників ЗНЗ.

Кваліметричний підхід до оцінки якості діяльності поряд з теорією діяльності та антропосоціальною теорією управління суспільством знайшли відображення в наукових працях Г. Дмитренка, де він висловлює і ана-

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. „Баланс-бюджет”. Спецвипуск. Новатії у проведенні атестації педагогічних працівників. – 2011. – № 12.
2. Великий тлумачний словник сучасної української мови / Уклад. і головн. ред. В. Т. Бусел. – К.; Ірпінь : Перун, 2003. – С. 27, 257.
3. Герчикова И. Н. Менеджмент: Учебник. – 3-е изд., перераб. и доп. – М. : Банки и биржи, ЮНИТИ, 1997. – 501 с.
4. Дмитренко Г. А. Стратегічний менеджмент: цільове управління освітою на основі кваліметричного підходу / Навч. посібник. – К., 1996. – 144 с.
5. Дмитренко Г. А., Олійник В. В., Онуфрієва О. Л. Цільове управління: вимірювання результатів діяльності учнів і педагогів / Навч.-метод. посібник. – К., 1996. – 84 с.
6. Ельнікова Г. В. Наукові основи розвитку управління загальною середньою освітою в регіоні. Монографія. – К. : ДАККО, 1999. – 303 с.
7. Ельнікова Г. Е. Управлінська компетентність. – К. : „Шкільний світ”, 2005.
8. Савельєва В. С., Єськова О. Л. Управління персоналом : Навчальний посібник. – К., 2004. – 136 с.
9. Смірнов О. В. Атестація педагогічних працівників. Практика управління закладом освіти. – 2006. – № 1.
10. Система управления качеством работы педагогического коллектива: Методические рекомендации в помощь лекторам, руководителям общеобразовательных школ, учителям / Составитель Г. В. Ельнікова. – Харьков, 1989. – 39 с.

Анна Килева

Сущность оценивания педагогических работников в общеобразовательных учебных заведениях

Аттестация педагогических работников проводится с целью активизации их творческой профессиональной деятельности, стимулирования непрерывного профессионального и общего образования, качественной работы, повышения ответственности за результаты обучения и воспитания, обеспечения социальной защиты компетентности педагогического труда. Оценка труда учителя в нынешних условиях следует организовать так, чтобы содействовать его развитию и саморазвитию. Поэтому аттестация педагога, как форма выявления его квалификации, должна быть демократической, должна основываться на самоанализе деятельности, побуждать к профессиональному совершенствованию.

Ключевые слова: аттестация педагогических кадров, комплексная оценка, педагогическая квалиметрия, педагогическая экспертиза.

Hanna Kilyova

Evaluation Essence of Pedagogic Staff in the General Education Institutions

Pedagogic staff is subject to attestation for motivating teachers to their creative professional activity, permanent professional and general education, improving work quality, raising responsibility for education results, providing social protection of the teacher's work competence. Teacher's evaluation process is to be well-planned so that it can contribute to teacher's professional development and personal self-development. Thus the evaluation as a kind of identifying teacher's qualification has to be democratic and based on the activity self-analysis and induce to professional mastery.

Key Words: teacher's attestation, complex evaluation, pedagogic evaluation, pedagogic expertise.

лізує ідею управління національною освітою, як великим цілісним соціальним об'єктом на основі узгодження інтересів керівників і виконавців. Методичним інструментарієм для реалізації названої вище ідеї є макети факторно-критеріальних моделей оцінки кінцевих результатів діяльності учасників навчально-виховного процесу.

На думку багатьох науковців, експертиза є найбільш об'єктивним методом оцінювання. **Експертиза** (франц., від лат. *dosvidcheniy*) – „розгляд, дослідження експертом якихось справ, питань, розв'язання яких потребує спеціальних знань”; „розгляд, дослідження якої-небудь справи, якогось питання з метою зробити правильний висновок, дати правильну оцінку відповідному явищу”. Для проведення експертизи розробляються показники, критерії оцінювання, створюються спеціальні групи осіб (експертів), які її проводять.

Контроль – це одна з функцій управління, без якої не можуть бути реалізовані у повній мірі інші його функції (планування, організація, керівництво та мотивація). Контроль „покликаний” забезпечувати правильну оцінку реальної ситуації і тим самим створювати передумови для внесення коректив у заплановані показники розвитку як усієї організації в цілому, так і людських ресурсів зокрема. При цьому до нього входять: збір, обробка та аналіз інформації про фактичні результати професійної діяльності кадрів усіх підрозділів організації, порівняння їх з ustalеними стандартами (запланованими показниками), виявлення відхилень з наступним аналізом причин цих відхилень та визначення можливих тенденцій розвитку” [5, С. 501].

РОЗВИТОК ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ ЯК ПРОБЛЕМА ТЕОРІЇ І ПРАКТИКИ УПРАВЛІННЯ ОСВІТОЮ

У статті здійснено теоретичний аналіз проблеми розвитку системи загальної середньої освіти (ЗСО), досліджено розробленість категорій „розвиток освіти”, „розвиток загальної середньої освіти”, критеріїв розвитку ЗСО. Запропоновано визначення поняття „розвиток системи загальної середньої освіти”.

Ключові слова: розвиток освіти, державне управління розвитком загальної середньої освіти, критерії розвитку освіти, навчальний заклад, курикулум.

У сучасній соціокультурній ситуації складається нове уявлення про ідеал української освіти, головним змістом якого є *розвиток* як ціннісна основа і принцип її існування. Найскладніше питання полягає в тому, як забезпечити розвиток освіти в умовах, коли потрібні великі витрати для приведення інфраструктури більшості українських навчальних закладів, кваліфікації педагогічного персоналу, інформаційної і технічної оснащеності до рівня співмірного із сучасним цивілізаційним поступом школи. І це в той час, коли політичне і стратегічне бачення українських реалій та шляхів її вирішення досить плюралістичне, а консенсусна демократія у галузі управління освітою лише формується. Наприклад, освітні й академічні діячі зовнішню експертну допомогу щодо подолання невідповідності сучасного змісту освіти потребам суспільства й глобальним викликам до нього та розробки принципу нового контенту й стандарту ЗСО сприймають як небажане втручання в

їхню професійну сферу. Представники реальної економіки та й значна частина населення, оцінюючи сучасний контент ЗСО, породжений освітніми й академічними діячами, не без підстав дивляться на останніх, як на відірваних від дійсності кабінетних учених. При цьому й ті, й інші недооцінюють потенціалу один одного. Однак є позиції, в яких представники владних структур, бізнесу й педагогіки дійшли згоди, а саме: розвиток освіти призводить до економічного росту; забезпечує підвищення рівня життя громадян. Світ змінюється швидше, ніж кожний з нас може собі уявити.

Загальні фрази про світ і суспільно-політичну ситуацію, що змінюються, розвиток особистості, суспільства, держави не можуть охопити

Управління
школою

УДК 37.014.3: 37.014.621

**Людмила
ПАРАЩЕНКО**

Доцент кафедри управління освітою Національної академії державного управління при Президенті України

Директор школи, ліцею, гімназії № 42012

всієї складності і глобальності процесу розвитку. Про розвиток, як вказує М. Савельєва, „дотепер звично думати в термінах класичної філософської традиції, зокрема зв'язувати можливість аналізу його сутності з особливостями раціоналістичної, діалектико-матеріалістичної методології... Розвиток, як і раніше, визначають за допомогою таких бінарних опозицій, як старе/нове, просте/складне, нижче/вище, примітивне/досконале, необхідне/вільне, стихійне/усвідомлене, розумне/нерозумне” [11, С. 35–36]. Отже, якщо досліджувати розвиток ЗСО у традиціях бінарних опозицій, то неминуче зіштовхнемося із ситуаціями, подіями, речами, які не матимуть пояснень і конструктивних засобів їх вирішення. Відповідно по-

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ ТА ВИДІЛЕННЯ НЕВИРІШЕНИХ РАНІШЕ ЧАСТИН ПРОБЛЕМИ

Проблеми розвитку освіти розглядаються широким колом українських дослідників: В. Андрущенко, В. Биковим, І. Вакарчуком, Л. Вашенко, І. Гавриш, Д. Дзвінчуком, І. Зязюном, В. Євдокимовим, С. Клепком, О. Коваленко, В. Кременем, С. Крисюком, О. Локшиною, В. Луговим, Т. Лукіною, О. Ляшенком, В. Мадзігоном, О. Матвієнко, О. Мешаніновим, С. Ніколаєнком, О. Овчарук, В. Олійником, Н. Протасовою, І. Прокопенком, А. Сбруєвою та багатьма іншими. Проте у працях цих та інших науковців цілісної концептуальної побудови схеми розвитку сучасної ЗСО з усіма її атрибутами (тобто наукового визначення поняття, з'ясування тенденцій, критеріїв, індикаторів, стратегій розвитку) віднайти не вдається.

Цим і обумовлено мету статті – здійснити теоретичний аналіз проблеми розвитку сучасної освіти в Україні, запропонувати для теорії і практики державного управління операційне визначення поняття „розвиток освіти”. Досягнення мети конкретизується шляхом вирішення таких завдань: здійснення міждисциплінарної експлікації поняття „розвиток освіти”; дослідження розробленості категорії „розвиток загальної середньої освіти” у стратегічних документах національної освітньої політики.

стає завдання з'ясувати, що мається на увазі, коли мова йде про розвиток освіти. Чим розвиток освіти відрізняється від простих змін? Які зміни варто відносити до розвитку, а які – до косметичного „поліпшення фасаду”? Які критерії, зовнішні ознаки, індикатори розвитку освіти, за якими потрібно спостерігати? Чи є і які основні тенденції, закономірності й „механізми” розвитку освіти як соціальної системи та навчальних закладів як її елементів? Чим у дійсності в системі ЗСО можна і потрібно управляти, розвиваючи щонебудь?

Здавалося б автори освітньої політики, які задають імпульси розвитку ЗСО, знають усі відповіді. Однак, поняття „розвиток освіти”, незважаючи на його роль як головного лозунга і суті державного управління освітою, залишається мало зрозумілим як у контекстах теоретичних педагогічних праць, так і в основних нормативно-правових документах. Такий стан, на нашу думку, пояснюється, з одного боку, складністю освітнього процесу і відокремленням у ньому режимів розвитку і функціонування, а з іншого – недостатнім використанням в аналізі освітнього розвитку досягнень розробки апарату цієї категорії у філософських науках. Наприклад, „Новейший философский словарь” визначає категорію розвитку в сучасній філософії як *характеристику якісних змін об'єктів, появи нових форм буття, інновацій і нововведень. Виражаючи насамперед процеси змін, розвиток припускає збереження (системної) якості об'єктів, що розвиваються. Розвиток поєднується з перетворенням внутрішніх і зовнішніх зв'язків об'єктів, тому одна з перших спроб завдання формальних критеріїв розвитку... пов'язана з ідеєю Спенсера про розвиток як ускладнення елементного складу і диференціації структур та функцій, організації взаємодії і відносин між людьми* [4].

Враховуючи вище зазначене, стає зрозуміло, що „розвиток освіти” як категорія науки державного управління не може бути зведена лише до процесу змін в освіті. Як зауважує М. Фуллан, „розвиток – це безперервне поліпшення здатності зростати

і будувати навіть ще тісніший зв'язок між різноманітними середовищами" [13, С. 81]. Оскільки знаки розвитку в освіті є всюди, то його можна вивчати на будь-якому „відрізку системи ЗСО": на діяльності педагогічних співробітників, на розвитку її змісту, інфраструктури тощо, зрештою він є всеохоплюючою рамкою для визначення освіти.

Узагальнюючи вище викладене і не претендуючи на завершеність, вважаємо за можливе запропонувати для практики управління освітою визначення поняття, як конкретизацію найзагальнішого філософського визначення категорії розвитку. Отже, **розвиток освіти – це процес визначення і здійснення цілей освітньої політики відповідно до потреб та ідеалів суспільства, який характеризується якісною зміною компонентів системи освіти, появою їх нових організаційних форм, інновацій та нововведень і перетворенням їх внутрішніх та зовнішніх зв'язків, що забезпечує здатність системи освіти до успішного забезпечення людського розвитку, нагромадження і розгортання нових можливостей суспільства.**

У світлі цих концептуальних уявлень важко погодитися, зокрема з результатами аналізу різних підходів до характеристики поняття і складових розвитку загальноосвітнього навчального закладу (ЗНЗ), які оприлюднив Г. А. Сухович [12]. Наша увага до досліджень проблеми розвитку ЗНЗ викликана тим, що *розвиток системи ЗСО – це значною мірою інтегральна сума розвитку всіх ЗНЗ, що входять до системи ЗСО.* Діалектика розвитку локального-глобального є суттєвою, бо нерідко абсолютизуються перешкоди для розвитку конкретних ЗНЗ, і вимагається розвиток освіти в цілому – нормативної бази, фінансування тощо. Поняття „розвиток ЗНЗ” визначається як *„цілеспрямований вплив, який призводить до незворотних змін, нових, більш якісних результатів в усіх напрямках діяльності, вдосконалення механізмів самоуправління складної шкільної педагогічної системи”* [12, С. 14]. Зведення розвитку ЗНЗ до „впливу” (причому не зрозуміло, хто є суб'єктом такого „впливу”), на наш погляд, є помил-

ковим. Це підтверджує і подальший виклад дослідника, який виділяє тривіальні офіційні ознаки необхідності переходу закладу в режим розвитку (невідповідність між рівнем розвитку учнів та їх соціальною функцією, низький рівень мотиваційного середовища, недостатність умов для самореалізації, орієнтації на успіх, а отже – розвитку творчості учнів; незнання ними історії та традицій закладу, недотримання норм поведінки у школі тощо) та складові розвитку ЗНЗ (системний саморозвиток директора закладу; створення сучасної науково обґрунтованої системи управління; організація навчально-виховного процесу, яка забезпечує у максимальній мірі реалізацію задатків і нахилів учнів; та інші [12, С. 6–7]. Порівняймо таке розуміння, що віддзеркалює українську освітню політику як набір випадкових і поверхневих заходів, від чіткої позиції щодо розвитку освіти у Фінляндії, яка є визнаним світовим освітнім лідером.

В Основному курикулумі для загальноосвітньої школи Фінляндії заявлено, що *„робота з розвитку школи означає як поліпшення діяльності школи і послуг, так і розширення предметів і груп предметів”* [9], а *„ціль роботи загальноосвітньої школи – розвиток позицій і можливостей учнів, що дозволяють їм функціонувати як активним, вимогливим і відповідальним членам громадянського суспільства”* [9]. І найголовнішим є визначення джерела розвитку освіти: *„На відміну від попередніх централізованих моделей, у цей час розвиток освіти заснований на навчальних програмах, складених самими школами, які спрямовані на поліпшення роботи вчителів і дозволяють визначити потенційні можливості шкіл.* Проекти внутрішнього розвитку шкіл тісно пов'язані з цим завданням. Дослідження показує, що участь учителів у складанні навчальної програми є важливою передумовою для реальних змін у внутрішній діяльності шкіл. Навчальні програми, складені іншими, залишаються, до деякої міри, зовнішніми, і немає зобов'язань для їх реалізації” [9]. З цього випливає висновок: розвиток освіти в українських

Для з'ясування стану дослідження проблеми розвитку сучасної системи освіти в Україні звернемося до документів, які є результатом узагальнення широкого спектру здобутків науковців і, зокрема фахівців у галузі державного управління освітою.

Національна доктрина розвитку освіти (далі – Національна доктрина) „визначає систему концептуальних ідей та поглядів на стратегію і основні напрями розвитку освіти у першій чверті XXI століття” [2, С. 5]. Серед дослідників не рідко зустрічаємо буквально розуміння цієї тези. Так Г. В. Єльнікова, З. В. Рябова вважають, що „процес перебудови освіти в Україні здійснюється у відповідності з Державною програмою „Освіта” („Україна XXI століття”) і Національною доктриною, де визначені критерії розвитку освіти” [6, С. 5–6]. Тому, на їх думку, залишилася проблема суто технічна: „Якщо встановити параметри цього розвитку, й кожний параметр забезпечити чіткими критеріями та технологією контролю, то можна оцінювати поточний стан розвитку освіти” [6, С. 5–6]. Проте віднайти у тексті доктрини основні змістові ознаки концепту „розвиток освіти” та „критерії розвитку освіти” у переліках запланованих заходів не є очевидним завданням. Розглянемо це детальніше.

Національна доктрина у **р. І. „Загальні положення”** трактує освіту „як основу розвитку особистості, суспільства, нації та держави” і стверджує, що „за роки незалежності на основі Конституції України визначено пріоритети розвитку освіти, створено відповідну правову базу, здійснюється практичне реформування галузі”. Водночас „стан справ у галузі освіти, темпи та глибина перетворень” ще „не повною мірою задовольняють потреби особистості, суспільства і держави...”, зумовлюють (1) „розвиток людини як головну мету, ключовий показник і основний важіль сучасного прогресу”; (2) „потребу в радикальній модернізації галузі, ставлять перед державою, суспільством завдання забезпечити пріоритетність розвитку освіти...”. Для цього необхідно „запровадити нові економічні та управлінські механізми розвитку освіти”, забезпечити „прискорений, випереджальний інноваційний розвиток освіти” та створити „умови для розвитку, самоствердження й самореалізації особистості протягом життя” [2].

Відтак проблема розвитку освіти як інституції переважно зводиться до аналізу проблеми розвитку людини, оскільки освіта має його підтримувати і забезпечувати. Нагадаємо, Законом України „Про загальну середню освіту” визначено: „Загальна середня освіта – це цілеспрямований процес оволодіння систематизованими знаннями про природу, людину, суспільство, культуру та фізичний розвиток особистості, що є основою для подальшої освіти і трудової діяльності (частина перша статті 3) [1]. Зауважимо, поняття „людський розвиток” породжує систему показників розвитку ЗСО, проте тлумачиться воно неоднозначно. Наприклад, програма Цілі розвитку тисячоліття дотримується такого бачення основних цілей людського розвитку: „Розвиток людини є основною метою і критерієм суспільного прогресу. Основні цілі людського розвитку формуються у трьох напрямках: перший – можливість прожити довге життя, підтримуючи добрий стан здоров'я; другий – доступність знань, одержання освіти; третій – наявність засобів, що забезпечують гідний рівень життя” [14, С. 25]. Завдання Національної доктрини у цьому контексті полягає в описі бачення шляхів встановлення доступності знань для членів суспільства та надання їм можливості „прожити довге життя, підтримуючи добрий стан

ЗНЗ дослідниками здебільшого бачиться, як такий, що не стосується його навчальних програм, оскільки вони централізовано встановлені. Натомість державна освітня політика Фінляндії розвиток вбачає у складанні навчальних програм самими школами. Іншими словами, розвиток ЗНЗ у схемі Г. А. Суховича стосується лише певних умов його розвитку, але не самого розвитку навчально-виховного процесу і шкільної освіти вцілому.

Таке хибне бачення розвитку освіти притаманне усій системі ЗСО у постсоціалістичному просторі. П. Радо, аналізуючи малоуспішні освітні реформи в країнах Центральноєвропейського регіону (2002), у більшості з яких глибокі перетворення перенесли майже всі складові освітніх систем: фінансування, державне управління і менеджмент, структура і зміст, іспити, видавництво навчальних посібників, підвищення кваліфікації викладачів, інституційне середовище, ставить питання, чому ж все-таки ці системи дотепер дають низькі показники після десятилітнього періоду (а в Угорщині і Словаччині – після двадцяти років) постійної трансформації? На думку П. Радо, проблема неуспішності освітніх реформ у країнах Центральноєвропейського регіону полягає в тому, що реформами залишилися незачеплені взаємини у навчальних класах і, як наслідок, результати процесу передачі знань. Дотепер, підкреслює П. Радо, не було висунуто ні однієї ініціативи

перетворень, яка б пропонувала нове бачення процесу передачі знань. Суть проблеми полягає в тому, що левова частка змін стосувалася умов розвитку системи, але не самого розвитку [10]. Цей висновок, на нашу думку, залишається справедливим щодо системи ЗСО в Україні і сьогодні. Проте і П. Радо, говорячи про умови розвитку, не вказує, що маєтись на увазі, коли вимагають розвитку освіти. Звісно, „нове бачення процесу передачі знань” можемо розуміти широко, як нове бачення всієї освіти, однак і вузьке розуміння цього словосполучення теж має конкретний зміст — як розвиток змісту освіти, навчального контенту, що втілюється у національному курикулумі. Необхідно наголосити: хоча процес передачі знань є визначальним для розвитку освіти, однак він вимагає відповідних інституційних та інфраструктурних змін, передумов розвитку.

ВИСНОВОК

Проведене дослідження доводить, що „розвиток освіти” є тією категорією теорії державного управління, яка інтегрує інші види розвитку в суспільстві — суспільний розвиток, розвиток людини, інституційний розвиток. Розвиток ЗСО образно можна називати „розвитком розвитків”. Для забезпечення розвитку сучасної системи ЗСО основними зовнішніми проблемами є розвиток контенту (курикулум), педагогічного персоналу та інфраструктури навчальних закладів, на вирішенні яких і концентрується державне управ-

здоров'я” та „засобів, що забезпечують гідний рівень життя”.

У другому розділі Національної доктрини визначено, що „мета державної політики щодо розвитку освіти полягає у створенні умов для розвитку особистості і творчої самореалізації кожного громадянина України...”. Пріоритетними напрямками державної політики щодо розвитку освіти є „розвиток системи безперервної освіти та навчання протягом життя”; „розвиток педагогічної та психологічної науки, дистанційної освіти”; „особистісна орієнтація освіти” та ще 12 завдань, серед яких формування національних і загальнолюдських цінностей; створення для громадян рівних можливостей у здобутті освіти; постійне підвищення якості освіти, оновлення її змісту та форм організації навчально-виховного процесу й інші.

Проведений аналіз Національної доктрини показує, що в ній напрями розвитку української освіти сформульовано без визначення понять „розвиток освіти”, „критерії розвитку освіти” та розкриття їх суті, тому аргументація її положень не завжди є переконливою. Російський дослідник П. Г. Щедровицький, аналізуючи у своїх працях категорію розвитку в контексті освіти, відзначив, що ми можемо говорити про розвиток як про квазіоб'єкт, те, що відбувається. Ми можемо його натуралізувати, об'єктивувати. А можемо вважати, що розвиток — це певний прийом логіки і методології мислення, спосіб організації мислення, і ніяких об'єктів за цим поняттям взагалі не існує [15].

Вочевидь для Національної доктрини розвиток освіти є у цій термінології „квазіоб'єктом”, тим, що має відбуватися, об'єктивацію якого намагалися провести у 12-ти вище названих завданнях розвитку освіти. Проте, оскільки кожне із заявлених завдань формується переважно декларативно, то для укладачів доктрини „розвиток” був вірогідніше неусвідомленим „прийомом логіки і методології мислення”. Така невизначеність щодо доктринальної інтерпретації поняття „розвиток освіти” призводить до схематизму і майже випадкового відображення завдань розвитку освіти у Положенні про Міністерство освіти і науки України (до лютого 2011 р.). Варто сказати, що в цьому документі також відсутнє визначення поняття „розвиток освіти”, а функції міністерства визначені у формальних і загальних приписах, що не відображають сутності завдань розвитку ЗСО. Тому погоджуємось з оцінкою С. В. Крисюка, що в системі державного управління України „механізми управління розвитком освіти практично не розроблені” [7, С. 5–6], а „діючі механізми управління забезпечують лише запізнілу реакцію на ситуації, що складаються. Практично не працюють механізми прогностичного або випереджувального управління... Як наслідок — для розв'язання задач управління інноваційними процесами переносяться схеми управління процесами функціонування, що тиражують існуючі недоліки” [7, С. 169–170].

Проблему розвитку освіти обрано головним концептом у „Білій книзі національної освіти України” (2009) [5], однак визначення цього поняття тут не знаходимо. Варто зазначити, що й авторитетна українська „Енциклопедія освіти” (2008), підготовлена в НАПН України за редакцією В. Г. Кремения, терміну „розвиток освіти” теж не містить.

Серед 32-х напрямів наукових досліджень НАПН України виокремлено напрям 8-й — „Управління розвитком освіти” і відзначено, що „дослідження цього напрямку передбачають пошук нових відкритих, демократичних моделей управління освітою, що враховують регіональні особливості, тенденції зростання автономності навчальних закладів, конкурентність освітніх послуг, забезпечують науковий супровід управлінських рішень, поєднання державного і громадського управління, впровадження нової етики управління тощо”. Проте академічні пошуки не спрямовані на визначення поняття „розвиток освіти”, його показники й критерії як у цьому напрямі, так і в усіх інших [8].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Закон України „Про загальну середню освіту” № 651-XIV // Відомості Верховної Ради. – 1999. – № 28. – ст. 230; з наступними змінами і доповненнями.
2. Національна доктрина розвитку освіти України // Нормативно-правове забезпечення освіти : у 4 ч. – Х., 2004. – Ч. 1. – С. 5-24.
3. Положення про Міністерство освіти і науки // Постанова Кабінету Міністрів від 19 грудня 2006 р. N1757 // Електронний ресурс – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1757-2006-%EF>
4. Абушенко В. Л. Развитие [Електронний ресурс] // Новейший философский словарь : словарь / [сост. и гл. ред. А. А. Грицанов]. – 3-е изд., испр. – Минск : Книж. Дом, 2003. – 1279 с. – Режим доступу : <http://www.philospedia.com>
5. Біла книга національної освіти України / Акад. пед. наук України; за ред. В. Г. Кременя. – К., 2009.
6. Єльнікова Г. В. Моніторинг як ефективний засіб оцінювання якості загальної середньої освіти в навчальному закладі / Г. В. Єльніков., З. В. Рябова // Теорія і методика управління освітою. – 2008. – № 1.
7. Крисюк С. В. Державне управління освітою. Навч. посібник – К. : НАДУ, 2009.
8. Наукова діяльність. Основні напрями досліджень АПН України // [Електронний ресурс] – Режим доступу: www.apsu.org.ua/activity/doc/parguamy02.doc
9. Основной куррикулум для общеобразовательной школы. Финляндия. (перевод фонда „Сорос Казахстан”). – 56 с. // [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://eac.soros.kz/index.php?id=33>
10. Радо Петер. Миф или реальность? Высококачественное образование в странах ЦВЕ // Государственное управление в переходных экономиках. Институт открытого общества. Ежеквартальное издание программы „Инициатива реформирования местного самоуправления и государственных услуг”. – 2002 // [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://lgi.osi.hu/publications/2002/114/ru/fall2002ru_page2.html
11. Савельева М. Трансформация представлений о развитии в постнеклассической методологии // Філософія освіти. – 2008. – № 1–2 (7). – С. 35–44.
12. Сухович Г. А. Моніторинг розвитку загальноосвітнього навчального закладу на основі комп'ютерних технологій: автореф. дис... канд. пед. наук: 13.00.06 / Г. А. Сухович; Держ. вищ. навч. закл. „Ун-т менеджменту освіти”. – К., 2008. – 20 с.
13. Фуллан М. Сили змін. Вимірювання глибини освітніх реформ / М. Фуллан – Л. : Літопис, 2000. – 269 с.
14. Цілі Розвитку Тисячоліття. Україна – 2010. Національна Доповідь. – Київ: Міністерство економіки України, 2010. – 108 с. // [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.undp.org.ua/files/ua_52412mdgs_ukraine2010_rep_ukr.pdf
15. Щедровицкий П. Г. Лекция о метаметодологии проектирования // [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.shkp.ru/lib/archive/second/2001-1/4/print>

ління освітою. Проте глибинним фактором розвитку системи ЗСО є її субстрат як синтез культури суспільства та економічного механізму освіти. Для управління цим субстратом необхідними є розробка і впровадження нових механізмів управління системою ЗСО.

Перспективою подальших досліджень є система критеріїв і показників розвитку освіти, стратегії розвитку як системи освіти загалом, так і навчального закладу зокрема.

Людмила Парашенко

Развитие общего среднего образования как проблема теории и практики управления образованием

В статье осуществлен теоретический анализ проблемы развития системы общего среднего образования (ОСО), исследована разработанность категорий „развитие образования”, „развитие общего среднего образования”, критериев развития ОСО. Предложено определение понятия „развитие системы общего среднего образования”.

Ключевые слова: развитие образования, государственное управление развитием общего среднего образования, критерии развития образования, учебное заведение, курикулум.

Lyudmyla Parashchenko

The Development of General Secondary Education as a Problem of Theory and Practice of Management Education.

The theoretical analysis of problem of general secondary education (GSE) system development is carried out in the article; working out of such categories as „development of education”, „development of general secondary education” and criteria of GSE development is analysed. The concept definition „general secondary education system development” is proposed.

Key Words: development of education, public administration of general secondary education development, criteria of education development, educational institution.

САМОУПРАВЛЕНИЕ И УПРАВЛЕНИЕ В УВК

Вопросы самоуправления и управления беспокоят практически каждого директора, заместителей директора школы, в меньшей степени классного руководителя, учителя, ученика школы. При этом им хочется, чтобы их деятельность была целенаправленной и упорядоченной, есть желание достичь целей образования. Зная, что идеальных людей нет, а есть только идеальные мысли, они (участники учебно-воспитательного процесса) осознано или неосознано осуществляют ежедневную деятельность к достижению целей образования.

Ключевые слова: школа как социальная система, объективные законы природы, сознательное управление, подсистемы школы, система уровней, роль директора.

Политические, социально-экономические изменения в обществе вынуждают всех участников учебно-воспитательного процесса пересматривать свои убеждения, свои знания и умения управленческой деятельности.

Изучая научную, методическую литературу директор школы создает свою систему самоуправления и управления, интегрируя приобретенные знания. По большому счету, для директора не имеет большого значения, кто из научных работников, методистов установил ту или иную закономерность. Главное, чтобы система работала.

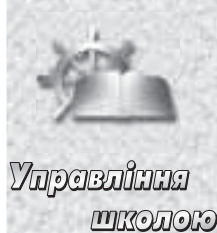
Правило „Не хочешь – заставим!“ в настоящее время не является правильным и должно быть ликвидировано. На его место пришла система других правил. Знание и умение их внедрять, следовать им и есть основа творческой управленческой деятельности.

Школа – это социальная система (в дальнейшем будет рассмотрена школа

как социально-экономическая система), она упорядоченно-устойчивая, самоуправляемая и управляемая целостность. Любая система без управления не существует.

Сознательное управление в социальных системах должно основываться на объективных законах природы, т. е. законе целесообразного и оптимального самоуправления и управления (см. врез).

Первым уровнем управленческой системы целесообразно определить уровень местного органа – органа управления образования. Управление образования осуществляет управление школами посредством приказов, распоряжений, совещаний директоров, осуществляет поощрение и наказание. Что еще характерно на сегодняшний день, что совещание управления образования проводится не только с директорами школ, но и с их

Управління
школою

УДК 37.014.6 :
37.041 : 377

**Игорь
СИНЯЧЁВ**

Директор учебно-воспитательного комплекса (общеобразовательная специализированная школа I–III ступеней – центр внешкольного образования – профессионально-техническое училище), город Южный, Одесская область

Директор школи, ліцею, гімназії № 42012

САМОУПРАВЛЕНИЕ И УПРАВЛЕНИЕ

Самоуправление и управление — это протекающие во времени процессы, направленные на то, чтобы достичь главной и функциональной цели с помощью информации и энергии.

Управление — это управляющие воздействия, способствующие качественному выполнению функций, её подсистем, т. е. достижению ими функциональных целей.

Самоуправление — управляющие воздействия, направленные на то, чтобы достичь главной цели внутри подсистемы.

Директор школы, создавая „свою” систему самоуправления и управления, должен четко представлять из каких подсистем он видит свою школу. Директору школы могут навязать структурные компоненты школы. Это часто наблюдаемое явление. И, тем не менее, только директору принадлежит право создание подсистем школы, их количества, установление связей между ними.

Самоуправление и управление школой представляет собой уровневую систему. Так как школа есть подсистема городской системы образования, то городская (районная) структура осуществляет управление нижестоящей системой, т. е. школой. Городская (районная) система ежегодно решением исполкома утверждает сеть учебных учреждений громады, их структурные компоненты. Директор школы должен своевременно доказать и подать на рассмотрение исполкома структурные компоненты школы. Если этого не происходит, то управление образованием само подает структуру такой школы. Это первая, фундаментальная ошибка директора.

Самоуправление и управление школой осуществляется можно осуществлять в действительности и имитировать его. К большому сожалению, в настоящее время, только малая часть директоров школ реально осуществляют самоуправление и управление школой. Юридическое право заниматься самоуправлением и управлением директору школы дает местный орган самоуправления (исполком), ежегодно в районе 15–20 декабря. В это время исполком определяет сеть коммунальных учреждений громады и передает свое решение в казначейство и во все финансовые структуры. Если в этом решении (сети) нет конкретного учебного учреждения, то функции самоуправления и управления переданы руководителю городского (районного) управления образования. В таких условиях роль директора сводится к информатору управленческих решений и иммитатору управленца.

Директору школы надлежит самому решить *кем быть* — управленцем или иммитатором. Это вторая ошибка, которую многие директора в настоящее время совершают. В школах Украины очень много директоров работает иммитаторами самоуправления и управления школой.

Учебно-воспитательный комплекс имеет утвержденную структуру и в решении исполкома о сети учреждений громады занимает соответствующее место. Поэтому директор УВК реально, юридически законно, осуществляет самоуправление и управление учебным учреждением.

Говорить о всех уровнях управления образованием в Украине нет необходимости. Мы считаем надо начинать говорить об управленческих уровнях с местного управления образования.

Местное управление образования само управляет всеми учреждениями образования в громаде. Теми учреждениями, которые указаны в сети учреждений и теми, кто в этом документе отсутствует. (Местному управлению доставляет много хлопот, если в документе исполкома о сети учебных учреждений есть хотя бы одно учреждение образования, например, как УВК).

заместителями, классными руководителями. Напрямую даются указания заместителям директора. *При этой ситуации директор выступает в роли иммитатора управленца.* И главное, при этом просто демонстрирует роль директора как иммитатора управленца.

Учебно-воспитательный комплекс как школа нового типа представляет собой соединение трех самостоятельных учреждений: общеобразовательная школа I–III ступеней (далее Школа), центр внешкольного образования (далее Центр), профессионально-техническое училище (далее ПТУ).

Вышестоящая организация (управление образования) осуществляет управление таким учебным учреждением только через директора. Районное (городское) управление образования должно четко осознавать, что учебно-воспитательный комплекс (далее УВК) в такой конструкции организует свою деятельность в соответствии с законами: Законом Украины „Об образовании”, Законом Украины „Об общем среднем образовании”, Законом Украины „О внешкольном образовании”, Законом Украины „О профессиональном образовании” и соответственно Положениями об этих учреждениях.

Директор УВК осуществляет самоуправление и управление таким учреждением (назовем это **вторым уровнем**), создав при этом структурные компоненты системы, а именно: Школа, Центр, ПТУ. Вполне закономерно, что каждый структурный компонент системы (т. е. подсистема), должен иметь своего руководителя, через которого директор УВК будет осуществлять управление. Это есть его заместители: заместитель директора УВК по Школе, заместитель директора УВК

по Центру, заместитель директора по ПТУ.

Для функционирования УВК как целостной системы не достаёт ещё финансовой (далее Финансы) подсистемы, хозяйственной (далее Хозяйство) подсистемы. Финансовая и хозяйственная подсистемы обеспечивают функционирование всего УВК, а не только какого-то его одного компонента.

В свою очередь для УВК необходимо научно-методическое (далее Наука-Методика) обеспечение.

Поэтому УВК как целостная система имеет свои внутренние подсистемы: Школа, Центр, ПТУ, Наука-Методика, Финансы, Хозяйство.

Директор УВК самостоятельно управляет всеми подсистемами, т. е. по отношению к районному (городскому) управлению образования он осуществляет самоуправление, а по отношению к подсистемам он осуществляет управление.

Директор УВК издаёт приказы, утверждает Положения по различным направлениям, проводит теоретические семинары, ведёт хозяйственную и финансовую деятельность. Организует и направляет работу каждой подсистемы.

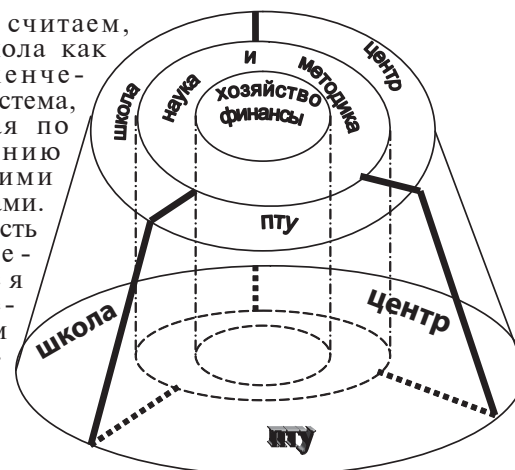
Третий уровень управления представляет собой самоуправленческую и управленческую деятельность заместителя директора УВК по Школе, по ПТУ, по Центру, по Науке и Методике, по административно-хозяйственной части, главного бухгалтера – Финансы.

Четвертый уровень самоуправления и управления – класс, группа, коллектив кружка, секции. Самоуправление и управление осуществляют специалисты: классный руководитель, ма-

стер, учитель, руководитель кружка, секции.

Пятый – это уровень самоуправления и управления самим собой каждым участником учебно-воспитательного процесса. Это самый сложный уровень.

Мы считаем, что школа как управленческая система, сложная по сравнению с другими системами. Сложность определяется количеством уровней.

Ігор Сінячев

САМОВРЯДУВАННЯ І УПРАВЛІННЯ В УВК

Питання самоврядування і управління турбують практично кожного директора, заступників директора школи, меншою мірою класного керівника, вчителя, учня школи. При цьому їм хочеться, щоб їх діяльність була цілеспрямованою і впорядкованою, виникає бажання досягти мети освіти. Знаючи, що ідеальних людей немає, а є тільки ідеальні думки, вони (учасники навчально-виховного процесу) усвідомлено або неусвідомлено здійснюють щоденну діяльність для досягнення мети освіти.

Ключові слова: школа як соціальна система, об'єктивні закони природи, свідоме управління, підсистеми школи, рівнева система, роль директора.

Igor Sinyachev

Self-Administration and Management in the Educational Complex.

The problems of self-administration and management are common for almost everyone working at school; mostly it refers to the school principal, deputy principal. A supervising instructor, teacher or a student are influenced less. It is very important for the activity of all of the abovementioned participants of the education process that their activity to be organized properly and to have a certain goal. All of them are eager to achieve the aim of the education. So they carry out their routine activity for this purpose, consciously or not but they do it although being aware that no person is an ideal one but there are ideal thoughts.

Key Words: school as a social system, objective laws of nature, conscious management, school subsystems, level system, role of the school principal.

Управління
школою

УДК 37.091.59 :
373.55 : 377

Директор школи, ліцею, гімназій № 4 2012

80

ДИДАКТИЧЕСКИЙ КОД УЧЕБНО-ВОСПИТАТЕЛЬНОГО КОМПЛЕКСА (ООСШ № 2 – ЦЕНТР – ПТУ)

Учебно-воспитательный комплекс как школа нового типа представляет собой соединение трех самостоятельных учреждений: общеобразовательная школа I-III ступеней (далее Школа), центр внешкольного образования (далее Центр), профессионально-техническое училище (далее ПТУ).

Ключевые слова: уровень самоуправления и управления, социальные системы, функциональная цель школы, формирование жизнеспособной личности.

ШКОЛА КАК СОЦИАЛЬНАЯ СИСТЕМА

Школа – живой организм. Школа – часть жизни ребенка. Школа – группа детей, учителей, обслуживающего персонала, родителей, которые договорились о совместной деятельности по интенсивному развитию ребенка. Директор школы, педагогический коллектив, родители, ученики должны четко знать, что собой представляет школа. Это важно потому, что между участниками устанавливаются связи, взаимодействия, отношения, характер которых определяет образовательную среду обитания ребенка. А это основа комфортного обучения.

Школа – целостный мир мечтаний и формирования самого себя, мир взлетов и мягких падений. Школа

***Социальные системы** – целостные создания, основными элементами которых есть люди, а также их стойкие связи, взаимодействия и отношения. Социальные системы создаются на основании совместной деятельности людей.

должна быть целостной социальной системой.

Украинская школа сегодня **не** является **целостной** социальной системой*. Одной из идей реформирования образования Украины, одного из стратегических направлений, на наш взгляд, должна быть идея превращения школы в **целостную социальную, экономическую, экологическую систему**.

Социальные системы подчиняются законам природы. Если мы рассматриваем школу как целостную социальную систему, то и школа, в свою очередь, должна подчиняться этим же законам природы: закону сохранения систем, закону целесообразного и оптимального соотношения самоуправления и управления.

Д. М. Мехонцева в своей статье „Объективные законы – основа для теории педагогики” утверждает, что каждое учреждение образования должно осознавать как главную, так и функциональную цель.

Если рассмотреть законодательные документы Украины, то они ставят пе-

ред школой определенное количество образовательных задач. Право выбора путей решения образовательных задач, теоретически, должно принадлежать школе. В реальной жизни все происходит не так. Давайте проанализируем, что мешает школе выполнить в полном объеме эти образовательные задачи.

Рассматриваемый закон целесообразного и оптимального самоуправления и управления выражает следующее содержание: нормальное состояние (реализация главной цели) любой системы зависит от качества выполняемых по отношению к ней функций всеми ее подсистемами – управления и одновременно от благосостояния последних – их самоуправления при минимальных затратах информации, энергии и времени.

Корень слова „управление” – право (закон), программа – это предписание или набор предписаний для выполнения целенаправленных действий.

Управление – (в широком смысле) функция системы, ориентированная либо на сохранения основного качества, т. е. совокупности свойств, утрата которых ведет к разрушению системы в условиях изменения среды, либо на выполнение некоторой программы, обеспечивающей устойчивость функционирования, гомеостаз (упорядоченность и устойчивость), достижение определенной цели.

Самоуправление – качественно особый вид управления, при котором функционирование какой-либо социальной системы (подсистемы) осуществляется не извне, а автономно, на собственной основе, при широком и активном включении ее структур в решение внутренних проблем.

Согласно алгебре и логике зависимость между самоуправлением и управлением выражается логическим произведением между ними. Поскольку жизни соответствует единица, а смерти – ноль, то логическое произведение между самоуправлением и управлением, равное единице, соответствует стратегии жизни, а логическое произведение между само-

управлением и управлением, равное нулю соответствует стратегии смерти (разрушению).

Логическое произведение между самоуправлением и управлением равно единице ($C \times Y = 1$) тогда, когда одновременно $C = 1$ и $Y = 1$. Это и значит, что самоуправление и управление – неотъемлемые свойства любой системы, и они не могут быть разьединены.

Логическое произведение между самоуправлением и управлением равно нулю, выражает закон управления, на-

Закон сохранения систем – закон жизни систем в логической форме представляет собой логическое произведение

$$\Gamma \times \Phi = 1$$

Произведение главной цели (Γ) на функциональную цель (Φ) должно быть равно единице, а это возможно только тогда (кто знает алгебру), когда $\Gamma = 1$, и $\Phi = 1$. Это в свою очередь говорит о том, что жизнь системы, как целого, так и ее части может сохраняться только при условии одновременной реализации главной и функциональной цели системы.

А что произойдет, если один или оба компонента произведения будут равны нулю? В таком случае приобретает силу закон противоположный закону жизни системы, то есть закон разрушения (или закон отмирания).

Если $\Gamma = 0$ и $\Phi = 0$, то такая система мертва.

Если $\Gamma = 0$, а $\Phi = 1$, то такая система (как целое) не реализует свою главную цель и разрушается: в биологических системах больной организм не может качественно выполнять свои функции и преждевременно умирает. В социальных системах (личность, коллектив, общество), пренебрегая формированием параметров главной цели, которые должны обеспечивать равновесие, упорядоченность и развитие этих систем на основании общих и специфических законов, приводит к распаду, деградации личности и общества.

Если $\Gamma = 1$, а $\Phi = 0$, то такая система паразит. Учреждения как подсистемы, которые не выполняют функции по отношению к социальным системам, вынуждают их разрушение. Такие учреждения должны быть расформированы и заменены другими.

В последнее время в образовательной системе Украины произошли большие изменения. С одной стороны приняты законы, законодательные документы по многим направлениям деятельности учреждений образования. С другой стороны – законодательные документы существуют сами по себе, а учебные учреждения, по многим вопросам, – сами по себе.

Во время перехода на казначейское обслуживание вскрылись многие вопросы. От местных органов управления потребовали сеть коммунальных предприятий, учреждений.

И что характерно, что в этой сети отсутствовали учреждения образования. Это означает, что согласно Постановлению Кабинета Министров № 228 от 28 февраля 2002 года (с добавлениями) „Об утверждении Порядка составления, рассмотрения, утверждения и основных требований выполнения смет бюджетных организаций” школа лишена права быть распорядителем бюджетных средств (пп.7), т. е. не имеют статуса бюджетной организации. Учреждения образования оказались **получателями бюджетных средств** (пп.8).

Местные органы управления, воспользуясь этой ситуацией, осуществили централизацию управления и руководства учреждениями образования, т. е. получили право быть распорядителями бюджетных средств всех учреждений образования, создали свою централизованную бухгалтерию. Все это привело к тому, что Устав учреждения, лицензия, статус юридического лица являются только формальным явлением. И это подтверждает то, что конкретная школа, как самостоятельная система, не существует.

Например, функции директора школы полностью перешли к руководителю высшей структуры, начальнику местного управления образования. Теперь он принимает учителей, подписывает все виды договоров, табеля на заработную плату и все платежи, распоряжается бюджетными средствами каждого учреждения самостоятельно, определяет главную цель учреждений.

Все это приводит, и уже привело, как ни странно, только к тому, что создано одно образовательное учреждение района, которому дали название **образовательный округ** во главе с начальником управления образования.

Конкретная школа в таких условиях не имеет и не может иметь своей собственной главной цели. Таким образом, главная цель школы **$\Gamma=0!$** А это говорит о том, что школа как целостная система разрушается.

В свою очередь в таких же условиях и функциональная цель школы – **готовность и реализация государственного, социального, личностного образовательного заказа** – не может быть достигнута в полном объеме. Это объясняют как объективные, так и субъективные причины.

К объективным причинам можно отнести техническое оснащение современным оборудованием учебных учреждений, обеспечение учебниками, методической литературой, технологическими рекомендациями перехода от одной модели образования к другой, отсутствие финансирования социального образовательного заказа и условий выполнения личностного образовательного заказа.

К субъективным причинам можно отнести слабую дидактическую подготовку директора, учителя для работы в новой современной модели образования.

Вывод напрашивается сам по себе. Закон сохранения систем (**$\Gamma \times \Phi = 1$**) в таких условиях для конкретной школы имеет вид **$0 \times 1/3 = 0!$** Это в свою очередь говорит о том, что реформирование системы образования не будет реализовано до тех пор, пока не будут изменены условия существования учебных учреждений.

правленный на стратегию разрушения (смерти).

$$C \times Y = 0$$

Здесь возможны три случая:

$C = 0, Y = 0$ – произвол, хаос;

$C = 1, Y = 0$ – самоуправство;

$C = 0, Y = 1$ – диктатура.

Осуществив такой анализ, мы приняли решение, что наше учебное учреждение должно нами рассматриваться как социальная система, и условием существования нашей школы, как социальной системы, является одновременная реализация главной и функциональной целей школы посредством самоуправления и управления. Мы внесли ряд изменений в организацию школы, и это помогло нам создать такое учебное учреждение, которое способно выполнять вышеперечисленные задачи.

Для удобства и для дальнейших рассуждений мы приняли для себя систему уравнений

$$\begin{cases} \Gamma \times \Phi = 1 \\ C \times Y = 1 \end{cases}$$

Где: Γ – главная цель;

Φ – функциональная цель;

C – самоуправление;

Y – управление.

Многолетний опыт подтвердил правильность нашего выбора, открыл перед нами поле экспериментальной и практической деятельности. Сегодня мы уверены, что реформирование образования в отдельной школе проходит активно.

УЧЕБНО- ВОСПИТАТЕЛЬНЫЙ КОМПЛЕКС – социальная система

Как уже было сказано, школу мы рассматриваем как социальную систему, в

которой есть группа людей (ученики, родители, учителя, обслуживающий персонал) осуществляющая совместную деятельность по обучению и воспитанию детей.

Социальные системы отличаются друг от друга характером взаимодействия всех ее участников. Характер взаимодействия соответствует модели общественного строя, в частности модели образования, которую определяет государство.

Если школу как социальную систему рассматривать сквозь призму той или иной парадигмы, то школа будет иметь существенные различия. Тут важен факт соответствия системы школы и доктрины. В переходный период, т. е. в настоящее время, мы наблюдаем декларирование одной парадигмы (личностно-ориентированной), а фактически школы остались на уровне традиционной.

Определяя для своей школы гуманистическую парадигму, что соответствует законодательной базе Украины, и, понимая, что гуманитарное образование есть процесс гуманоцентрического и культуроцентрического обучения и воспитания, который имеет цель овладение человеком ценностей культуры, они же и составляют ядро его мировоззрения, и являются неотъемлемой частью его убеждений и помогают найти ответ на извечный вопрос „Как жить?”

Это утверждение привело нас к формулировке общей цели образования в новых условиях — **формированию жизнеспособной личности.**

В ШКОЛЕ ПРИ „КАЖУЩЕМСЯ” ПОРЯДКЕ СУЩЕСТВУЕТ ПРОИЗВОЛ И ХАОС

„Управление — это процесс планирования, организации, мотивации и контроля, необходимый для того, чтобы сформулировать и достичь целей организации”. Внешними признаками управления есть приказ с его юридической силой. Приказ должен быть выполнен, проанализирован, оценен. Работника, который выполнил или не выполнил приказ, следует поощрить или наказать. **Управляет только тот, кто имеет право поощрить или наказать.** Имеет ли право директор школы поощрять или наказывать? Разумеется, нет. С работником школы директор не заключал договор. Директор школы только продублировал приказ вышестоящей организации. Оценка выполнения приказа не имеет юридического веса. По всем сегодняшним правилам, директор школы должен дать информацию начальнику управления образования о качестве выполнения (невыполнения) приказа. Роль директора школы сводится к роли „информатора”.

Имеет ли право директор школы подписывать коллективный договор с профсоюзной организацией? Нет, не имеет! Директор школы не является распорядителем бюджетных средств, поэтому отвечать за выполнение коллективного договора у него нет полномочий. Такие полномочия есть только у начальника местного управления образования.

Имеет ли право директор школы подписывать договора с юридическими, физическими лицами? Нет, не имеет! Он не является распорядителем бюджетных средств. Казначейство такой договор не примет к исполнению.

Имеет ли право директор школы подписывать табеля заработной платы своим работникам? Нет, не имеет! Централизованная бухгалтерия не примет к исполнению такие документы. (А если и принимает, то допускает юридическую ошибку). Им необходима подпись распорядителя бюджетных средств — руководителя местного управления образования.

В таких условиях в школе, если ее рассматривать как самостоятельную социальную систему, самоуправление и управление со стороны директора отсутствует. Мы можем сказать, что $C = 0$ и $Y = 0$. В таком случае должность директора совершенно не нужна или очень малозначительна.

Из вышесказанного приходим к выводу, что закон целесообразного и оптимального самоуправления и управления в таких условиях для конкретной школы имеет вид $0 \times 0 = 0!$ А это в свою очередь говорит о том, что в школе при „кажущемся” порядке существует произвол и хаос. **В таких условиях любые попытки реформирования образования не будут иметь места.**

ИСТОРИЧЕСКАЯ СПРАВКА

Экзотерическая парадигма – самая древняя на нашей планете. „Экзотерический” означает тайный, скрытый, предназначенный исключительно для посвященных (в религию, мистику, магию). Ее суть состоит в отношении к Истине как вечной и неизменной. Истину нельзя познать, к ней можно приобщиться в состоянии озарения. Высший смысл педагогической деятельности состоит в освобождении и развитии природных сил ученика для общения с Космосом, для выхода в сверхзнание.

Технократическая парадигма. В основе лежит представление об истине, доказанной научно-обоснованным знанием, проверенным опытом. Девиз „Знание – сила”. Критерием истинности знания служит практика. Результат оценивается в системе „да – нет”, „знает – не знает”, „воспитан – не воспитан”, „владеет – не владеет”.

Бихевиористская парадигма (рационалистическая, поведенческая). В своей основе имеет не знаниевую или культурную, а психологическую ориентацию – бихевиоризм.

Модель рассматривает школу как путь усвоения знаний с целью формирования поведения детей, иными словами школа – это образовательный механизм адаптации к среде. Основные методы обучения – научение, тренинг, тестовый контроль, индивидуальное обучение, корректировка.

Традиционно-консервативная парадигма (знаниевая модель образования).

Основные постулаты:

1. В основе образования должны лежать базовые знания и соответствующие умения и способы обучения, навыки. Для достижения этого обучаемые должны владеть основополагающими инструментами учения, т.е. чтением, письмом и математической грамотностью.

2. Содержание образования должны составлять действительно важные и необходимые знания. Система образования должна иметь академический характер и ориентироваться на базовые отрасли науки.

3. Большое внимание надо уделять общечеловеческим ценностям.

Гуманистическая парадигма (феноменологическая). Начала складываться намного раньше технократической и бихевиористской парадигмы. В основе этой модели есть развитие и саморазвитие, самореализация, творчество ученика, жизнестроительство, субъективность, партнерские отношения сотрудничества. Девиз „Познание – это сила”.

ЖИЗНЕСПОСОБНОСТЬ:

- способность человека к самоопределению, самостоятельному выбору своего жизненного пути, жизнестроительству, организации собственной жизнедеятельности;
- способность человека к разумной организации и проектированию собственного предназначения, готовность к организации собственной трудовой и профессиональной деятельности;
- жизнеспособность не сводится только к имеющимся в ученика знаниям, умениям и навыкам, а проявляется в активности, быстроте и глубине овладения способами и приемами деятельности.

Реализация общей цели образования должна происходить в определенных условиях, где ученик должен получить знания умения и навыки по общеобразовательным предметам, развить свои творческие способности во внеурочное время, получить профессиональные знания, умения и навыки.

Эти подходы и определили *конструкцию нашего современного учебного учреждения.*

Во-первых, должен быть центр обеспечения полного среднего образования, в состав которого входит общеобразовательная специализированная школа I-III ступеней с углубленным изучением предметов технологического профиля и курсы довузовской подготовки.

Во-вторых, должен быть центр внешкольного образования, в состав которого входят: из общеобразовательной сферы – предметы: физическая культура и здоровье, защитник Отечества; объединение многопрофильных подростковых клубов, творческие коллективы, команды.

В-третьих, должен быть центр профессионально-технического, технологического образования, в состав которого входит: из общеобразовательной сферы – предметы технологического цикла 1–11 классов, профессионально-техническое учи-

лише, курсы подготовки специалистов материального производства, производственные бригады.

Эти центры осуществляют свою деятельность в соответствии с Законами Украины: „О среднем образовании”, „О внешкольном образовании”, „О профессионально-техническом образовании” и соответствующими законодательными документами.

Если учебное учреждение осуществляет свою деятельность в соответствии с тремя (с учетом закона Украины „Об образовании”) и более законов, то только такое образовательное учреждение имеет право называться — **учебно-воспитательный комплекс**. Те же учебно-воспитательные комплексы, которые существуют в Украине и осуществляют свою деятельность в соответствии с двумя законами (законы Украины „Об образовании”, „О среднем образовании”), должны иметь иное название.

Итак, *оптимальными условиями реализации общей цели образования есть условия учебно-воспитательного комплекса (общеобразовательная специализированная школа I-III ступеней — центр внешкольного образования — профессионально-техническое училище) при личностно-ориентированной (гуманистической) парадигме.*

Вернувшись снова к математическому представлению такой модели образования и для удобства дальнейших рассуждений по правилам логического произведения, запишем **формулу учебно-воспитательного комплекса**:

$$\text{УВК} = (\text{ООСШ} \times \text{Центр} \times \text{ПТУ}) = 1,$$

где **УВК** — учебно-воспитательный комплекс;

ООСШ — общеобразовательная специализированная школа.

Центр — центр внешкольного образования.

ПТУ — профессионально-техническое училище.

Если мы рассматриваем учебно-воспитательный комплекс как целостную социальную систему, то должна быть справедлива и система уравнений:

$$\begin{cases} \text{УВК} = (\text{ООСШ} \times \text{Центр} \times \text{ПТУ}) = 1 \\ \text{Г} \times \text{Ф} = 1 \\ \text{С} \times \text{У} = 1 \end{cases}$$

ДИДАКТИЧЕСКАЯ ЕДИНИЦА

Чем больше проходит времени пребывания человека в роли учителя, тем больше вопросов у него возникает, и тем больше проблем он пытается сам для себя решить. Взять хотя бы элементарный, но краеугольный вопрос — современная модель образовательного процесса в средней школе.

Из педагогической литературы мы знаем, что существуют разные модели образовательного процесса. В мировом образовательном процессе в настоящее время действуют четыре основных модели образования: традиционная, рационалистическая, гуманистическая (фенологическая), неинституциональная. Педагогическая наука считает, что в целом можно говорить о существовании двух основных парадигм в современном образовании: формирующей (традиционной) и личностно-ориентированной (гуманистической).

В решении коллегии МОН Украины № 2/1-2 от 17.08.2000 г. сказано, что реформирование общего среднего образования предусматривает реализацию принципов гуманизации, демократизации образования, методологическую переориентацию процесса обучения на развитие личности ученика, формирования его основных компетенций.

В „Национальной доктрине развития образования” (Указ Президента Украины от 17 апреля 2002 года № 347/2002) определены приоритетные направления государственной политики развития образования — личностно-ориентированного образования.

Таким образом, следует утверждать, что с 2000 года в Украине законодательно осуществлен переход от традиционной модели образования к личностно-ориентированной (гуманистической) модели. Фактически каждый учитель пишет в своих от-

ТРАДИЦИОННАЯ МОДЕЛЬ ОБРАЗОВАНИЯ (сциентическая или знамиевая модель образования, ориентация на науку) „человек знающий”	ЛИЧНОСТНО ОРИЕНТИРОВАННАЯ МОДЕЛЬ ОБРАЗОВАНИЯ (ориентация на личностные достижения) „человек жизнеспособный”
ОСНОВНЫЕ ЧЕРТЫ	ОСНОВНЫЕ ЧЕРТЫ
Классно-урочная система	Классно-тематически-урочная система
Деление содержания образования на предметы	Деление содержания образования на образовательные сферы – предметы
Авторитарный стиль взаимоотношений между учителем и учеником	Демократический стиль взаимоотношений между учителем и учеником
Утилитарность	Профильность
Оценка за знания, умения, навыки (ЗУН)	Оценка за ЗУН + деятельность

1. Классно-урочная система. Как известно, разработчиками (назовем их так) этой системы были Я. А. Каменский, Песталоцци (XVIII-XIX вв.), К. Д. Ушинский и другие. Для государственной системы образования эта система экономически удобна, однако, в настоящее время (после 2000 года) произошёл ряд изменений: определено максимальное количество учащихся в классе (теперь до 30 учащихся), деление классов на группы при изучении отдельных учебных предметов.

В традиционной модели образования урок рассматривается и как минимальный промежуток времени, и как основная форма организации обучения.

Урок – логично завершенная, целостная, ограниченная во времени часть учебно-воспитательного процесса, которую проводят согласно расписанию под руководством учителя с постоянным составом учащихся. Разработаны классификации уроков, типы уроков, элементы уроков, формы работы на уроках. Установлены соответствующие требования к планированию, организации учения, выбору технологии тематического оценивания, к критериям оценивания знаний, умений и навыков, оформления классного журнала.

Анализируя вышесказанное, урок в традиционной модели образования рассматривается как **дидактическая единица и минимальное время обучения.**

2. Классно-тематически-урочная система. Вполне закономерно, что в новой модели образования должна претерпеть изменения классно-урочная система. Эти изменения указаны в решении коллегии МОН в 2000 году.

Можно предположить, что государственный стандарт и есть дидактическая единица, при условии дополнительного утверждения о контроле и о 100 % выполнении учеником учебной программы. Но мы знаем, что ученик обучается 11 лет. Тогда можно считать, что дидактическая единица – содержание образования каждого года. Если продолжать эти рассуждения, то возникает вопрос – на каком этапе следует остановиться? На учебной теме или на уроке? Это очень важно. От решения этого вопроса зависит дальнейшая организация учебного процесса. На сегодняшний день это однозначно четко не определено. ▶

четах об использовании личностно-ориентированной педагогики, но переводит это только в дифференцированный подход в обучении. Вроде всем все ясно, но что-то все таки тормозит этот процесс „ошибка” допущенная в решении Коллегии МОН № 2/1-2 от 17 августа 2000 года „критерии оценивания учебных достижений в системе общего среднего образования”. Ошибка, на наш взгляд, заключалась в том, что законодательно была в начале документа продекларирована личностно-ориентированная модель образования через систему оценивания учебных **достижений**, а критерии оценивания касались только знаниевого компонента, что есть основой традиционной (знаниевой) модели образования. А личностно-ориентированная модель образования предусматривает оценивание не только знаниевой компоненты, но и личностной. Эта «ошибка» была исправлена в 2008 году приказом МОН № 371 от 5 мая. Правда, сделано было очень уж тонко и незаметно. Имею ввиду, использование рейтинговой технологии тематического оценивания. Следует напомнить и сравнить основные положения традиционной модели образования с основными положениями современной (личностно-ориентированной) модели.

ОЦЕНИВАНИЕ УЧЕБНЫХ ДОСТИЖЕНИЙ УЧАЩИХСЯ

Контролирование, оценивание – очень древние компоненты педагогической технологии. Государство на каждом этапе своего разви-

тия устанавливает требования к контролирующей деятельности учителя.

При переходе от традиционной модели образования к личностно-ориентированной, к большому сожалению, новые требования к контролирующей деятельности учителя не были установлены. Правда, можно говорить, что переход на 12-ти бальную систему оценивания, критерии оценивания – это есть новые требования, а на самом деле – нет. Ни каких принципиальных изменений не произошло.

Традиционная (знаниевая) модель образования, в основе своей, устанавливала требования в осуществлении контроля знаниевого компонента, т. е. – знаний, умений и навыков (в дальнейшем ЗУН) учащихся.

Эти требования выражались в принципах, этапах (Врезы на С. 88).

К учителю при контролирующей деятельности предъявляются также требования – осуществления всех этапов проверки уровня ЗУН учащихся, а именно: предварительный, текущий, периодический, итоговый.

В решении Коллегии МОН Украины №2/1-2 от 17.08.2000 года „Критерии оценивания учебных достижений в системе общего среднего образования” и в дальнейших документах МОН Украины используется термин **учебные достижения**. Изучая дальше эти документы, рекомендации критериев по каждому учебному предмету следует обратить внимание на таблицу критериев. В каждой таблице разговор идет только о зна-

Мы считаем, что в новой, личностно-ориентированной модели образования, урок должен рассматриваться как промежуток времени, а учебная тема как логически завершенная часть учебно-воспитательного процесса – основная дидактическая единица.

Таким образом, осуществляется разделение минимального времени и минимального содержания обучения. Если бы в 2000 году законодательно это было утверждено, то разработанные практиками (педагогами-новаторами) педагогические системы легко вошли в обычную практику работы всех школ. И результаты их деятельности сегодня были бы высокими. Борьба педагогов-новаторов с местными контрольно-методическими службами происходила и происходит в настоящее время по банальной причине – несоответствие содержания конкретного урока с записью в тематическом плане (правая сторона классного журнала). Это приводило к массовой проверке знаний учащихся, и к тому, что, в свою очередь, только единицы педагогов-новаторов пробивали эту стену.

В таком случае следует утверждение, что **дидактическая единица** в новой модели образования есть **учебная тема**, а временной минимальный отрезок времени – **урок**. Поэтому в личностно-ориентированной модели образования должна применяться **классно-тематическая урочная система** организации обучения. Или **классно** (оптимальная группа учащихся) – **урочно** (минимальный промежуток времени) – **тематическая** (дидактическая единица) система организации обучения.

Дидактическая единица в традиционной модели образования:

- Элемент содержания учебного материала, изложенного в виде утверждений в установленном порядке программы обучения в рамках определенного общеобразовательного предмета или профессиональной дисциплины.
- Относительно самостоятельная в смысловом отношении часть системы знаний, умений и навыков, образующая содержание учебного предмета.
- Дидактические единицы образуют единое целое – учебный предмет. Они находятся между собой в иерархическом соподчинении.
- Дидактическая единица состоит из формирования знаний, умений, навыков и контрольных действий каждого элемента.

На данном этапе рассуждений для создания платформы дидактической системы учебного учреждения осуществим попытку снова же создать некую математическую формулу.

$$Уп = \sum Де$$

Учебный предмет (Уп) равен сумме дидактических единиц (Де).

$$Де = Т(Зн \times Ум \times На \times Кр) = 1$$

Дидактическая единица равна учебной теме, которая состоит из формирования знаний, умений, навыков, контрольных действий каждого из них. В этой формуле важно логическое произведение компонентов знаний, умений, навыков, контрольных действий. Отсутствие одного из компонентов приводит к не выполнению задач образования. В свою очередь, это понятие дидактической единицы справедливо в условиях традиционной (знаниевой) модели образования. В личностно-ориентированной модели образования она должна претерпеть изменения.

ВАЖНЕЙШИМИ ПРИНЦИПАМИ КОНТРОЛИРОВАНИЯ ЗУН учащихся являются принципы: объективности, систематичности, наглядности (гласности).

Принцип объективности заключается в обоснованном учителем содержания контрольных заданий, вопросов, равном, дружеском отношении учителя ко всем ученикам класса, точно установленным критериям оценивания.

Принцип систематичности заключается в строгом определении количества контрольных срезов, при которых контролирование подчиняется одной цели – достижению максимально высокого уровня его ЗУН.

Принцип наглядности (гласности) заключается в проведении открытых испытаний всех учащихся по одним и тем же критериям, по вопросам известных ученикам, демонстрации успехов, а не ошибок.

ЭТАПЫ ВЫЯВЛЕНИЯ УРОВНЯ ЗУН

Предварительный этап выявления уровня ЗУН осуществляется учителем на первом уроке изучения новой учебной темы (дидактическая единица – урок) и предназначен для повторения, актуализации опорных знаний необходимых для изучения нового материала. Как правило, оценки за этот этап не выставляются в классный журнал. А если выставляются, то они не используются для определения тематической оценки, так как эти ЗУН уже оценены в предыдущей теме.

Текущий этап выявления уровня ЗУН осуществляется учителем на последующих уроках изучения учебной темы (дидактическая единица – урок) и обладает главной функцией – обучающей. Текущий этап осуществляется на протяжении изучения всей учебной темы, кроме времени, отведенного на периодический и итоговый этап. Оценки, как правило, выставляются в классный журнал и могут быть использованы учителем (по договоренности с учениками) для определения тематической оценки при условии выбора оценок достаточного и высокого уровня.

Периодический этап выявления уровня ЗУН учащихся осуществляется учителем на специально отведенных уроках и обладает главной функцией – систематизации и обобщения. При планировании периодического контроля учитель обозначает эти задания обязательными работами (об.р.). Периодический этап осуществляется при выполнении каждым учеником одинакового задания при точно установленных критериях оценивания. Оценка за выполнение этих работ обязательно выставляется в классный журнал и может быть использована для определения тематической оценки в зависимости от выбора способа тематического оценивания. Периодический этап выявления уровня ЗУН учащихся может быть использован учителем как начальный этап мониторинга – контролирующее действие в системе „учитель – ученик”, позволяющее наблюдать продвижение ученика от незнания к знанию.

Итоговый этап выявления уровня ЗУН учащихся осуществляется при завершении изучения учебной темы и обладает главной функцией – контролирующей. Итоговый этап обеспечивается набором контрольных вопросов, заданий, критериями оценивания с которыми ученики должны быть ознакомлены в начале изучения учебной темы. Оценки за итоговый этап обязательно выставляются в классный журнал в колонке под датой его проведения. Оценки за итоговый этап при использовании различных технологий определения тематической оценки могут быть соответствующими оценке итогового этапа, быть элементом при определении тематической оценки.

ниевом компоненте. Такой подход полностью подчеркивает внедрение новой современной (личностно-ориентированной) модели образования. Сегодня, как известно, назрела необходимость ориентации не только на усвоение обучающимися определенной суммы знаний, но и на развитие его личности, его познавательных и созидательных способностей. На первый план выдвигается необходимость формирования в учащихся таких профессиональных и личностных качеств, которые позволяют в дальнейшем успешно адаптироваться, жить и работать в условиях нового века.

Система оценивания учебных достижений учащихся должна учитывать не только знаниевую компоненту образования, но и личностную. Внедряя современную модель образования, очень важно найти личностную компоненту учебно-воспитательного процесса и регулярно осуществлять ее оценивание. Для этого к каждому элементу личностной компоненты необходимо устанавливать *требования* такие, чтобы:

- определения и признаки были настолько точно прописаны, что понятие всегда адекватно относилось к его объективным проявлениям (т. е. то, что оно действительно значит);
- факторы, которые определяют понятие, должны иметь категорию меры;
- результаты измерения должны быть отнесены к соответствующей шкале оценивания.

Для определения элементов **личностного компонента** предлагаем следующий подход.

1. В **личностно-ориентированной** модели образования мы приняли общую цель – формирование **жизнеспособной** личности.
2. Ученик может получать образование находясь непосредственно в школе (назовем это – **школьная форма обучения**), так и с помощью дистанционной формы обучения (экстернат, временное отсутствие по болезни, временное отсутствие как участник соревнований, конкурсов).
3. Ученик не может получить образования при отсутствии его на уроках без всяких причин (отсутствие желания учиться).
4. Если ученик находится в условиях **школьной формы обучения**, то качественное образование он может получить при выполнении минимум двух условий, а именно: регулярное посещение учебных занятий и выполнение указаний учителя. Регулярное посещение учебных занятий дает возможность выработки социального навыка и для будущей профессиональной деятельности – выход на работу.

Ученик, находясь в системе **школьной формы обучения**, может систематически посещать учебные занятия, но при этом не выполнять указания учителя. При этом ученик не может получить качественного образования. Эффективность образования, в данном случае, прямопропорционально посещаемости учебных занятий, но обратно пропорциональна невыполнению учащимся указаний учителя.

Важным требованием к деятельности учителя есть требование представления ученикам разного рода учебных заданий, которые они должны выполнить. Выполнять образовательные задания ученик обязан. От качества выполнения образовательных заданий зависит и качество образования ученика.

Если рассмотреть крайний отрицательный вариант организации обу-

чения учащихся, а именно: учитель за урочное время успевает объяснить учебный материал, показать образец выполнения задания. Изучение, решение творческих заданий ученик должен выполнять дома. В этом случае школа понимается как место получения домашнего задания, и поэтому вопрос посещаемости не играет никакой роли. Такая организация обучения прививает учащимся халатное отношение к учебе в школе, а в дальнейшем и к труду на производстве.

Переход на **личностно-ориентированную** модель образования предусматривает максимальное использование урочного времени на учение. Это объясняет стремление методических служб убеждать учителей в использовании интерактивных форм и методов обучения, что предусматривает обязательное присутствие ученика на уроке и его активность в учении – личностная компонента ученика, которую следует так же формировать как и знания, умения и навыки.

Оценка за познавательную активность – один из компонентов учебных достижений учащихся, который стимулирует повышение качества знаний, умений и навыков, создает внутреннюю потребность регулярного посещения учебных занятий.

Мы считаем, что в **личностно-ориентированной** модели образования оцениванию должны подвергаться **знания, умения, навыки, активность, посещаемость**. Эти компоненты оценивания есть основой **учебных достижений учащихся**.

Каждый из указанных компонентов оценивания учебных достижений имеет категорию меры и может быть отнесен к соответствующей шкале оценивания (конкретно шкалы оценивания будут рассмотрены в отдельном разделе „Подходы к критериям оценивания учебных достижений учащихся”).

Создавая дидактическую систему УВК, составим **логическое математическое уравнение оценивания учебных достижений учащихся**:

ДИДАКТИЧЕСКАЯ ЕДИНИЦА в современной модели образования:

- элемент содержания учебного материала, изложенного в виде утверждений в установленном порядке программы обучения в рамках определенного общеобразовательного предмета или профессиональной дисциплины;
- относительно самостоятельная в смысловом отношении часть системы знаний, умений и навыков, образующая содержание учебного предмета;
- дидактические единицы образуют единое целое – учебный предмет. Они находятся между собой в иерархическом соподчинении;
- дидактическая единица состоит из формирования знаний, формирования умений, формирования навыков; **активности, посещаемости учебных занятий**, контрольных действий каждого элемента.

В таком случае **уравнение дидактической единицы в личностно-ориентированной модели образования** претерпевает изменения:

$$De = T(Zn \times Um \times Na \times Ak \times Pz \times Kr) = 1$$

Дидактическая единица равна учебной теме, которая состоит из формирования знаний, умений, навыков, **активности, посещаемости занятий**, контрольных действий каждого из них. В этой формуле важно логическое произведение компонентов знаний, умений, навыков, активности, посещаемости занятий, контрольных действий. Отсутствие одного из компонентов приводит к невыполнению задач образования.

Создавая дидактическую систему УВК, мы учтиваем систему уравнений, которая позволяет нам не упускать ни одного элемента из вида. Не бросаться из стороны в сторону. Совершенствовать каждый элемент.

$$\left\{ \begin{array}{l} \text{УВК} = (\text{ООСП} \times \text{Центр} \times \text{ПТУ}) = 1 \\ \text{Г} \times \text{Ф} = 1 \\ \text{С} \times \text{У} = 1 \\ \text{De} = T(Zn \times Um \times Na \times Ak \times Pz \times Kr) = 1 - \text{содержание дидактической единицы} \\ \text{Oud} = (\text{Ozn} \times \text{Oum} \times \text{Oна} \times \text{Oак} \times \text{Oпз}) = 1 - \text{система оценивания} \\ \text{Тоуд} = (\text{Oзун} + \text{Oак} + \text{Oпз})/3 - \text{тематическая оценка} \\ \text{Соуд} = (\sum \text{Тоуд})/\text{Кт} - \text{семестровая оценка.} \\ \text{Гоуд} = (\sum \text{Соуд})/2 - \text{годовая оценка} \end{array} \right.$$

УВК = (ООСП № 2 – Центр – ПТУ) = 1 – логическое произведение структурных компонентов равно единице только тогда, когда каждый компонент работает в полном объеме и имеет диффузную связь друг с другом.

- Г – главная цель, Ф – функциональная цель,
- С – самоуправление, У – управление.
- De – дидактическая единица.
- T – тема учебная.
- Zn, Um, Na – знания, умения, навыки.
- Ak – активность, Pz – посещаемость занятий,
- Kr – контроль.
- Oud – оценка учебных достижений.
- Ozn, Oum, Oна, Oак, Oпз – оценка за знания, умения, навыки, активность, посещаемость.
- Тоуд – тематическая оценка учебных достижений.
- Oзун – суммарная оценка за знания, умения и навыки.
- Соуд – семестровая оценка учебных достижений.
- Кт – количество тем учебных.
- Гоуд – годовая оценка учебных достижений.

$$\text{Oуд} = (\text{Oзн} \times \text{Oум} \times \text{Oна} \times \text{Oак} \times \text{Oпз}) = 1,$$

где: Oуд – оценка учебных достижений;

- Oзн – оценка за знания;
- Oум – оценка за умения
- Oна – оценка за навыки;
- Oак – оценка за активность;
- Oпз – оценка за посещаемость занятий.

Это уравнение показывает, что при организации обучения в личностно-ориентированной системе обязательно должен присутствовать контроль каждого компонента учебных достижений учащегося. В противном случае, это уравнение будет равно нулю, что значит – учитель работает в традиционной (знаниевой) модели образования.

В свою очередь, при введении оценивания учебных достижений необходимо ввести дополнение в понятие дидактическая единица. Теперь это понятие будет выглядеть следующим образом (см. врез на С. 90).

ГЛАВНАЯ ЦЕЛЬ УЧЕБНО-ВОСПИТАТЕЛЬНОГО КОМПЛЕКСА

Как известно, любая система одновременно существует как целое и как часть. И если мы школу рассматриваем как социальную систему, то школа должна, в действительности, рассматриваться как целое и как часть и при этом должна обладать свойствами упорядоченности и устойчивости, целостности и взаимодействия.

В любой системе существуют не одна, а две объективные цели. Цель системы как целого – поддержание

своего упорядоченно-устойчивого состояния, т. е. самосохранения. Система выполняет функции по отношению к вышестоящей системе, в которую она входит как часть по сохранению вышестоящей системы – это **функциональная цель**.

Таким образом, объективные цели – главная и функциональная являются причиной существования любой системы и, в частности, школы.

Определяя для УВК главную и функциональную цели, мы стремились обеспечить ряд свойств, а именно: упорядоченность, устойчивость, целостность, самоуправление и управление. Изучая дидактические системы разных школ методом наблюдения, постановкой осторожных вопросов (чтобы не обидеть руководителей школ), если есть описание системы, то изучением этих документов, приходишь к выводу, что постановкой главной и функциональной целей учебного учреждения практически никто не занимается или нет возможности по ряду причин этим заниматься. И, тем не менее, многие из наблюдаемых школ отличаются друг от друга расположением в микрорайоне, архитектурным дизайном, хорошей (плохой) материальной базой, жестким (мягким) порядком внутри школы, наличием (отсутствием) формы в учеников, наличием (отсутствием) охраны как внутри школы, так и на внешней территории.

Отличаются школы выбором „конька”: победы маленькой части детей в олимпиадах, конкурсах, соревнованиях и все направленно на это, т. к. оценивают школу по этим критериям; харизмой директора или харизмой одного-двух учителей.

Отличительная особенность школы – это ее код, её программа. Выявление механизмов, с помощью которых каждая школа обеспечивает свое сохранение, мы считаем очень актуальной проблемой. С помощью решения ее можно увидеть много интересного для планирования дальнейшего как конкретной школы, так и системы образования в целом. Здесь уместный афоризм: „Человек видит

только то, что знает!” Воспроизводство и развитие школы как социальной системы начинается с программирования.

Итак, осуществим попытку увидеть основную программу (код) учебно-воспитательного комплекса (ООСШ № 2 – центр – ПТУ) города Южного, Одесской области. Программа (код) УВК, которая должна обеспечить упорядоченно-устойчивое состояние, т. е. самосохранение, и есть его **главная цель**. Она должна состоять из систем принципов (правил) организации взаимодействия учреждения в целом (с внешним миром и внутри) и организации процесса обучения.

Принципам организации взаимодействия учреждения УВК мы дали название – **общие принципы УВК**. Принципам организации обучения в УВК мы дали название – **частные принципы УВК**.

ФУНКЦИОНАЛЬНАЯ ЦЕЛЬ УЧЕБНО-ВОСПИТАТЕЛЬНОГО КОМПЛЕКСА

Мы утверждаем, что УВК самостоятельная целостная социальная система, обладающая главной целью как системой общих и частных принципов, обеспечивающих упорядоченно-устойчивое состояние. В свою очередь, УВК элемент образовательной системы города. По отношению к высшей системе УВК обязан выполнять задания с целью сохранения себя как системы, так и сохранения вышестоящей системы.

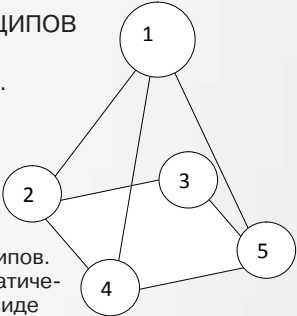
Город строил здание школы для того, чтобы удовлетворить образовательные заказы жителей города. Поэтому УВК имеет свое основное функциональное предназначение – предоставлять образовательные услуги. Образовательные услуги УВК предоставляет государству, социуму, родителям, ученику и выполняет их заказ. Образовательный заказ осуществляется за счет государства, родителей, физических и юридических лиц. УВК не может, и не должно отказывать никому в выполнении образовательных услуг. В противоположном случае

**ГЛАВНАЯ ЦЕЛЬ УВК
СОСТОИТ ИЗ ДВУХ СИСТЕМ ПРИНЦИПОВ:**

- **системы общих принципов;**
- **системы частных принципов.**

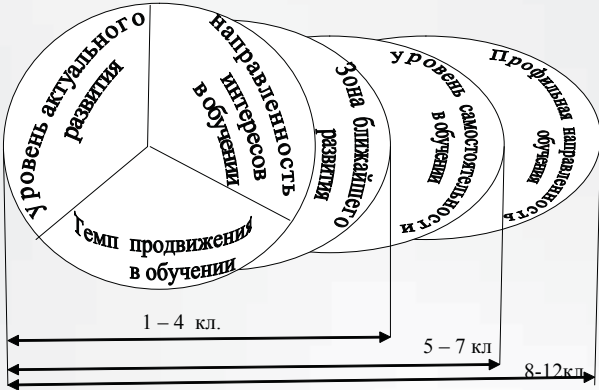
СИСТЕМА ОБЩИХ ПРИНЦИПОВ

1. Автономии.
2. Договорных отношений.
3. Делократии.
4. Научности.
5. Ответственности.

Каждый принцип (1-5) не должен рассматриваться в отдельности от других принципов. Они образуют систему. Схематически это можно изобразить в виде пирамиды. Если мы рассматриваем принцип автономии (1), то нельзя не учитывать другие принципы (2-5). Если мы рассматриваем принцип договорных отношений (2), то мы обязательно должны учитывать остальные принципы (1,3,4,5). И так далее.

СИСТЕМА ЧАСТНЫХ ПРИНЦИПОВ

Для создания программы учения и обучения, комплектования классов, дальнейшей организации для учителя и ученика необходимы знания и применения таких **ПРИНЦИПОВ**:

- **уровень актуального развития** – каким объемом знаний, умений и навыков, каким опытом обладает ученик в данное время по конкретному учебному предмету;
- **темп продвижения в учении** – уровень владения общедидактическими умениями и навыками. Они позволяют дозировать объем ЗУН, которыми может овладеть ученик за единицу времени (урок);
- **направленность интересов в учении** – что есть основой: сам процесс учения или только результат учения;
- **зона ближайшего развития** – какой сложности учебное задание необходимо давать ученику на уроке, чтобы он мог его выполнить с помощью учителя;
- **уровень самостоятельности в учении** – оценка самостоятельности учения;
- **профильная направленность учения**, – к какой будущей профессии подготавливает себя ученик.

УВК не выполняет своего основного предназначения и, как социальная система, превращается в паразитическую систему, которую необходимо в таком случае реорганизовать.

Например, родитель или небольшая группа родителей желает организовать дополнительное занятие с учеником (группой учеников). Готова ли школа с родителем (группой родителей) заключить договор? На сегодняшний день школы этого сделать не могут, т. к. директор школы не имеет права на заключения договора. Это право принадлежит начальнику местного управления образования. Можно пойти другим путем. Родитель (группа родителей) договаривается напрямую с учителем. Школа здесь не имеет никакого отношения. Единственно что делает школа – способствует коррупционной деятельности.

Можно сделать **предварительный итог**. Учебное учреждение сегодня должно, во-первых, обладать готовностью к выполнению государственного, социального, личностного образовательного заказа; во-вторых, само выполнение образовательных заказов.

Таким образом, мы осуществим попытку сформулировать **функциональную цель УВК: готовность и выполнение государственного, социального, личностного образовательного заказа. Функциональная цель учебно-воспитательного комплекса состоит из:**

- Готовности и выполнения государственного заказа по получению общего среднего и профессионального образования согласно государственного стандарта образования в условиях личностно-ориентированной системы.
- Готовности и выполнения социального образовательного заказа по овладению учащимися общественным опытом (знания, практические умения и навыки, способы творческой деятельности, социальными навыками, духовными ценностями) в условиях деятельностных отношений.
- Готовности и выполнения личного образовательного заказа.

Выше изложенный материал (математические формулы) представляет собой некую программу деятельности по созданию учебного заведения типа учебно-воспитательного комплекса. Другими словами это КОД учебно-воспитательного комплекса (общеобразовательная специализированная школа I–III ступеней № 2 – центр внешкольного образования – профессионально-техническое училище) города Южного Одесской области, который мы создали.

В последующих статьях будет опубликовано больше технологических подходов к реализации основного КОДА учебного учреждения.

ЛИТЕРАТУРА

Системный анализ и принятие решений. Словарь-справочник. / Под ред. В. Н. Волковой и В. Н. Козлова. – М. : Высш. шк., 2004.

Ігор Синячев
Дидактичний код навчально-виховного комплексу
 Навчально-виховний комплекс як школа нового типу являє собою поєднання трьох самостійних установ: загальноосвітня школа I–III ступенів, центр позашкільної освіти, професійно-технічне училище.
Ключові слова: рівень самоуправління й управління, соціальні системи, функціональна мета школи, формування життєздатної особистості.

Igor Sinyachev
Didactic Code of the Education Institution (Education Complex)
 Education Institution (Education Complex) is a new type of school that combines three independent institutions as listed: general secondary education institution, out-of-school education center, technical vocational school.
Key Words: level of self-management and administration, social systems, functional aim of the school, educating strong personality.

ГІМНАЗІЇ НПУ імені М. П. ДРАГОМАНОВА – 20!

УДК 37.018.5

**Гімназія
Національного
педагогічного
університету
ім. М. П. Драго-
манова як заклад
нового типу
започаткувала
своє існування
23 жовтня
1992 року**

Гімназія... Це оптимальне поєднання традиційної педагогіки й інноваційної сучасної методології. Її мета – виховувати інтелектуальну особистість, здатну до безперервного розвитку, що є потребою часу; толерантну до іншого мислення, бо без цього не може бути прогресу; яка володіє морально-етичними нормами поведінки, спілкування в суспільстві. Так вважає Світлана Балаба.

З 1992 року Світлана Олександрівна директор гімназії Національного педагогічного університету імені Михайла Драгоманова. Їй хотілося зібрати все позитивне в одному закладі, зробити так, щоб освіта була досконалою і „якомога ширше відчиняла дітям двері в успішне доросле життя”.

Гімназія НПУ імені М. П. Драгоманова вже протягом двох десятиріч відчиняє двері для юних талантів.

Заклад відомий не тільки в нашій країні, а й за її межами. Цікаво, чим так приваблює батьків та дітей гімназія НПУ? Погодьтеся, щоб щоденно приїздити з віддалених районів Києва чи навіть з передмістя, люди повинні мати небиякий стимул. І він є. По-перше, це висококваліфіковані вчителі. По-друге, в навчальному закладі створено оптимальні умови для всебічного розвитку здібних учнів.

Директор школи, ліцею, гімназії № 4'2012

Сьогодні у гімназії свято – ювілей. У минулому – роки наполегливої праці, натхнених злетів і досягнень, перемог, веселих свят і хвилювань перед суворими іспитами, танці, пісні, міцна дружба. Але перш за все – навчання, отримання високоякісних знань з усіх предметів. Сьогодні – свято. А завтра – в Майбутньому – буде знову кропітка робота, як і завжди.

Майбутнє буде таке й не таке, як Минуле, одночасно, тому, що буде протікати в іншому часовому просторі і вже з іншими гімназистами. Недарма ж Геракліт говорив: „Неможливо двічі увійти в одну й ту саму ріку”.

То ж побажаємо гімназії в цю урочисту мить Сьогодні, щоб її Майбутнє було безкінечно світлим, успішним, щасливим; а течія ріки Часу в Майбутнє проходила б у руслі надійності, доброзичливості, порядності і відповідальності.

Попутного вітру Тобі, Гімназіє, у плаванні до щасливого, світлого майбуття!

Навчання та виховання забезпечують 39 педагогічних працівників відповідного фахового рівня:

- 26 вчителів вищої категорії;
- 6 учителів I категорії;
- 1 учитель II категорії;
- 6 спеціалістів;
- 4 кандидати наук;
- 3 пошукачі наукового ступеня;
- 12 учителів-методистів;
- 4 старші учителі.

Педагогічний колектив гімназії опановує програму „1 учень – 1 комп'ютер”

Психологічною службою гімназії розроблена і діє технологія педагогічної підтримки і супроводу обдарованої дитини, здійснюється моніторинг психолого-педагогічного розвитку учасників навчально-виховного процесу

Психологічні тренінги: „Ефективний учитель”, „Профілактика професійного вигорання”

Управління
школою

УДК 37.011.3-051

УМОВИ РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНОЇ УСПІШ- НОСТІ ВЧИТЕЛЯ

*Освіта, пошук рішень, пошук істин,
Співпраця, не диктат, а діалог –
Надія, що байдужим не залишить...
Вікно у світ – і шлях до перемог.*

**Світлана
БАЛАБА**

Директор гімназії
НПУ імені
М. П. Драгоманова,
вчитель історії

1. Новий тлумачний
словник української
мови у чотирьох
томах / Укл. Василь
Яременко, Оксана
Сліпущко. –
К. : Аконіт, 1998. –
Т. 4. – 941 с.

У багатьох кра-
їнах світу
професійна
успішність вже
давно є однією
з найбільш зна-
чущих соціо-
культурних уста-
новок людини,
універсальним
мотивом профе-
сійної самоіден-
тифікації особис-
тості. Поступове
усвідомлення
цінності про-
фесійної успіш-
ності в Україні в
усіх видах люд-
ської діяльності,
і вчительської

зокрема, обумовлено перш
за все, підвищенням конку-
рентноздатності працівника.

Успіх у „Новому тлумач-
ному словнику української
мови” визначається як по-
зитивний наслідок роботи,
справи, як значні досяг-
нення, удача, фурор, тріумф,
перемога, виграш; визнання
кимось чийх-небудь позитив-
них якостей, особливостей
[1, С. 648–649].

Професійна успішність
педагога створює реальні
передумови для його само-
реалізації і розвитку твор-
чих здібностей. Вчителів,
орієнтованих на досягнення
успіху в діяльності, відрізняє
громадянська і професійна

спрямованість особистості;
здатність до самопізнання;
уміння реалізувати науковий
підхід до педагогічних явищ,
спроєктувати модель ціліс-
ного педагогічного процесу,
адаптувати її до конкретних
умов, проаналізувавши влас-
ний досвід.

Вчителя у формулу „зна-
ння – уміння – навички”
не заженеш. Інструменту,
яким можна виміряти благо-
родство душі, неповторність
творчості в навчальному про-
цесі, миті осяяння, немає.

Робота вчителя тісно
пов’язана зі збереженням
фізичного та психологічного
здоров’я учнів, які в дитин-
ство вже не повернуться по
закінченню і школи. А отже,
неуспішна робота педагога
дорого коштуватиме як кож-
ній окремій дитині, так і дер-
жаві вцілому. Щоб уникнути
помилки, важливо регулярно
здійснювати аналіз своєї дія-
льності, виявляти причини
успішності й неуспішності в
роботі.

Проведене анкетування
педагогічного колективу до-
звонило виділити усвідом-
лювані вчителями критерії
успішності та чинники, що її
обумовлюють.

Умовно всі критерії
можна розділити на три
групи: педагогічні, психоло-
гічні, зовнішні. **Педагогічні
критерії успішності** вчителя

пов'язують, перш за все, з рівнем навченості учнів, їх досягненнями та успіхами. Крім того, як важливі критерії успішності роботи вчителя виділяють: високий рівень знань свого предмету, загальну ерудицію, самоосвіту, постійне удосконалення фахової майстерності, досягнення поставленої мети, здатність викликати інтерес до предмету. Успішний вчитель володіє здатністю до самоаналізу, рефлексії. Його робота повинна мати інноваційний характер, що дозволяє здійснювати освітній процес на вищому, найсучаснішому рівні.

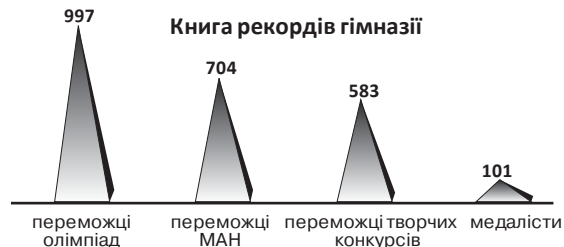
До **психологічних критеріїв успішності** вчителя відносять: мотивація; креативність мислення; доброзичливість; толерантність; уміння будувати стосунки з дітьми, їх батьками, колегами; врівноваженість; вимогливість до себе і до учнів; виразність мови; почуття гумору; уважність та спостережливість; організованість тощо. Це означає, що особисті властивості виступають як усвідомлюваний інструмент професійної діяльності вчителя, який входить до його успішної спрямованості.

Зовнішніми критеріями успішності вчителя виступають: повага та визнання учнів і колег, довіра батьків, матеріальна база школи, гарний вигляд вчителя, впевнена хода, відкритий погляд.

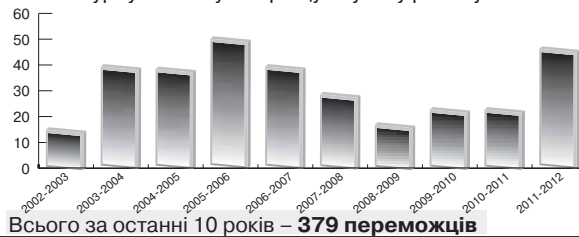
Психолого-педагогічними умовами підтримки та розвитку професійної успішності вчителя є:

- творча атмосфера закладу;
- довіра та підтримка колег;
- постійне самоудосконалення;
- підвищення кваліфікації,

Щороку близько 80 % гімназистів одержують грамоти, похвальні листи, дипломи за високі досягнення в навчальній та творчій діяльності

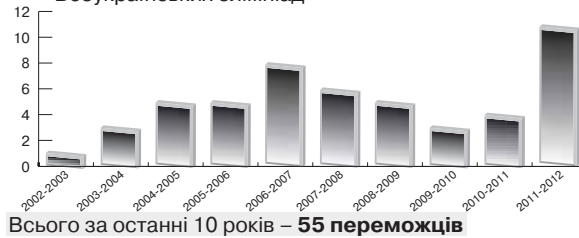
Кількісний склад учнів-переможців II етапу конкурсу-захисту на кращу наукову роботу МАН

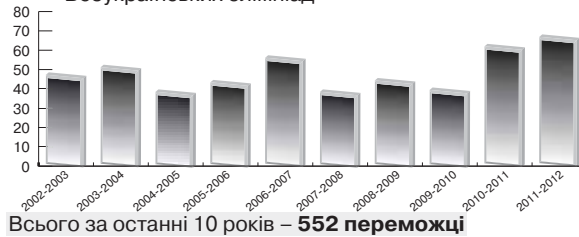
Кількісний склад учнів-переможців III етапу конкурсу-захисту на кращу наукову роботу МАН

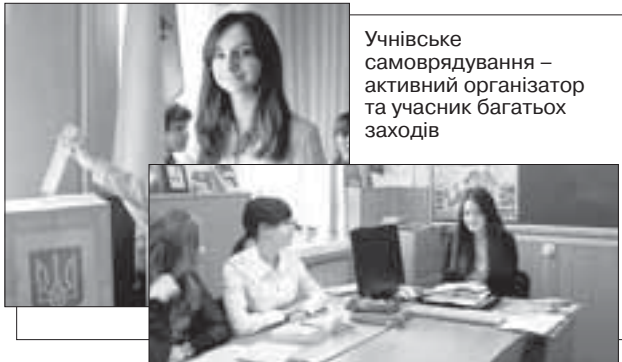
Кількісний склад учнів гімназії переможців III етапу Всеукраїнських олімпіад

Кількісний склад учнів гімназії переможців II етапу Всеукраїнських олімпіад

Управління школою

Учнівське самоврядування – активний організатор та учасник багатьох заходів

3 травня 2012 року в Будинку вчителя відбулася прем'єра вистави гімназійного театру. Перший український дитячий мюзикл „Кидин дім”

Клуб веселих та кмітливих

Звуки вальсу бентежного линуць...

обмін професійними досягненнями з колегами;

- особисте задоволення працею;
- достойна заробітна платня;
- комфортні умови праці, технічне забезпечення навчального процесу, наявність електронних програм, підручників тощо;
- стимулювання досягнень.

Отже, багаторічний досвід педагогічної діяльності та проведений аналіз усвідомлення успішності педагогів, дозволяє стверджувати, що ефективність розвитку професійної успішності вчителя може бути значно підвищена, якщо цей процес буде обумовлений як суб'єктивними чинниками (на рівні розвитку професійної рефлексії, що включає механізми мотивації, самопізнання, самоаналізу і самореалізації особистості вчителя), так і об'єктивними (створення сучасної матеріально-технічної бази закладу, запровадження системи моральних та фінансових заохочень).

Кожній особі важливо отримати визнання своєї праці іншими, отримати „сертифікат” суспільного схвалення. Задоволеність професією має значну співвіднесеність з оптимальністю мотиваційного комплексу педагога, тобто чим значиміше місце займають внутрішні і зовнішні позитивні мотиви, тим вище задоволеність педагога своєю професією.

УЧНІ ПРО ГІМНАЗІЮ

– Мабуть, кожен випускник хоче висловити слова подяки всьому педаго-

гічному колективу гімназії, який очолює чудовий педагог і чуйна людина — Світлана Олександрівна Балаба. Саме вона зуміла разом із колективом створити сучасний заклад, в якому ми отримали не тільки знання, а й часточку душі кожного вчителя.

(Юлія Астахова,
випускниця 2007 року)

— Гімназія відкрила мені шлях до майбутньої професії. Допомогла знайти та реалізувати себе. Завдяки намаганням учителів розкрити наші таланти, я досягла великого успіху.

(Ірина Тіщенко,
випускниця 2004 року)

— Я схилию голову перед тими, яких любила я, і які так невимушено любили мене. Тримаю між долонь вашу любов і твою, до сліз близькість, Гімназіє, несучи кудись у світле майбутнє. І ті знання, і ту любов, яку вклали в мене Ви, я тепер глибоко відчуваю. Використовую у своїй маленькій боротьбі за успіх у житті, побудованому на безжалісних контрастах.

(Ольга Куркіна,
випускниця 2007 року)

— Усі ці роки навчання я користувався всебічною підтримкою педагогічного колективу. До того ж, саме завдяки моїм учителям я зміг обрати свій шлях у житті: а це надзвичайно важливо, бо найчастіше цей вибір безповоротний.

(Станіслав Мартиненко,
випускник 2007 року)

— Навчальний процес був організований таким чином, що кожен учень, закінчуючи гімназію, почував себе особистістю, впевненою у собі й у своєму світлому майбутньому. Любячі вчителі, що є професіоналами у своїй справі, надихнули мене обрати професію вчителя.

(Вікторія Серяга,
випускниця 2004 року)

Оглядаючи з високих київських пагорбів далекі простори за Дніпром, дослуховуючись голосу віків, мимоволі замислюєшся: звідки ми пішли і чиї ми діти? А хто були ті будівничі міст, храмів, пам'яток зодчества, що впродовж багатьох століть чарують нащадків своєю довершеністю й красою? Таких ще вповні нез'ясованих питань постає чимало. І відповісти на них допомагає туристично-краєзнавча робота в гімназії.

Стежками партизанської слави

Екскурсія Ужгород-Мукачево

Під час подорожі у рамках програми „Пізнаємо Європу разом” гімназисти побували в багатьох цікавих містах. Учні відвідали Карпач, Вроцлав, Прагу та Дрезден

Учні побували в музеях, театрах, виставкових залах

Управління школою

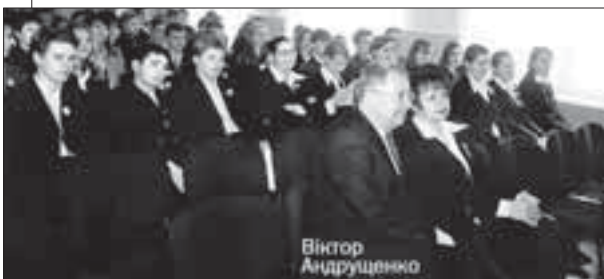
Зустріч єпископа Української Греко-Католицької Церкви **Любомира Гузара** з педагогічним колективом та представниками Батьківської ради гімназії

Родина Драгоманових та гімназійна сім'я

Піклувальна рада гімназії, яку очолює ректор НПУ імені М. П. Драгоманова **Віктор Петрович Андрущенко**, та батьківська рада є надійними помічниками в усіх починаннях, запорука успішної діяльності гімназії

„Ми пишаємося тим, що в структурі університету є така перлина, як гімназія”

Володимир Бех,
доктор філософських наук, професор
університету НПУ
імені М. П. Драгоманова

– Цікавий фільм, дослідження, експеримент,
Роботи захист, твір, концерт, концерт...

Мільйони справ на кожен смак – Таким було життя в гімназії у нас.

(**Ольга Заводович**,
випускниця 2007 року)

– Робота з різними джерелами інформації; участь у конкурсах, олімпіадах, МАН – усі ці гімназійні заходи дали мені чудову стартову основу і допомогли в навчанні в КНУ технології та дизайну.

(**Ганна Врублевська**,
випускниця 1998 року)

– Гімназія подарувала мені почуття колективу, дружні стосунки з однокласниками, адже ми дружимо й після закінчення школи. А ще нам тут завжди раді.

(**Ольга Дударенко**,
випускниця 2001 року)

– Мені пощастило в гімназії зустріти чудового Вчителя **Алізаде Елеонору Абелівну**. Хотіла б побажати побільше гарних учнів, які б потім стали не лише хорошими спеціалістами, а й людьми.

(**Дарина Благих**,
випускниця 2002 року)

– Гімназія – це мій другий дім, учителі – другі батьки. Коли прийшов сюди, я знову відчув тепло оточуючих. Тут я звик до сцени, отримав знання з різних галузей. Гімназія допомогла мені зробити перший великий крок у майбутнє.

(**Віталій Петренко**,
випускник 2006 року)

– Гімназія для мене завжди буде рідною домівкою. Я ніколи не забуду рідних учителів, які навчали, виховували мене і допомогли вибрати правильний шлях у майбутнє життя.

(**Олена Гоголь**,
випускниця 2007 року)

Новий проект – запрошуємо!
**„ІНФОРМАЦІЙНА
ПІДТРИМКА
ШКОЛИ”**

**НОВИЙ ПРОЕКТ ДНПБ УКРАЇНИ
ІМ. В. О. СУХОМЛИНСЬКОГО ТА
НАШОГО ЖУРНАЛУ**

Сучасна діяльність школи багатопланова й багатоповерхова – від опанування дітьми культури читання до вільного користування можливостями інформаційного суспільства.

Для реалізації завдань сучасної української школи вагомим є науково-інформаційне забезпечення фахових потреб вчителів та навчально-дозвілєвої діяльності учнів. Тому конче важлива співпраця між навчальними закладами та бібліотеками. Адже саме бібліотеки є серцем інформаційного суспільства, яке сьогодні формується в Україні, і які покликані забезпечувати вільний та рівний доступ усіх громадян до інформації.

Усвідомлюючи, що інформаційна підтримка освіти – проблема комплексна, ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського разом із всеукраїнським науково-практичним журналом „Директор школи, ліцею, гімназії” започаткували проект „Інформаційна підтримка школи”, метою якого є об’єднання зусиль вище зазначеної бібліо-

теки, преси та навчальних закладів України для інформаційного забезпечення навчально-виховного процесу та дозвілєвої діяльності в закладах освіти.

Початком реалізації цього проекту стала зустріч співробітників Бібліотеки з редакційною радою журналу „Директор школи, ліцею, гімназії”, що проходила на базі ДНПБ України. Члени редакційної ради журналу – директори провідних київських шкіл – ознайомилися з історією бібліотеки, яка була заснована у кінці 1999 року за ініціативи НАПН України та МОН України для інформаційного забезпечення реформаційних і модернізаційних процесів у освіті України, її основними напрямками діяльності та здобутками, а під час круг-

Укладачі
**Ольга
ВИГОВСЬКА,
Павла
РОГОВА,
Людмила
ЗАЛІТОК**

Експертиза
бібліотекою

Директор школи, ліцею, гімназії № 4/2012

лого столу було обговорено шляхи розвитку співпраці між школами й Бібліотекою, зокрема з таких напрямів:

- організація практичної підготовки учнів з формування основ науково-дослідної роботи та культури читання;
- створення у загальноосвітніх навчальних закладах України належних інформаційних умов для педагогів та учнів шляхом налагодження постійного інформаційного зв'язку між бібліотекою, навчальними закладами та пресою;
- введення в практику діяльності загальноосвітніх навчальних закладів здобутків науково-дослідних інститутів НАПН України;
- проведення спільних заходів з питань освіти та культури й чимало іншого.

У своєму виступі директор ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського кандидат історичних наук, заслужений працівник культури України **П. І. Рогова** акцентувала увагу на вагомому ресурсі Бібліотеки з питань педагогіки й освіти у традиційній та електронній формі, її багатогранній інформаційній діяльності, інформаційно-комунікаційних технологіях, що сприяють модерній роботі книгозбірні як всеукраїнського галузевого інформаційного центру, змістовному порталі Бібліотеки (dnpb.gov.ua), сервісних послугах для освітян України, які вона надає,

тощо. Директором було наголошено на обов'язковій модернізації шкільних бібліотек (інтернет, комп'ютерне та програмне забезпечення), які є важливою ланкою на шляху передачі інформації від Державної науково-педагогічної бібліотеки до вчителів та учнів навчальних закладів України. Запропоновано шляхи поглибленої та розширеної співпраці між Бібліотекою і навчальними закладами, спрямованої на створення умов максимального науково-інформаційного забезпечення розвитку освітянської практики української школи, науково-методичної та науково-дослідної роботи в загальноосвітніх навчальних закладах, захисту прав та інтересів освітян і учнів щодо надання рівного і якісного доступу до інформації, підтримці соціально значимих ініціатив освітян, бібліотекарів, представників фахової педагогічної преси та ін. Також директор підкреслила, що у планах проекту „Інформаційна підтримка шкіл України” координація діяльності освітянських установ зі створення умов для максимального науково-інформаційного забезпечення освітянської практики з проблем інформаційної культури учнів і вчителів та плекання майбутніх науковців-дослідників.

Результатом зустрічі стала підготовка „Угоди про співпрацю” (проект – див. Додаток 1).

Тож Ваше знайомство, шановний читачу, з Державною науково-педагогічною бібліотекою України ім. В. О. Сухомлинського, та її унікальними можливостями може бути продовжене для Вас і Ваших колег, вихованців та їх батьків, якщо Ви виявите бажання стати активним учасником цього проекту й захочете укласти угоду про співпрацю (С. 107–110).

Складену Вами угоду за зразком (Додаток 1) надсилайте на поштову адресу Бібліотеки: 04060 м. Київ, вул. М. Берлінського, 9, Державна науково-педагогічна бібліотека України імені В. О. Сухомлинського, відділ наукового і прикладного бібліотекознавства (з

поміткою – проект „Інформаційна підтримка школи”).

ЕКСКУРСІЯ БІБЛІОТЕКОЮ

Разом з гостями Бібліотеки, директорами київських шкіл – членами редакційної ради журналу, ознайомимося і ми з вами, шановний читачу, з історією створення бібліотеки та основними напрямками її діяльності.

Зустріч відкрила директор Бібліотеки **Рогова П. І.**, охарактеризувавши розвиток сучасної освіти та необхідність її інформаційного забезпечення. Вона підкреслила у контексті вищезазначеного вагомність заснування ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського, про яку мріяли освітяни понад 100 років. Директорка розкрила історію становлення фонду Бібліотеки, основою якого стали ресурси двох спеціальних педагогічних книгозбірень: довідково-педагогічної бібліотеки Харківського товариства поширення в народі грамотності (1864) та педагогічної бібліотеки Київського Будинку вчителя, її структуру, відділи, яких 14 у Бібліотеці, представила провідних фахівців Бібліотеки тощо.

Розкриваючи зміст **документного фонду бібліотеки**, завідувача відділу наукового зберігання фонду **Н. Г. Мацібора** зробила акцент на рідкісних виданнях Бібліотеки. Усвідомлюючи величезну соціально-культурну значимість і цінність книжкових пам'яток та необхідність активізації роботи з їх збереження і введення у науковий обіг, фахівцями бібліотеки проведено аналіз її основного фонду, виявлено і сформовано ядро **рідкісних і цінних видань** (далі РЦВ), які є унікальним історико-культурним надбанням і становлять близько 10 % від усього фонду книгозбірні, хронологічні рамки якого охоплюють XVII – початок XX ст. Найдавнішим оригінальним виданням, що зберігається у фонді бібліотеки, – є „Філософія” Сенеки, яка

Управління школою

видана у 1615 р. латинською мовою, оправлена телячою шкірою й оздоблена ілюстраціями та гравюрами. Цінними є також фотокопія видання „Беседы о воспитании чад” Іоана Златоуста, видана у Львові в 1609 р. та „Новий Заповіт” латинською мовою видрукуваний у Франкфурті (2-ге вид., 1714).

Значну частину фонду РЦВ складають документи педагогічної та психологічної тематики, серед яких було представлено „Синопис или краткое описание от различных летописцев о начале словянского народа” (1728) – перша друкована історія українського народу, що майже до кінця XVIII ст. вважається основним підручником з історії в Російській імперії, Ломоносов М. В. „Краткое руководство к наречию” (1748); прижиттєві видання праць видатних вітчизняних педагогів, психологів, письменників, істориків XIX – поч. XX ст. – М. Пирогова, К. Ушинського, І. Огієнка, С. Русової, Т. Лубенця, зарубіжних – З. Фрейда, В. Вундта, І. Гербарта та ін., видання з питань педагогіки та навчальні посібники з особистих збірань Х. Д. Алчевської, М. Максимовича, В. І. Щербини, С. Чавдарова, М. Д. Ярмаченка, що підтверджено наявними на книгах екслібрисами, дарчими написами.

ДНПБ України імені В. О. Сухомлинського як сучасний інформаційний центр здійснює широкий спектр сервісних послуг для освітян. У медіацентрі працює *6 читацьких АРМів*, що дають можливість користуватися:

- електронними ресурсами ДНПБ України;
- електронними ресурсами бібліотек України і світу, інших установ;
- ресурсами Інтернету;
- копіювати електронну інформацію на зовнішні носії;
- працювати з електронними документами на CD.

Також до послуг користувачів:

- комп’ютер для самостійної роботи;

- відеозв’язок за системою Скайп;
- друк на принтері;
- робота в Інтернеті;
- користування електронною поштою;
- комп’ютерний набір працівником ДНПБ України;
- сканування документів.

На сьогодні ЕК об’єднує бази даних „Книги”, „Періодика” – понад 170 тис. БЗ, „Рідкісна книга” – близько 3000 БЗ, „Галузева реферативна база” яка налічує більше 33 тис. рефератів українською, російською та англійською мовами, що доступні користувачам через веб-портал бібліотеки.

Зазначено, що з 2012 року у бібліотеці розпочато формування фонду документів на електронних носіях, які зберігаються на жорсткому диску сервера бібліотеки та на оптичних носіях, серед них – інтерактивні підручники, курси, тренажери тощо. Загалом, обсяг повнотекстових документів становить понад 2500 одиниць, що включають в себе оцифровані рідкісні й цінні видання, тексти дисертацій, праці В. О. Сухомлинського, вторинну продукцію тощо, доступ до яких надається користувачам через веб-портал, у медіацентрі, дисертаційному читальному залі та читальному залі філії.

Було підкреслено, що сьогодні одним із вагомих напрямів наукової і практичної діяльності колективу є **надання доступу до фонду Бібліотеки віддаленим користувачам.**

Бібліотека має 8 читальних залів, серед яких **читальний зал Фонду В. О. Сухомлинського** – візитна картка Бібліотеки. З діяльністю читального залу присутніх познайомила кандидат педагогічних наук, заступник директора з наукових питань ДНПБ України імені В. О. Сухомлинського **Заліток Л. М.** На базі фонду читального залу освітяни не тільки знайомляться з творами педагога, а й мають можливість досліджувати фундаментальні проблеми розвитку ідей

Василя Олександровича в сучасній школі. Метою читального залу є дослідження та популяризація багатогранної спадщини видатного педагога-гуманіста, залучення до першоджерел його творчості нових послідовників, сприяння підготовці та підвищенню кваліфікації педагогічної громадськості. Присутні виділили характерну рису читального залу, якою є об'єднання в одному фонді спадщини В. О. Сухомлинського, документів про його життя, педагогічну діяльність та матеріалів про впровадження ідей Василя Олександровича у практику роботи сучасної школи, що створює умови для комплексного дослідження творчості великого українського педагога-гуманіста.

Читальний зал комплектується публікаціями з періодичних видань, їх копіями, відео-, фотодокументами, музейними експонатами. Сьогодні фонд налічує близько 4000 тисяч примірників документів, з них, близько 2500 публікацій з періодичних видань, сформованих у 50 тематичних папках; у трьох фотоальбомах зберігаються світлини, які ілюструють основні віхи життя, педагогічної діяльності Сухомлинського та впровадження його ідей в сучасну освіту. Документний фонд В. О. Сухомлинського у структурі бібліотеки дає змогу якнайповніше використовувати творчу спадщину педагога науковцями, дослідниками, вчителями-

Колектив засновників цього Проекту –
Вашого помічника, панове Директори

практиками, студентами не тільки України, а й усього світу.

Читальний зал документів іноземними мовами був представлений молодшим науковим співробітником **Л. В. Дроншкевич**, яка репрезентувала словники таких відомих видавництв, як Oxford, Collins, Longman, Merriam-Webster, Le Maxidico, підручники та навчальні посібники з різних галузей знань, підручники для навчання та викладання іноземних мов, збірники наукових праць, монографії, матеріали конференцій, що зберігаються у читальному залі. Особливий інтерес виявили директори шкіл до колекції довідкової та художньої літератури для дітей дошкільного, молодшого й середнього шкільного віку, для вихователів дошкільних навчальних закладів і вчителів початкової та середньої школи, яка зберігається у фонді читального залу. Було продемонстровано довідкову літературу, таку як Children's Encyclopedia, Picture Dictionary, Eyewitness Books, Childcraft, Childcraft Dictionary, Young Scientist, The New Book of Popular Science, а також дитячу художню літературу англійською, французькою, чеською, та іншими мовами світу.

Учасникам зустрічі був представлений комплект видань (250 томів) „Бібліотеки тисячоліття”, до якого увійшли твори світової класики англійською мовою, всесвітньовідомі енциклопедичні видання Britannica, Americana, The World Book Encyclopedia. Комплект бібліотека отримала за проектом Британської Ради в Україні.

Акцентувалась увага на комплектуванні фонду читального залу, який поповнюється завдяки дарункам міжнародних організацій: Гете-Інституту, Британській Раді, Французькому культурному центру, благодійній американській організації „Сейбр-Світло” та передплаті.

Співробітниця відмітила, що за сприяння НАПН України та Президента Академії В. Г. Кременя

на сьогодні бібліотека передплачує 11 назв іноземних періодичних видань, які видаються за кордоном, зокрема: British Journal of Educational Technology („Освітні технології”, Велика Британія), Studies in Educational Evaluation („Дослідження з оцінювання в освіті”, Нідерланди), Gender and Education („Гендер та освіта”, Велика Британія), Childhood Education („Освіта в дитинстві”, США), Zeitschrift fur Padagogik („Педагогічний журнал”, Німеччина), Journal of Educational Psychology („Журнал з питань освітньої психології”, США), Educational Evaluation and Policy Analysis („Аналіз освітньої політики”, США), Zeitschrift fur Padagogische Psychologie („Журнал з педагогічної психології”, Німеччина), Padagogik („Педагогіка”, Німеччина), Edukacja Ustawiczna Doroslych („Безперервна освіта дорослих”, Польща) та La Revue Francaise de Pedagogie („Французький журнал з педагогіки”, Франція).

Фахівцями відділу проведено анкетування, яке виявило, що жодна з освітянських бібліотек мережі, за браком коштів, не передплачує педагогічні журнали зарубіжних видавництв. Тобто, на сьогодні, журнали, які висвітлюють передовий зарубіжний досвід у галузі педагогіки та психології, наявні лише в ДНПБ України імені В. О. Сухомлинського.

Дроншкевич Л. В. наголосила на тому, що неперіодичні та періодичні видання іноземними мовами опрацьовуються в електронному каталозі, статті з періодичних видань аналітично розписуються. На порталі Бібліотеки функціонує сторінка відділу, яка постійно оновлюється та містить детальну інформацію про відділ, нові надходження, передплатну періодику й віртуальні книжкові виставки.

З роботою інших читальних залів Бібліотеки читач може ознайомитися на порталі Бібліотеки (dnpb.gov.ua), у розділі „Про Бібліотеку”.

З метою надання доступу віддаленим користувачам до різнобічної інформаційної діяльності Бібліотеки як науково-дослідного центру з питань галузевого бібліотекознавства, бібліографознавства, книгознавства, всеукраїнського науково-інформаційного центру з питань педагогіки і психології, координаційного і науково-методичного центру мережі освітянських бібліотек МОНмолодьспорту України та НАПН України, завідувача відділом наукової інформаційно-бібліографічної діяльності **Самчук Л. І.** презентувала **Веб-портал ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського**. Вона розповіла про структуру веб-порталу, важливу складовою якого є **„Віртуальна бібліографічна довідка”**. Завдяки їй віддалений читач може отримати відповідь на будь-яке запитання. Співробітниця продемонструвала розділ **„Науково-інформаційна діяльність”**, структурований за підрозділами, що розкривають цей напрям роботи Бібліотеки, а саме: **„Інформаційно-виставкова діяльність”**, **„Нові надходження”**, **„Бібліографічна продукція ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського”**, **„Календар знаменних і пам'ятних дат в галузі освіти і педагогічної науки”**, **„Видатні педагоги України та світу”**, **„Педагогічно-новатори України”**, **„Видатні бібліотекознавці, бібліографознавці та книгознавці України і світу”**, **„Бібліографічна продукція мережі освітянських бібліотек МОН України та НАПН**

УГОДА ПРО СПІВПРАЦЮ

Державної науково-педагогічної бібліотеки України ім. В. О. Сухомлинського, Всеукраїнського науково-практичного журналу „Директор школи, ліцею, гімназії” та навчального закладу

Державна науково-педагогічна бібліотека України ім. В. О. Сухомлинського, яка є структурним підрозділом НАПН України, що надалі іменується „Бібліотека”, в особі директора **Павли Іванівни РОГОВОЇ**, що діє на підставі Статуту, Всеукраїнський науково-практичний журнал „Директор школи, ліцею, гімназії”, далі „Журнал”, видавцем і головним редактором якого є **Ольга Іванівна ВИГОВСЬКА**, що діє на підставі Статуту, та навчальним закладом, далі „ЗНЗ”, в особі директора _____, що діє на підставі Статуту, (далі – Сторони) уклали Угоду про наступне:

I. ПРЕДМЕТ ТА МЕТА УГОДИ

1.1. Предметом Угоди є спільна діяльність, спрямована на створення умов для максимального науково-інформаційного забезпечення ефективності навчально-виховного процесу, популяризації вітчизняної педагогічної науки та освітянської практики.

1.2. Метою Угоди є: забезпечення інформаційного супроводу науково-методичної та науково-дослідної, пізнавальної та практично-діяльнісної роботи в загальноосвітніх навчальних закладах; захист прав та інтересів педагогів і учнів у фаховій інформаційній підтримці Сторін даної угоди, їх соціально значимих ініціатив.

II. ОСНОВНИМИ ЗАВДАННЯМИ СТОРІН, ЯКІ УКЛАДАЮТЬ УГОДУ, Є:

2.1. Поважати інтереси один одного і неухильно дотримуватися прав, свобод і обов'язків громадян України, які гарантовані Конституцією України, Законами України „Про освіту”, „Про інформацію”, Конвенцією ООН про права дитини.

2.2. Всебічно сприяти здобуттю учнями-старшокласниками навичок інформаційної й наукової роботи.

2.3. Забезпечувати активну участь Сторін у підготовці та прийнятті перспективних, довгострокових проектів і програм розвитку освіти та їх інформаційну підтримку.

2.4. Постійно інформувати одне одного про свою діяльність, прийняті рішення та їх результати.

2.5. Створювати належні інформаційні умови для учнів і педагогів у спосіб налагоджувати

дження постійного інформаційного зв'язку між Сторонами угоди.

2.6. Створювати у загальноосвітніх навчальних закладах м. Києва, директори шкіл яких — члени редакційної Ради Журналу, осередки активної співпраці між Сторонами.

2.7. Ініціювати й підтримувати усі конструктивні ініціативи, форми співпраці дітей, педагогів, Сторін, батьківської громадськості, представників державних структур, органів місцевого самоврядування в інформаційній сфері середньої освіти.

2.8. Щорічно проводити моніторинг ефективності Проекту, за згодою Сторін вносити щорічні поправки до умов Угоди.

3. ОБОВ'ЯЗКИ СТОРІН

3.1. Бібліотека зобов'язується:

3.1.1. Спільно з Журналом та ЗНЗ забезпечувати науково-інформаційний супровід навчально-виховного процесу, популяризації вітчизняної педагогічної науки та освітянської практики керівників навчальних установ, педагогів, учнів.

3.1.2. Активно співпрацювати з Журналом та ЗНЗ з формування в учнів основ науково-дослідної роботи та культури читання, а саме:

Проводити тематичні бібліотечні уроки для учнів 8–10-х класів, заняття з основ наукознавства та бібліографії.

Надавати персональну допомогу юним науковцям та їх учителям у роботі над обраною науково-дослідною тематикою.

3.1.3. Сприяти створенню широкого діапазону умов для здобуття якісної інформаційної підтримки педагогів шляхом:

Інформаційної підтримки педагогічних рад, педагогічних читань, семінарів (підготовка книжкових виставок та ін.).

Надання у користування фондів Бібліотеки педагогам, шляхом обслуговування через МБА.

Надання науково-методичної допомоги в роботі бібліотеки ЗНЗ.

Сприяння комплектуванню фонду бібліотеки ЗНЗ шляхом передачі літератури з обмінно-резервного фонду Бібліотеки.

Складання рекомендаційних списків переліку тем, що є актуальними в різних галузях науки (відповідно до секцій МАН України „Дослідник”) та міжнародних проектах.

3.1.4. Сприяти залученню нових партнерів до реалізації започаткованого проекту „Інформаційна підтримка школи”.

3.1.5. Проводити конкурси, пов'язані з книжкою та читацькою культурою.

3.1.6. Готувати узагальнені матеріали щодо співпраці шкіл і Бібліотеки для опублікування ►

України”, „Реферативна інформація”, „Інформаційно-аналітична продукція”. У кожному з підрозділів вміщуються повнотекстові як первинні, так і вторинні документи.

Електронні ресурси Бібліотеки:

Е л е к т р о н н и й і н ф о р м а ц і й н о - б і б л і о г р а ф і ч н и й р е с у р с „Видатні педагоги України і світу”, який представляє різномічну інформацію про видатних педагогів. Нині в ресурсі розташовано матеріали про 33 особи, зокрема В. О. Сухомлинського, Г. Вашенка, В. Дурдуківського, В. Каразіна, Я. Корчака, А. Макаренка, В. Оніщука, К. Ушинського, М. Ярмаченка та ін.

Е л е к т р о н н и й і н ф о р м а ц і й н о - б і б л і о г р а ф і ч н и й р е с у р с „Педагоги-новатори” призначено для інформування фахівців у галузі освіти про інноваційні досягнення педагогів-новаторів України. Ресурс створено на основі Всеукраїнського проекту НАПНУ і науково-практичного журналу „Директор школи, ліцею, гімназії” — „Педагоги-новатори в Україні”. Тут містяться матеріали про творчі здобутки авторів-героїв цього Проекту, а саме: В. Шаталова, М. Палтишева, М. Гузика, Л. Донської, Г. Сазоненко.

Е л е к т р о н н и й і н ф о р м а ц і й н о - б і б л і o г р a ф і ч н и й р е с у р с „Видатні бібліотекознавці, бібліографознавці, книгознавці та документознавці України й світу” містить різноманітну інформацію про видатних вчених у зазначе-

них галузях. Нині в ресурсі розміщено матеріали про 11 осіб: Л. Биковського, М. Гуменюка, М. Дьюї, Ф. Каратигіна, М. Комарова, Н. Крупську, Ф. Сарану, Л. Хавкіну та ін.

Повнотекстова база даних з питань педагогіки, психології, бібліотечно-бібліографічної тематики, яка розміщена на порталі та містить 763 оцифрованих документи XIX – початку XX ст. (1850–1917 рр.); 127 дисертацій, переданих бібліотеці ученими з різних установ і закладів України та понад 2 тис. авторефератів дисертацій, які доступні для читачів тільки в локальній мережі бібліотеки; 167 праць видатного українського педагога В. О. Сухомлинського; 80 бібліографічних покажчиків з актуальних питань педагогіки і психології, підготовлених фахівцями бібліотеки; інструктивно-нормативні (положення, правила, інструкції тощо) та методичні документи, підготовлені науковцями ДНПБ для мережі освітянських бібліотек України; збірники наукових праць, підготовлені й видані ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського.

На порталі діє **галузева реферативна база даних** з актуальних питань педагогіки та психології, яку створює Бібліотека разом з бібліотеками ВНЗ III-IV р. а. педагогічного профілю, що налічує понад 11 000 рефератів та повнотекстовий ресурс **„Наукова періодика України з питань педагогіки і психології”**, який наповнений вітчизняними періодичними та продовжуваними виданнями.

Важливим для освітян є розділ на порталі Бібліотеки

на сторінках журналу „Директор школи, ліцею, гімназії” з конкретними зразками найбільш потрібних для шкіл заняттями.

3.2. Журнал зобов’язується:

3.2.1. Підтримувати громадську ініціативу щодо співпраці Бібліотеки і шкіл країни.

3.2.2. Забезпечувати інформаційний супровід проекту „Інформаційна підтримка школи”.

Інформувати керівників ЗНЗ про можливості Бібліотеки щодо надання інформаційної допомоги школам, про варіанти угод зі школами країни.

Висвітлювати новостворений досвід обопільно корисної співпраці Сторін даної угоди.

Започаткувати серію занять з окремих тем, що стосуються створення наукової учнівської роботи на площах фахового журналу.

Проводити просвітницьку роботу з питань інформаційної культури серед директорів загальноосвітніх навчальних закладів щодо бібліотечної компетентності (учнів, педагогів, батьків).

3.2.3. Публікувати:

кращі й актуальні тематичні бібліотечні уроки для учнів 8–10-х класів;

рекомендаційні списки переліку тем, що є актуальними в різних галузях науки (відповідно до секцій МАН України „Дослідник”) та міжнародних проектах;

висвітлювати найкращий досвід навчальних закладів щодо реалізації спільних програм Бібліотеки та Навчальних закладів, а також участь Навчальних закладів у міжнародних проектах;

рекомендаційні списки літератури з їх наступним аналітичним оглядом з тем, що є проблемними для творчих груп вчителів.

3.2.4. Оголошувати та підтримувати інформаційно конкурси з бібліотечної тематики та організаційно-змістових аспектів співпраці Школи й Бібліотеки за цим проектом.

3.3. ЗНЗ зобов’язується:

3.3.1. Підтримувати і розвивати партнерські зв’язки з працівниками Бібліотеки щодо організації роботи над науковою темою учнів 8–10 класів разом з бібліотекарем, класним керівником і вчителями-предметниками, з якими діти співпрацюють:

Проводити на базі Бібліотеки в системі уроки бібліотекознавства для учасників МАН та інших розвивально-освітніх проектів.

Рекомендувати учням та батькам співпрацю з Бібліотекою.

Направляти за окремим графіком групи учнів разом з вчителями до Бібліотеки.

Розробляти актуальні теми проблемних семінарів, творчих груп і передавати їх Бібліотеці для організації спільної роботи Школи і Бібліотеки та заохочувати вчителів ставати активними членами названих груп.

3.3.2. Організовувати спільну роботу керівників творчих об'єднань у школах з працівниками Бібліотеки у підготовці та проведенні педагогічних і учнівських читань:

Узгоджувати теми конференцій, читань (учнівсько-педагогічних) відповідно до тем, рекомендованих Бібліотекою.

Висловлювати ініціативу щодо розробки міжнародних тем, що реалізує школа, в межах спільного проекту Школи і Бібліотеки.

Заявляти про рівень участі ЗНЗ у спільній роботі.

3.3.3. Розміщувати контактну інформацію, а також інформацію про можливості Бібліотеки й Журналу та переваги участі в цьому Проекті у соціальній мережі „Щоденник.Ua”.

3.3.4. Готувати матеріали щодо результативності й ефективності співпраці шкіл і Бібліотеки для опублікування на сторінках журналу „Директор школи, ліцею, гімназії”.

3.3.5. Пропонувати на основі узагальнення власного досвіду участі у проекті „Інформаційна підтримка шкіл” заходи щодо утворення єдиної інформаційної мережі для шкіл країни в рамках цього проекту.

4. ВИКОНАННЯ УГОДИ

4.1. З боку Бібліотеки заходи щодо виконання пунктів цієї Угоди організовує _____

4.2. З боку Журналу заходи щодо виконання пунктів цієї Угоди організовує _____

4.3. З боку ЗНЗ заходи щодо виконання пунктів цієї Угоди організовує _____

5. ІНШІ УМОВИ

5.1. Пункти цієї Угоди можуть бути змінені та уточнені за погодженням Сторін.

6. ТЕРМІН ДІЇ УГОДИ

6.1. Угода набуває чинності з дня підписання її всіма Сторонами і діє протягом п'яти років.

6.2. Угода не може бути припинена в односторонньому порядку.

6.3. У випадку невиконання зобов'язань Сторони мають право внести пропозицію про припинення дії Угоди достроково.

7. ЮРИДИЧНІ АДРЕСИ СТОРІН

„Навігатор в Інтернет” де розташовано понад 300 посилань на освітянські сайти, сайти інших бібліотек України та зарубіжжя, а також на сайти електронних журналів і повнотекстових бібліотек, які доступні через Інтернет.

Завідуюча сектором соціокультурних комунікацій **С. В. Кирій** представила широку культурно-просвітницьку діяльність Бібліотеки направлену на забезпечення освітніх, інформаційних, соціокультурних, естетичних та дозвіллевих потреб користувачів. У цьому напрямку Бібліотека велику допомогу надає організації комплексних наукових та науково-просвітницьких заходів, під час проведення яких акцентується увага на головних завданнях Бібліотеки: інформаційному забезпеченню галузі, повноцінному розкритті її фондів, популяризації її діяльності серед широкого кола науковців та практиків галузі й всебічному формуванню особистості. Серед заходів:

- організація наукових конференцій, читань, круглих столів, семінарів тощо з науковцями та управлінцями освітянської галузі;
- організація педагогічних рад, педагогічних читань з освітянами (вчителями, методистами, вихователями) України;
- проведення культурно-просвітницьких заходів: художньо-мистецьких виставок, презентацій, зустрічей з митцями, екскурсій тощо.

ПАМ'ЯТІ ДРУГА

Коли твої друзі йдуть в інший світ – несподівано, передчасно, – ти мов би завмираєш: чому?! Хоч і пам'ятаєш про те, що у кожного з нас своя доля, свій шлях – довгий чи короткий... Але скоритися не можеш, бо втрата приголомшлива.

17 вересня на 65-ому році життя відійшов у вічність Олексій Петрович Омельченко.

Нашому читачеві Олексій Петрович знайомий за численними статтями, двома спецвипусками журналу. Завжди у вирі освітніх подій: все йому було не байдуже, все і всі хвилювали – він так діяв і жив.

На кшталт сказаного Горьким про Макаренка, могу так само сказати й про Олексія Петровича – „велике серце мав, велику душу собі нажив”. Він завжди знаходив рятівне слово для будь-якої людини, що була поруч і потребувала його підтримки, віднаходив для цього час і можливість, міг бути і плечем, і руками... Собою, своїм ставленням до людей, до світу навколо себе творив Олексій Петрович духовне середовище.

Як науковець-дослідник Олексій Петрович упровадив у життя духовні засади виховання робітничої молоді.

Людяний, добрий, інтелігентний... Як начальник управління освіти області – будував, відкривав, поліпшував умови, пильнував про все і про всіх. Як громадський діяч, депутат – вирішував проблеми міста і району. А для всієї країни як керівник осередку міжнародної громадської організації „Педагоги за мир і взаєморозуміння” через

освітнянські заходи сіяв добро і взаєморозуміння.

Коханий чоловік. Люблячий батько. Шанований колегами й вихованцями керівник, він був другом для багатьох таких несхожих між собою людей і за статусом, і за віком, і за колом інтересів. Любив життя, цікавився людьми, щосекунди вчився у них, таких різних, життю. Радів, мріяв, мав намір ще так багато зробити. Ще б жити, ще б творити! Так багато задуманого залишилося не здійсненим...

Олексію Петровичу, Ви пішли так рано з життя, залишивши у серці багатьох, і моєму також, шем і біль втрати.

Порожнеча. Але яка кричить, закликає рідних жити, хоч і без Вас, колег і учнів – продовжувати розпочате Вами, усіх нас – пам'ятати про добру, веселу, дотепну й розумну Людину.

Хай Господь простить Вам свідомі й невідомі гріхи і до Раю поведе!

Ольга Виговська,
головний редактор журналу
„Директор школи, ліцею,
гімназії”

**Олексій
Петрович
ОМЕЛЬЧЕНКО**
23.07.1948 –
17.09.2012

У 2000 – 2005 рр. – начальник Управління освіти і науки Луганської облдержадміністрації.
З 2005 по 17.09.2012 – директор Луганського коледжу будівництва, економіки та права, заслужений працівник народної освіти України, кандидат педагогічних наук, доцент.

Наші ювіляри

ЖАЛДАК Мирослав Іванович, академік НАПН України, заслужений діяч науки і техніки України, фахівець у галузі обчислювальної математики, методики навчання інформатики та математики в ЗНЗ і вишах, автор близько 300 праць, серед яких і посібник для вчителів „Комп'ютер на уроках математики”, член редколегій журналів „Математика в школі”, „Комп'ютер школі та сім'ї”, автор нашого журналу;

БЕСЛУХА Світлана Василівна, директор багатoproфільної гімназії м. Лисичанська Луганської області, Народний учитель СРСР, заслужений учитель України, відмінник народної освіти України, автор нової гуманної школи-гімназії – храму науки й осередку культури, автор 3-ої сторінки Всеукраїнського проекту НАПН „Педагоги-новатори в Україні”;

ДОРКЕНУ Алла Миколаївна, завідувач відділу-філії ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського, як господиня найбільш мобільної частини бібліотечного фонду – періодики неодноразово організувала стаціонарні й пересувні тематичні виставки для учасників форумів і проектів нашого журналу, є співавтором багатьох показників з актуальних проблем освіти й виховання, покликаних зорієнтувати й надати інформаційну допомогу шкільним працівникам;

ЗИГМАН Михайло Якович, пройшов шлях від учителя літератури до директора кращої протягом багатьох років школи м. Одеси. Зараз, як методист районного відділу освіти передає набутий за роки самовідданої праці на освітянській ниві досвід молодим колегам, найактивніший учасник Міжнародного фестивалю „Педагогіка XXI століття”;

КОНОВАЛЕНКО Ольга Степанівна, головний редактор тижневика „Освіта”, громадський діяч, організатор всеукраїнської престижної акції на кшталт освітянського „Оскара” – „Освітянин року” за багатоманітними номінаціями, патріот країни, Майстер високого слова і просто чудова Людина та Друг нашого журналу.

*Щирісердно вітаємо всіх вас,
шановні Колеги,
з прекрасними ювілеями!
Бажаємо невичерпної
життєтворчої енергії та
багато наповнених гарними
справами й життєвими
радіощами років життя!*